

Univerzita Pardubice

Fakulta filozofická

Kožešnický průmysl ve městě Hlinsko

Martina Drahošová

Bakalářská práce

2014

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2011/2012

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Martina Drahošová**
Osobní číslo: **H11101**
Studijní program: **B7105 Historické vědy**
Studijní obor: **Kulturní dějiny**
Název tématu: **Kožešnický průmysl ve městě Hlinsko**
Zadávající katedra: **Ústav historických věd**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Studentka prostuduje úřislušnou obecnou i regionálně zaměřenou literaturu, jakož i odpovídající archivní fondy uložené v SOA Zámorsk, pozornost bude věnovat také fondům hlinského muzea, Na tomto základě zpracuje historii kožešnické výroby v Hlinsku od 19. století do 2. poloviny 20. století.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Státní oblastní archiv Zámorsk, fond Akciová společnost pro průmysl kožešnický Hlinsko v Čechách (1896-1952); fond Kara, kožešnické závody n.p. Hlinsko v Čechách (1918-1949); fond Rudolf Tichý a syn, tovární velkovýroba kožešinové konfekce a prodej kožešnického zboží Hlinsko v Čechách (1899-1948); fond Společenstvo pro průmysl kožešnický s.r.o. Hlinsko v Čechách (1945-1952); fond Tichý a Ježdík a spol., tovární výrobce jemných kožešin a obchod s kožešinami, Hlinsko v Čechách (1932-1949) FLORIÁNOVÁ, Olga. Kůže: zpracování a výrobky. 1. vyd. Praha: Grada, 2005. ISBN 80-247-1091-9. HAVIAR, Štefan, Ladislav KUBÁT a Hana PAŘILOVÁ. Textilní zbožíznalství: kůže, usně, kožešiny. Vyd. 1. Liberec: Technická univerzita, 2002. ISBN 80-7083-565-6. HAVIAR, Štefan. Textilní zbožíznalství: kůže, usně, kožešiny a kožené výrobky : učební texty nejen pro bakalářská studia. Vyd. 1. Liberec: Technická univerzita, 2006. ISBN 80-7372-144-9. KHOLOVÁ, Helena, MARTINOVÁ, Zdenka. Po stopách lovců kožešin. Praha : Albatros, 1989. Bez ISBN.

Vedoucí bakalářské práce:

doc. PhDr. Tomáš Jiránek, Ph.D.

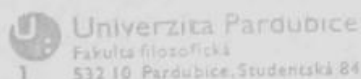
Ústav historických věd

Datum zadání bakalářské práce: **30. srpna 2012**

Termín odevzdání bakalářské práce: **31. března 2014**

prof. PhDr. Petr Vorel, CSc.
děkan

L.S.

doc. PhDr. Tomáš Jiránek, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 20. ledna 2014

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 SB., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 20. května 2014

Martina Drahošová

Poděkování:

Na tomto místě bych chtěla moc poděkovat panu doc. PhDr. Tomáši Jiránkovi, Ph.D. za cenné rady a pomoc při vedení mé bakalářské práce.

Chtěla bych též poděkovat celé své rodině, svému příteli a mé kolegyni, kamarádce Michaelce Koutné za podporu při psaní této práce a za to, že neztráceli nervy.

V neposlední řadě děkuji i Státnímu oblastnímu archivu v Zámrsku za poskytnutí příslušných pramenů a také Městskému muzeu v Hlinsku za alespoň malou pomoc při tvorbě práce.

ANOTACE

Práce pojednává o historii kožešnictví, konkrétně ve městě Hlinsko, kdy se věnuje firmám první poloviny 20. století, a zejména významnému období 30. a 40. let. V práci je též shrnut stručný vývoj kožešnického průmyslu, postoj člověka ke kožešinám v minulosti i přítomnosti a také trendy ve světě kožešinové módy.

KLÍČOVÁ SLOVA

kožešiny, kožešnický průmysl, Hlinsko, KARA, státní podnik, kožešinová móda

TITLE

The fur industry in Hlinsko

ANNOTATION

The work deals of history of furriery specifically in the town Hlinsko when it devotes the companies first half of the 20th century especially significant period of the thirties and forties. In the work is also summarized short development of fur industry, person's attitude to furs in the past and present and trends in the word of fur fashion.

KEY WORDS

furs, fur industry, Hlinsko, KARA, state company, fur fashion

Obsah

1.	ÚVOD - TÉMA A CÍL PRÁCE	7
2.	ZHODNOCENÍ LITERATURY A PRAMENŮ	9
3.	MĚSTO HLINSKO V BĚHU DĚJIN	15
4.	ŘEMESLA A PRŮMYSL V HLINSKU	22
4.1	HRNČÍŘSTVÍ	22
4.2	TKALCOVSTVÍ	23
4.3	KONEC 19. STOLETÍ A ROZVOJ TEXTILNICTVÍ A JINÉHO PRŮMYSLU 25	
5.	KOŽEŠNICTVÍ	28
5.1	KOŽEŠINA – MATERIÁL MINULOSTI	28
5.2	KOŽEŠNICTVÍ V ČESKÝCH ZEMÍCH	31
5.3	KOŽEŠNICTVÍ NA SLOVENSKU	37
5.4	KOŽEŠNICKÉ DÍLNY	38
6.	OBECNĚ O KŮŽI	40
6.1	KŮŽE NEBO KOŽEŠINA?	40
6.2	PROCES ZPRACOVÁNÍ KŮŽE NA KOŽEŠINU	41
6.2.1	VYDĚLÁVÁNÍ	41
6.2.2	BARVENÍ	42
6.3	VÝSPRAVA A ÚPRAVA	43
7.	KOŽEŠNICKÉ FIRMY V HLINSKU	44
7.1	AKCIOVÁ SPOLEČNOST PRO PRŮMYSL KOŽEŠNICKÝ, HLINSKO V ČECHÁCH	45
7.1.1	VÝVOJ DO KONCE 20. LET	46
7.1.1.1	SPECIALIZACE – VÝROBKY	49
7.1.1.2	ZAMĚSTNANCI A PRACOVNÍ PODMÍNKY	50
7.1.2	VÝVOJ VE 30. LETECH	51
7.1.2.1	OBCHODOVÁNÍ – DOVOZ A VÝVOZ	53
7.1.2.2	ZAMĚSTNANCI A PRACOVNÍ PODMÍNKY	53
7.1.3	VÝVOJ VE 40. LETECH	54
7.1.3.1	OBCHODOVÁNÍ – DOVOZ A VÝVOZ	57
7.1.3.2	SPECIALIZACE - VÝROBKY	59
7.1.3.3	ZAMĚSTNANCI	59
7.1.3.4	VSTUP DO KARY	60

7.2	RUDOLF TICHÝ A SYNOVÉ (HLINSKO V ČECHÁCH)	61
7.2.1	OBCHODOVÁNÍ – DOVOZ A VÝVOZ	62
7.2.2	SPECIALIZACE - VÝROBKY	63
7.2.3	POBOČKA SEALSKIN	64
7.2.4	ZAMĚSTNANCI	64
7.2.5	FINANCE A PRACOVNÍ PODMÍNKY	65
7.2.6	VSTUP DO KARY	67
7.3	TICHÝ A JEŽDÍK A SPOL., TOVÁRNÍ VÝROBA JEMNÝCH KOŽEŠIN A OBCHOD S KOŽEŠINAMI, HLINSKO V ČECHÁCH	68
7.3.1	OBCHODOVÁNÍ – DOVOZ A VÝVOZ	69
7.3.2	SPECIALIZACE – VÝROBKY	70
7.3.3	POBOČKA V BRATISLAVĚ	70
7.3.4	ZAMĚSTNANCI	71
7.3.5	PLATOVÉ PODMÍNKY	72
7.3.6	VSTUP DO KARY	73
7.4	SPOLEČENSTVO PRO PRŮMYSL KOŽEŠNICKÝ, HLINSKO V ČECHÁCH.....	74
7.5	KARA, NÁRODNÍ PODNIK	76
7.5.1	OBCHODOVÁNÍ - DOVOZ A VÝVOZ	83
7.5.2	PRACOVNÍ PODMÍNKY A ZAMĚSTNANCI	84
7.6	SHRNUTÍ FIREMNÍCH AKTIVIT	86
8.	KOŽEŠINOVÁ MÓDA.....	90
8.1	CHARAKTERISTIKA MÓDY 30. A 40. LET 20. STOLETÍ.....	91
8.2	MÓDNÍ KOUSKY Z KOŽEŠINY	93
9.	ZÁVĚR	97
10.	SEZNAM PRAMENŮ A LITERATURY	101
11.	RESUMÉ	104
12.	SUMMARY	105

1. ÚVOD - TÉMA A CÍL PRÁCE

Tato bakalářská práce se zabývá historií kožešnického průmyslu. Lehce nahlíží do jeho raných dějin, kdy kůže a samotná kožešina byly nutnou potřebou pravěkého člověka. Poněkud více seznamuje s postavením kožešiny ve středověku a novověku, v této době tvořila totiž velmi důležitý módní doplněk. V neposlední řadě ukazuje kožešnictví soudobých dějin, kdy se jejich oblíbenost především v oboru oděvním nezmenšila a stala se předmětem továrního zpracování. V této práci je možné nahlédnout do tajů kožešnického řemesla našich předků ve světě, českých zemích a zmíněno je i Slovensko. Co všechno se musí udělat pro správnou jakost kožešinového materiálu, jak probíhá zpracování a výroba kožešinových výrobků, tak tomu se také věnuje jedna kapitola této práce. Konkrétně je poté zaměřeno na město Hlinsko, které se na počátku 20. století stalo dokonce hegemonek v oblasti kožešnictví a převážně ve 30. a 40. letech 20. století střediskem podniků pro zpracování právě kožešinového materiálu a výroby kožešinové konfekce. Hlinsko je v této práci představeno víceméně jako město průmyslové už od jeho založení. Řemesla stála u zrodu města a provázela celý jeho vývoj, prakticky je tomu tak i dnes. A jako doplněk práce obsahuje i povídání módě a kožešinových trendech dané doby.

Toto téma jsem si zvolila proto, že město Hlinsko je mi velmi blízké, byť z něho přímo nepocházím, ale národní podnik KARA, který zde sídlil, měl svou pobočku i v našem městě Proseči u Skutče, kde pracovala i část mé rodiny. Dalším důvodem byl fakt, že téma kožešin není moc zpracované, spíše se jedná o učební příručky pro střední odborná učiliště, kde jsou všechny odborné výrazy, kterým člověk neznalý problematiky nemůže snadno porozumět, nebo se o kožešnictví mluví v publikacích v několika málo bodech. Zajímavostí se čtenář dozví mnoho, hlavně s dodatkem, že kožešnictví je již zaniklé řemeslo, které dnes existuje jen velmi výjimečně při ukázkách lidových řemesel minulých století. Už vůbec nikde není kniha, která by pojednávala o kožešnickém průmyslu v Hlinsku, což si myslím, že je škoda, a trochu mě to i překvapilo, už z důvodu přítomnosti takového podniku, kterým firma KARA byla.

Rozhodla jsem se proto prozkoumat, co je tedy pravdy na tom, že se jedná o již v podstatě "mrtvou" činnost, a jak to vlastně v Hlinsku bylo v dávných dobách konkurujících si firem a tak trochu porovnat dobu, kdy kožešiny byly nezbytnou součástí oděvu a situaci dnes, kdy kožešiny už netvoří hlavní doplněk šatníku člověka, ale jsou spíše odsuzovány ekology, kteří tvrdě bojují za práva zvířat.

2. ZHODNOCENÍ LITERATURY A PRAMENŮ

Pro tuto práci jsem použila díla, která mi usnadnila bádání a nastínila mi problematiku daného oboru se vším, co k němu patří. Bohužel, jelikož jsem neobjevila moc knih, které by se daným tématem zabývala natolik, aby mě seznámily s problematikou a vývojem oboru nějak komplexně, musela jsem tedy informace čerpat z publikací, kterých používají žáci středních odborných učilišť nebo to jsou knihy populárně naučného charakteru, kde se základní potřebné výrazy najdou, ovšem ve zjednodušené formě.

Publikace *Textilní zbožíznalství. Kůže, usně, kožešiny*¹ je spíše učebním textem, než knihou jako takovou, kde je kožešnický průmysl stručně a jasně popsán. Práce vznikla při technické univerzitě v Liberci, fakultě textilní a slouží k obecnému seznámení s kožešnickým oborem. Obsah však skvěle seznámí jak s historickou stránkou, kde se výstižně pojednává o dějinách kožešnictví od počátku věků po dnešní dobu, tak i se stranou moderní, kde text podává informace o samotné tovární výrobě. Stejně tak i mladší publikace se stejným názvem.² Základní text obou prací je totožný, jen novější vydání je doplněno o pár dalších poznatků, například co se týče chemického složení kůže. Publikace je nenáročná, čtivá a pro ty, kteří se o kožešnictví chtějí dozvědět jen to opravdu nejnütnější a základní, je dobrou volbou.

Knih *Kůže. Zpracování a výrobky*³ velice dobře shrnuje kožešnictví jako takové. Téma je zde zpracováno moc pěkně, čtivě, a navíc nabízí i několik dalších užitečných informací jako například to, jak se takový kožich šije v moderním kožešnickém salonu. Dílo však nepojednává jen o kožešinách, autorka hovoří o vícero řemeslech, která mají co dočinění s kůží, jako je sedlářství, brašnářství a řemenářství, koželužství či výroba bičů, zkrátka řemesla, která u nás už tak hojně zastoupena nejsou. Každé z nich má v knize svou kapitolu. Dílo jsem využila k doplnění znalosti historie z oboru kožešnického, navíc ještě konkrétně pro české země a Slovensko. Publikace je i bohatá na obrázky doplňující text.

---

¹ HAVIAR, Štefan, Ladislav KUBÁT a Hana PAŘILOVÁ. *Textilní zbožíznalství: kůže, usně, kožešiny*. Liberec: Technická univerzita, 2002, ISBN 80-7083-565-6.

² HAVIAR, Štefan, Ladislav KUBÁT, Hana PAŘILOVÁ a Ljuba KANČILOVÁ. *Textilní zbožíznalství: kůže, usně, kožešiny a kožené výrobky: učební texty nejen pro bakalářská studia*. Liberec: Technická univerzita, 2006, ISBN 80-7372-144-9.

³ FLORIÁNOVÁ, Olga. *Kůže: zpracování a výrobky*. Praha: Grada, 2005, ISBN 80-247-1091-9.

Jedná se o dílo, které je nenáročné a přitom řekne vše potřebné. Zde není nutné, aby byl čtenář už nějak znalý oboru, aby text pochopil.

Historická práce *Dějiny řemesel a obchodu ve 14. a 15. století*⁴ Zikmunda Wintera pojednává, jak sám název napovídá, o dějinách těchto dvou lidských činností v době lucemburské a husitské. V knize je pěkně popsáno, jak si kožešníci v těchto dvou obdobích vedli a jaké bylo jejich postavení. Dílo se hodilo jako skvělý náhled do jejich života.

Dílo moravského malíře a grafika Joži Uprky s jednoduchým názvem *Kožuchy*⁵ má sice velmi krátký rozsah, ovšem je zde pestrá obrazová dokumentace, která ukazuje, na kolik si lidé vážili kožešiny jako materiálu a brali ji jako opravdu nutnou součást oděvu. Kniha stručně popisuje kožešnictví v českých zemích a v textu jsou i výrazy doplňující informace odjinud.

Další kniha s názvem *Příprava kožešnických výrobků*⁶ je určena pro střední odborná učiliště. Dají se z ní čerpat informace o přípravě kožek před procesem úpravy na finální kožešiny – přesněji, co se s nimi děje a jakou úpravou procházejí, aby odpovídaly požadovaným parametrům. Tedy je zde popsána práce řemeslníka v počáteční práci výroby, čeho si musí všimnout, jak odstraňovat poškození a jakými druhy spojů kusy kožešin sešívá, aby vše bylo dle přání klienta.

Publikace *Výroba kožešin pro 2. a 3. ročník SOU*⁷ slouží k poznání souboru operací, které jsou nutné pro výrobu kožešin, než se z nich šije konfekce. Kniha se hodí k poznání potřebných strojů, jaké se v kožešnické výrobě užívají. Součástí jejího obsahu je i poučení o tom, jak probíhá správné barvení a co všechno se musí vykonat před a po tomto procesu. Dílo je přehledné, doplněné obrázky.

Kniha *Technologie výroby kožešin*⁸ je velmi rozsáhlá publikace a velice obsáhlá na informace o celé kožešnické výrobě jako takové. O historii v díle není psána ani věta, zato se zde dá nalézt vše, co by chtěl člověk o kožešnictví vědět,

---

⁴ WINTER, Zikmund. *Dějiny řemesel a obchodu v Čechách v 14. a v 15. století*. Praha: Česká akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1906, bez ISBN.

⁵ UPRKA, Joža. *Kožuchy*. Kroměříž: 1. české knihkupectví a nakladatelství, 1920, bez ISBN.

⁶ STEINER, Jindřich. *Příprava kožešnických výrobků pro SOU*. 1. vyd. Praha: SNTL, 1986, bez ISBN.

⁷ PULICAR, Vladimír a Rudolf VRBACKÝ. *Výroba kožešin pro 2. a 3. ročník SOU*. Praha: Státní nakladatelství technické literatury, 1988, bez ISBN.

⁸ VRBACKÝ, Rudolf a Vlasta VRBACKÁ. *Technologie výroby kožešin*. 3. přeprac. vyd. Praha: Státní nakladatelství technické literatury, 1990, ISBN 80-03-00557-4.

v základní i rozpracované míře. Text je zde srozumitelný, byť mnoho termínů si žádá již čtenáře zkušenějšího.

K historii města Hlinska bylo využito několik publikací napsané osobami, které v tomto městě žili a jsou s ním tedy i silně spojeny. Zajímavé byly dvě knihy Karla Václava Adámka. První⁹ pojednává ve stručnosti o historii města, ale hlavně se v ní autor zabývá řemesly na území Hlinecka. Čtenář se v ní tedy dozvídá o počátcích a následném úspěchu hrnčířství a tkalcovství, dvou nejstarších řemeslech na území. A druhá¹⁰ je jakousi sbírkou vzpomínek, které Adámek nasbíral od osobností, které se v Hlinsku nebo poblíž narodili a strávili zde své mládí.

Další knihou bylo dílo Karla Šrámka,¹¹ kde autor popisuje dějiny města už podrobněji, od první písemné zmínky až po rok 1945. Je to velmi zdařilá publikace, která se pěkně čte. Hlinsko je zde zakomponováno do dějů, které se v historii odehrály a popisuje se v ní i reakce obyvatel, tedy čtenář má možnost se i vcítit do pocitů hlineckého občana dané doby. Kniha je navíc obohacena o fotografie městských čtvrtí, jak vypadaly dříve.

Pověst o erbu města, základní zajímavosti a důležité události, co se ve městě dělo, se lze dočíst ve velmi stručné brožuře tamního kronikáře Milana Hájka,¹² která nabízí slušný přehled. Dílo je však více méně založeno na obrázkové dokumentaci dobové krajiny a tváře města, nežli na textu.

Velmi zajímavým zdrojem k poznání města Hlinska byla i kniha s příznačným názvem *Hlinsko: Srdce Českomoravské vrchoviny*,¹³ v níž se kolektiv autorů snaží zmapovat historii města od počátku do dnešní doby. Informace o vzniku města, o řemeslech i o průmyslovém rozvoji byly obohacujícím materiálem pro informace již známé ze starších děl.

---

⁹ ADÁMEK, Karel Václav. *K dějinám Hlinska a okolí. Příspěvky k historii řemesel*. Praha: J. Otto, 1872, bez ISBN.

¹⁰ ADÁMEK, Karel Václav. *Hlinecko: kniha vzpomínek*. Hlinsko: Museum okresu hlineckého, 1914, bez ISBN.

¹¹ ŠRÁMEK, Karel. *Hlinsko v Čechách: stručný nástin dějin města*. Hlinsko v Čechách: Vlastivědné muzeum a galerie, 1968, bez ISBN.

¹² HÁJEK, Milan. *Pohled do historie města Hlinska*. Hlinsko: Městské muzeum a galerie, 2004, bez ISBN.

¹³ KŘIVANOVÁ, Jana VAŠKOVÁ a kolektiv. *Hlinsko: Srdce Českomoravské vrchoviny*. Hlinsko: Město Hlinsko, 2009, ISBN 978-80-254-4593-8.

Použity byly i dobové časopisy *Hospodářský list*¹⁴ a *Hospodářské poměry výroby a obchodu na Chrudimsku*,¹⁵ ve kterých sice přímo k tématu mnoho nebylo, ovšem dobře vyjadřovaly poměry na Chrudimsku. Též byl použit Historický lexikon obcí.¹⁶

Pro kapitolu o módě a odívání posloužily knihy, které se tomuto tématu plně věnují. Užily se díla domácích specialistů jako Ludmila Kybalová,¹⁷ vyprávějící o módě komplexně, či Miroslava Burianová,¹⁸ jež se věnuje vkusu v Protektorátu Čechy a Morava. Též i zahraniční autoři z různých koutů světa a jejich poznatky byly hodnotným zdrojem informací zejména o zahraniční proměně stylu předešlých dob. Takové téma do své knihy shrnula japonská návrhářka Akiko Fukai, která podrobně líčí vývoj módy od 18. století až do 20. století.¹⁹ 20. století se věnoval i francouzský odborník na módu Francois Baudot, který ve své knize *Století módy*²⁰ popisuje nejen rozvoj módního průmyslu v jeho sídelním městě Paříži s nejlepšími módními návrháři, ale také podává i obecný pohled na věc, co bylo ve kterém desetiletí tzv. in. A v neposlední řadě kniha ruského autora V. M. Zajceva *Móda a její rozmary*²¹ přináší zajímavé úvahy o módě a též se zabývá jednotlivými aspekty módního průmyslu. Dílo hodně propaguje tzv. ruský styl, jenž se stal oblíbeným zvláště pro svou kožešinu.

Též byly využity i internetové zdroje, pro ověření a přiblížení použitých pojmů. A sloužily jako pomocné zdroje při hledání novodobých dějin kožešnictví v Hlinsku a KARY.²² Pro jisté pojmy byl využit i *Ottův slovník naučný*.²³

---

¹⁴ *Hospodářský list: týdeník věnovaný rolnictví, hospodářskému průmyslu, národnímu hospodářství a samosprávě*. Chrudim, 1918, roč. 44, č. 6.

¹⁵ HOLAS, Bohuslav. *Hospodářské poměry výroby a obchodu na Chrudimsku*. Česko : s.n., b.d.

¹⁶ *Historický lexikon obcí České republiky 1869-2005, 1. díl*. Praha: Vydal Český statistický úřad v Praze ve spolupráci s nakladatelstvím Daranus, 2006, ISBN 80-250-1277-8.

¹⁷ KYBALOVÁ, Ludmila. *Od "zlatých dvacátých" po Diora*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2009, ISBN 978-80-7106-142-7.

¹⁸ BURIANOVÁ, Miroslava. *Móda v ulicích protektorátu*. Praha: Národní muzeum, 2013, ISBN 978-80-7036-397-3.

¹⁹ FUKAI, Akiko. *Móda: z dějin odívání 18., 19. a 20. století: sbírka Kyoto Costume Institute*. Praha: Slovart, 2003, ISBN 3-8228-2624-3.

²⁰ BAUDOT, François. *Móda století*. Vyd. 1. Praha: Ikar, 2001, 399 s. ISBN 80-7202-943-6.

²¹ ZAJCEV, Vjačeslav Michajlovič. *Móda a její rozmary*. 1. vyd. Praha: Lidové nakladatelství, 1987, bez ISBN.

²² www.kozeluzna.cz , www.praha1.cz , www.slovník.azet.sk , www.psp.cz , www.scanzen.cz , www.hlinsko.cz , www.business.center.cz , www.hn.ihned.cz , www.byznys.ihned.cz , www.svet-kozesin.cz

²³ OTTO, Jan. *Ottův slovník naučný: ilustrovaná encyklopedie obecných vědomostí XV*. Praha: nakladatel J. Otto, 1900, bez ISBN.

Městské muzeum Hlinsko poskytlo též vhodné materiály o kožešnictví v Hlinsku, zejména o jeho počátcích. *Památník řemeslné besedy v Hlinsku*²⁴ a *Památník kožešnického průmyslu v Hlinsku*²⁵ udávají cenné informace o situaci nejen v kožešnictví, ale v celém hospodářství města. Dalším hodnotným dokumentem se stala brožura podniku KARA,²⁶ jež obsahuje také stručný nástin kožešnictví v Hlinsku, založení státního podniku, a v neposlední řadě i její rozvoj v nadcházejících letech komunistického režimu.

Z pramenů SOA Zámrsk se stěžejními prameny staly archivní fondy firem, které v Hlinsku podnikaly, což byla Akciová společnost pro průmysl kožešnický Hlinsko v Čechách;²⁷ Rudolf Tichý a synové, tovární velkovýroba kožešinové konfekce a prodej kožešnického zboží Hlinsko v Čechách;²⁸ Tichý a Ježdík a spol., tovární výrobce jemných kožešin a obchod s kožešinami, Hlinsko v Čechách;²⁹ Kara, kožešnické závody n. p. Hlinsko v Čechách³⁰ a Společenstvo pro průmysl kožešnický s r.o. Hlinsko v Čechách.³¹

Všechny fondy ze Státního oblastního archivu v Zámrsku obsahují velké množství listin a jiných dokumentů, které vypovídají o historii daného podniku. Každá z těchto společností má zde svůj živnostenský list a základní údaje o firmě. O prodeji svého zboží v tuzemsku, ale také v cizině svědčí dostatek účetních záležitostí např. účty, zápisy o dovozu/vývozu, korespondence s dodavateli atd. Továrny měly i starosti o své zaměstnance a stavěly pro potřebu jejich i svoji další budovy, to dokládají stavební plány budov, rozpisy prací, účty a korespondence se staviteli či firmami. O zaměstnancích jsou u některých z nich vedeny i konkrétní jmenné seznamy s adresami.

---

²⁴ *Památník řemeslné besedy v Hlinsku 1884 – 1934*, Městské muzeum a galerie Hlinsko, Hlinsko, 1934.

²⁵ RYBIČKA, Emanuel. *Památník kožešnického průmyslu v Hlinsku 1903 – 1928*. Městské muzeum a galerie Hlinsko, Hlinsko, 1928.

²⁶ *KARA, Tradice kožešnického průmyslu v Hlinsku*. Městské muzeum a galerie Hlinsko, bez data (asi 80. léta) a místa vydání.

²⁷ SOA Zámrsk, fond Akciová společnost pro průmysl kožešnický, Hlinsko v Čechách (1896-1952).

²⁸ SOA Zámrsk, fond Rudolf Tichý a synové, tovární velkovýroba kožešinové konfekce a prodej kožešnického zboží Hlinsko v Čechách (1899-1948).

²⁹ SOA Zámrsk, fond Tichý a Ježdík a spol., tovární výroba jemných kožešin a obchod s kožešinami, Hlinsko v Čechách (1932-1949).

³⁰ SOA Zámrsk, fond národní podnik KARA, kožešnické závody, Hlinsko v Čechách (1948 - 1949).

³¹ SOA Zámrsk, fond Společenstvo pro průmysl kožešnický, Hlinsko v Čechách (1945-1952).

Nevýhodou při zkoumání těchto pramenů bylo, že informace, které jsou v kartonech uložené, byly většinou datovány od 30. let výše a není možné zjistit tedy jejich hlubší minulost. Něco prozrazují inventáře, kdy autorka shrnula historii podniku a následně i historii onoho fondu.

3. MĚSTO HLINSKO V BĚHU DĚJIN

Město Hlinsko se nachází na Českomoravské vrchovině, mezi městy Polička a Havlíčkův Brod a představuje nezbytnou součást mikroregionu Hlinecko, který tvoří sdružení 30 obcí Pardubického kraje a kraje Vysočina. Jak město samotné, tak i celý mikroregion tvoří hranici dvou chráněných krajinných oblastí – Žďárské vrchy a Železné hory.

Hlinsko nebo také Hlinské³² patřivalo i s okolím k rychmburskému panství. Rozvoj obce byl velmi různorodý stejně jako jeho vnitřní vývoj s živnostmi. Písemných zmínek o nejstarších dějinách města Hlinska mnoho není. Za nejstarší z nich je považována zpráva v listině Vratislava II. z roku 1073, kde se mluví o jakési „Hlíně“ a o „Hlíně u kostela“.³³ Toto území získalo své jméno podle jílové hlíny, která se zde stala zdrojem obživy a vedla k zavedení řemesla hrnčířského.

Hlinskem procházela stará obchodní cesta spojující Chrudimsko a Hradecko s Moravou. Obchodníků putujících tímto krajem, nebylo málo, mnohdy utvářeli skupiny až karavany. Cesta tak stala důležitým zprostředkovatelem pro pohyb zboží, tedy na ní závisel prodej i zisk. Nebyla však jedinou, která se kolem Hlinska nacházela, na tuto hlavní se napojovaly i menší cesty, které vedly např. do Seče, Žumberka nebo do Poličky.³⁴ Díky vysoké frekvenci lidí, kteří cestovali tímto směrem sem a tam, se zde brzy začali někteří z nich usazovat, a tak postupně pokládat základy Hlinska.

Před koncem 13. století Hlinsko získalo statut města. Mezi 13. a 14. stoletím vznikalo nové panství, ke kterému byl přistavěn i hrad Rychmburk, toho se poté zmocnil Beneš z Vartenberka, jako první pán na Rychmburku roku 1349.³⁵

Od roku 1361 se majiteli rychmburského panství stali pánové z Pardubic a Staré, jejichž erb - půl stříbrného koně se zlatou uzdou v červeném poli - užívalo i město Hlinsko. Znak byl změněn až v novodobých dějinách, kdy byl udělen městu Hlinsku prapor: v červeném poli polovina bílého krácejícího koně s modrou uzdou.³⁶ Tím byl specifikován rozdíl mezi znaky Pardubic a Hlinska.

---

³² ADÁMEK, Karel Václav. *K dějinám Hlinska a okolí*. Praha : J. Otto, 1872, str. 3

³³ ŠRÁMEK, Karel. *Hlinsko v Čechách: stručný nástin dějin města*. Hlinsko v Čechách : Vlastivědné muzeum a galerie, 1968, str. 5

³⁴ Tamtéž

³⁵ Tamtéž, str. 6

³⁶ HÁJEK, Milan. *Pohled do historie města Hlinska*. Hlinsko : Městské muzeum a galerie, 2004, str. 1

Typickým znakem města se staly výroční trhy a Hlinecko jimi bylo vyhlášené v širém okolí. Povolení k nim vydávali přímo panovníci. Hlinsko pořádalo dva trhy, jeden první pondělí v postě a druhý na den sv. Ludmily a zřejmě díky velkému ohlasu a zájmu ze strany obchodníků a zákazníků se hlinecké výroční trhy rozrostly a konaly se až pětkrát za rok vždy ve středu, a to po svátku sv. Apoleny (svátek má 9. února), ve středu po Velikonocích, po svátku svatého Víta (svátek má 15. června), po svátku svatého Bartoloměje (svátek má 24. srpna), a po svátku svatého Lukáše (svátek má 18. října).³⁷ Dal se zde sehnat rozmanitý sortiment zboží: potraviny, domácí zvířata na chov i konzumaci a mnoho jiného, tak říkajíc vše, co člověk potřebuje. Navíc každé pondělí město pořádalo i trh týdenní, později se však den konání změnil z pondělka na sobotu.³⁸

Roku 1558 získal panství od krále Zdeněk Berka z Dubé a z Lipého.³⁹ 16. století a století další je na Hlinecku prostoupeno spory mocného panstva a obyčejných obyvatel o právo a moc. Panství chtělo mít přehled o všem, proto dosazovalo do města rychtáře, město samo však mělo svého purkmistra a svou městskou radu. Větší moc měl zřejmě rychtář, ovšem jak rostlo sebevědomí poddaných, dodávalo jim to odvahy vystoupit proti němu a oslabit jeho působení. Svou rozvíjející se moc měšťané vtiskli do stavby radnice roku 1598.⁴⁰ Obyvatelé Hlinska a Skutče si často stěžovali na špatné podmínky a na mnoho daní, které museli v té době platit. Chrudimský hejtman Bohuslav Ferdinand Berka z Dubé jim tedy vyhověl a došlo k jakémusi vyrovnání 24. června 1656, kdy vydal „obšírný list“, jímž rozšířil pravomoci obce, což mělo zlepšit prospěch města.⁴¹ Předal obci vinný šenk, ze kterého do té doby čerpala prospěch jen vrchnost. Obec si navíc mohla vybírat vážné z obecní váhy i poplatky z míst o výročních trzích. Stejným listem bylo také upuštěno od vybírání cla jak v Hlinsku, tak ve Skutči.

V 18. století město i jeho okolí hodně trpělo pod průchody vojsk nejen rakouských, ale i cizích národností jako Sasové, Francouzi nebo Prusové, a všichni za sebou zanechali mnoho škod. Roku 1742 Sasové přepadli samotné Hlinsko a dokonce odvedli zdejšího purkmistra Kašpara Fikejzla a rychtáře Matěje Pantůčka do Brna, kde oba drželi, dokud jim Hlinečtí nezaplátili jistý

---

³⁷ Tamtéž, str. 3

³⁸ ŠRÁMEK, Karel. *Hlinsko v Čechách: stručný nástin dějin města*. Hlinsko v Čechách : Vlastivědné muzeum a galerie, 1968, str. 9

³⁹ Tamtéž, str. 10

⁴⁰ Tamtéž

⁴¹ Tamtéž, str. 13

obnos peněz (400 kop grošů).⁴² Toto století je na Hlinecku též prostoupeno vzpourami poddaných, kteří se hlásili o svá práva, zakotvena v novém robotním patentu z roku 1738, který vrchnost v praxi příliš nedodržovala. Jako takové vzbouřenecké centrum se dala označit Krouna, která byla největší a nejzámožnější osadou celého panství. Nepokoje opadly na konci 90. let 18. století.⁴³

Změnu přinesl syn Marie Terezie Josef II., který 1. listopadu 1781 vydal patent o zrušení nevolnictví. Od té doby se poddaný mohl bez souhlasu vrchnosti odstěhovat z panství, učit se řemeslům nebo dokonce studovat. Co se týče sňatků, tak nyní stačilo pouhé oznámení vrchnosti, že se dva lidé chystají seždat, nemuseli čekat na její svolení. Poddaní tak měli větší šanci, že si najdou práci v nově zakládajících se manufakturách a s tím i lepší výdělek.

30. října 1781 byl vydán toleranční patent, kterým se v rakouských zemích povolovalo nejen protestantské náboženství (luteránství a kalvinismus), ale i pravoslaví a samozřejmě katolictví. Na rychmburském panství přestoupilo 362 rodin, celkem 3092 občanů.⁴⁴ Toto náhlé uvolnění poměrů vedlo k mnoha rozporům v názorech. Jindy utlačovaní jedinci se náhle mohli vyjádřit ke své víře, a to i tak silně, že mohli být považováni za náboženské fanatiky.

V 19. století Hlinečtí stále bojovali s vrchností o právní moc. Chtěli totiž, aby zde byl zřízen magistrát, jehož existencí by se odtrhli od rychmburské vrchnosti a veškeré právní záležitosti by si město mohlo řešit samo. Tuto žádost navíc podali obyvatelé již dávno (roku 1786), avšak nebývalé intrikaření vrchnosti vedlo k soustavnému odkládání, až 30. července 1820 byla jejich záležitost kladně vyřízena a magistrát zde mohl být založen. Roku 1823 bylo panství prodáno knížeti Karlovi Alexandrovi z Thurnu a Taxisu a tento rod panství vlastnil až do roku 1918. 13. února 1834 se pak Hlinsko stalo městem nezávislým na vrchnosti, tedy zbavilo se poddanské závislosti, gubern. dekretem č. 7248.⁴⁵ S rokem 1848 je spjato národní hnutí a konečném zrušení roboty a poddanství, úplně se tak zrušila patrimoniální správa vykonávaná světskou a církevní mocí nad poddanými. To pro mnoho lidí znamenalo velké osvobození, ovšem i to mělo své neduhy. Někteří nevěděli, jak svou nezávislost uchopit, a jak se chovat.

---

⁴² Tamtéž, str. 14

⁴³ Tamtéž, str. 16

⁴⁴ Tamtéž, str. 18

⁴⁵ KŘIVANOVÁ, Jana VAŠKOVÁ a kolektiv. *Hlinsko: Srdce Českomoravské vrchoviny*. Hlinsko : Město Hlinsko, 2009. str. 22

O práci jako takovou byla nouze, jelikož většina řemesel nevynášela tolik, aby se vyplatila. Josef Homolka, hlinecký rodák a kartograf, popisuje situaci na konci 40. let 19. století: *„Život byl velmi jednotvárný, nebylo ani jináč možná. Podnikavého ducha nebylo, i ty židovské rodiny živořily. Řemeslo jen živořilo. Za výrobky pro náš kraj tak charakteristické: tkaniny a hrnčířské nádobí se tak málo platilo, že řemeslníci si sotva na suchý chléb vydělali. Ve městě se pohybovalo pár pekařů, řezníků, truhlářů, kovář, zámečnick a bylo skoro po všem. Jirchář, kožešník a další podobní mistři jen živořili.“*⁴⁶

Po bouřlivém roce 1848 přišla doba známého Bachova absolutismu s vládou Františka Josefa I., který už žádnou podobnou revoluci nechtěl připustit. Ministr vnitra Alexander Bach (podle něho „Bachův absolutismus“) se o to významně zasloužil. Zorganizoval četnictvo, čemuž se nevyhnulo ani Hlinsko, kde byla zřízena četnická stanice.

V této době město měnilo svoji působnost, stávalo se z něho město průmyslové. Nemalý podíl na tom měla rodina Adámková, která měla po tři generace vliv na veřejné události ve městě. Vše začalo roku 1830, kdy se do Hlinska přistěhoval Jan Adámek, ten se zajímal o plátenictví. Stal se jakýmsi zakladatelem textilního průmyslu, když v roce 1833 sdružil 500 domácích tkalců na výrobu plátna pro vojenské účely.⁴⁷ 1865 se město stalo sídlem okresního zastupitelstva a okresního výboru a syn Jana Adámka Karel se stal v Hlinsku okresním starostou.⁴⁸ Město se opět začalo trochu kulturně rozvíjet, ale ne na dlouho, roku 1866 proběhla válka, která zničila mnohá území včetně toho hlineckého. Dle slov kamenického malíře Václava L. Anderleho, pruská návštěva vypadala takto: *„Po krátkém výslechu a přísaze na čestné slovo, že v blízkém lese není žádného rakouského vojína, jsme byli propuštěni. Za několik pečení chlebů, množství mléka, smetany, másla, sýra vajec, kuřat atd. vojsko zmizelo v krátké době. V domě nezůstalo nic, pole byla rozdupána, rozžeta, obilí a tráva zničeny. A náhrady žádné.“*⁴⁹

⁴⁶ ADÁMEK, Karel Václav. *Hlinsko: kniha vzpomínek*. Hlinsko : Museum okresu hlineckého, 1914, str. 44

⁴⁷ KŘIVANOVÁ, Jana VAŠKOVÁ a kolektiv. *Hlinsko: Srdce Českomoravské vrchoviny*. Hlinsko : Město Hlinsko, 2009. str. 82

⁴⁸ ŠRÁMEK, Karel. *Hlinsko v Čechách: stručný nástin dějin města*. Hlinsko v Čechách : Vlastivědné muzeum a galerie, 1968, str. 30

⁴⁹ ADÁMEK, Karel Václav. *Hlinsko: kniha vzpomínek*. Hlinsko : Museum okresu hlineckého, 1914, str.

Hlinsko s Karlem Adámkem velmi bojovalo za to, aby městem vedla železnice do Havlíčkova Brodu a poté dále do Jihlavy. Tato možnost se přímo nabízela, vždyť město bylo v té době již průmyslově rozvinutější a dráha skrze něj byla jen pozitivním přínosem. 1869 tedy začala realizace. A první vlak z Pardubic do Brodu byl vypraven 16. května 1871.⁵⁰

Roku 1874 postihla Hlinsko velká rána, a to v podobě velkého požáru, který zničil velkou část města. Většina domů byla totiž ještě ze dřeva, oheň se z tohoto důvodu snadněji šířil a pohltil vše, co mu stálo v cestě. K jeho rozšíření pomohl též fakt, že město stále nemělo svůj hasičský sbor. Ihned poté se začaly zakládat sbírky na opravy, i sám císař František Josef I. městu přispěl finančním darem 1000 zlatých.⁵¹ Rok na to 1875 byl zřízen hlinecký Sbor dobrovolných hasičů.

Roku 1888 se do města přistěhovala další významná osobnost - doktor Čeněk Ježdík, který zde začal uplatňovat svou lékařskou praxi. Hlinsko tak získalo skvělého lékaře, který se stal i velmi oblíbenou osobností města, což mu roku 1903 umožnilo, stát se starostou. Na tomto postu se zejména zasloužil o zřízení elektrárny k roku 1908, také jednal o kanalizaci a vodovod. Toto období je naplněno vznikem mnoha továren textilního průmyslu.

Rok 1914 s sebou přinesl 1. světovou válku. Byla nařízena mobilizace a všichni muži příslušného věku museli do boje. Do Hlinska přijeli úředníci z chrudimského hejtmanství, kteří zde měli sehnat potřebné jednotky, tedy všechny záložníky do 39 let.⁵² Z Hlinska narukovalo okolo 550 mužů⁵³ a železniční vagony je zavezly k jejich plukům do Čáslavi, Vysokého Mýta nebo Kutné Hory.⁵⁴

Po jejich odchodu panika neustávala. Důsledky války pro celou zemi byly děsivé – prudké zvyšování cen, nedostatek životních potřeb a pokles průmyslu. Začaly přicházet smutné zprávy o mrtvých a raněných, proto se starosta Ježdík rozhodl pomoci alespoň tak, že nechal zřídit v Hlinsku lazaret pro raněné navracející se z válečných hrůz, a stal se jeho vedoucím lékařem. S krizí přicházely i zásobovací potíže, které se měly vyřešit pomocí „chlebenek“⁵⁵, lístků, na jejichž ústřížky se

---

⁵⁰ ŠRÁMEK, Karel. *Hlinsko v Čechách: stručný nástin dějin města*. Hlinsko v Čechách : Vlastivědné muzeum a galerie, 1968, str. 33

⁵¹ Tamtéž, str. 37

⁵² Tamtéž, str. 46

⁵³ KŘIVANOVÁ, Jana VAŠKOVÁ a kolektiv. *Hlinsko: Srdce Českomoravské vrchoviny*. Hlinsko : Město Hlinsko, 2009, str. 35

⁵⁴ ŠRÁMEK, Karel. *Hlinsko v Čechách: stručný nástin dějin města*. Hlinsko v Čechách : Vlastivědné muzeum a galerie, 1968, str. 46

⁵⁵ Tamtéž, str. 48

nakupovala mouka, chléb a jiné pečivo. I na další suroviny se začaly vydávat různé „– enky“, ale to problém nevyřešilo. Obecně začalo platit, že je více lístků nežli poživatin, takže de facto byly k ničemu. Válečná krize omezovala lidi natolik, že byly vydávány i různé zákazy, co se kdy má a nemá vařit a pověření kontroloři poctivě chodili od domu k domu, aby se přesvědčili, že se nařízení neporušují. Tyto zákazy většinou nutili lidi k nakupování na černo po vesnicích. Vypočítaví obchodníci toho rádi zneužívali, proto potřebné věci prodávali za draho, „nastalo keřasení“.⁵⁶

Velké válečné utrpení skončilo roku 1918, kdy se rozšířila po celém území velká novina – Německo i Rakousko kapitulovalo, nepřítel se vzdal, a to ukončilo boje na frontách. Česká veřejnost hlasitě oslavovala vznik Československé republiky a svou svobodu.⁵⁷

V poválečných letech se tvář města hodně změnila. 20. léta 20. století byla v Hlinsku ve znamení stavění bytů pro nově příchozí jedince a pro válečné veterány. Stavěly se nové stavby a to nejen obytné domy, ale i veřejné budovy a prováděly se i přestavby. V průmyslu se provedlo několik novostaveb a též pár přestaveb, zřídily se další provozovny, krámy i skladiště.

20. listopadu 1928 se konala poslední schůze Okresní správní komise hlinecké, jelikož o rok dříve 1927 se zrušily okresní i zemské komise a zřízena byla okresní a zemská zastupitelstva, Hlinsku tak začal úřadovat Okresní úřad v Chrudimi.⁵⁸ Do roku 1929 se v Hlinsku vedlo obyvatelům více než dobře, dalo by se tento časový úsek označit i jako období konjunktury. Ovšem s rokem 1929 přišla i světová hospodářská krize, která vrhla stíny na veškerý průmysl ve světě. Do našich končin se dostala o něco déle, avšak se stejnou intenzitou jako jinde. Hlinecký průmysl (textilnictví, kamenolomy) omezoval výrobu, snižovaly se mzdy a propouštělo se dělnictvo, to všechno jen zastavilo rozvoj města. Počátek 30. let byl ve znamení veliké bídy a deprese, která se podepsala na životě všech obyvatel. Situace se začala uklidňovat roku 1934.

---

⁵⁶ Tamtéž, str. 49

⁵⁷ „Po 300letém útisku vrací se národ náš k plné svobodě! Zdechl tyran Rakousko – Uhersko!! Pryč s krvavými, proklínanými Habsburáky!!! Ať žije národ českoslovácký! Sláva Masarykovi, sláva Wilsonovi!“; *Hospodářský list: týdeník věnovaný rolnictví, hospodářskému průmyslu, národnímu hospodářství a samosprávě*. Chrudim, 1918, roč. 44, č. 6. str. 41

⁵⁸ ŠRÁMEK, Karel. *Hlinsko v Čechách: stručný nástin dějin města*. Hlinsko v Čechách : Vlastivědné muzeum a galerie, 1968, str. 55

O čtyři roky později 1938 bylo rozhodnuto v mnichovské dohodě o osudu Československé republiky, jejíž pohraniční oblasti (Sudety) byly odevzdány bez boje do německých rukou. Druhá republika, celým názvem Česko – Slovenská republika, se právě zrodila. Neměla však dlouhého trvání a již v březnu 1939 bylo území obsazeno Němci a z Česko – Slovenské republiky se stal Protektorát Čechy a Morava. Tamní systém nabyl stejného charakteru jako za 1. světové války. Objevily se opět potravinové lístky, navíc se dostávaly lístky i na všechno ostatní zboží. Kulturní život v Hlinsku neustával, stále se konaly výstavy, či koncerty. Ve 40. letech, když Němci začali mít válečné potíže, rekvírovali staré zvony pro vojenské účely. Z Hlinska bylo odvezeno 5 zvonů.⁵⁹ I přes totální nasazení se však Německo nezachránilo, válka skončila roku 1945 jeho porážkou. 9. května 1945 bylo Hlinsko osvobozeno.

Po válce obnova společenského života šla velmi pomalu. Roku 1948 se navíc k moci dostali komunisté, což mělo vliv na městské dění. Hlinska se to dotklo zejména průmyslově, kdy mnoho tamních továren spadlo pod národní správu. Centralizací prošlo ale i zdravotnictví, služby obchodu a kultura. Avšak v tomto období Hlinsko opět získalo okres, o který následně 1961 přišlo.⁶⁰ Až rok 1989 a změna režimu přinesly městu ten správný rozvoj a hospodářský růst.

---

⁵⁹ Tamtéž, str. 64

⁶⁰ KŘIVANOVÁ, Jana VAŠKOVÁ a kolektiv. *Hlinsko: Srdce Českomoravské vrchoviny*. Hlinsko : Město Hlinsko, 2009, str. 41

4. ŘEMESLA A PRŮMYSL V HLINSKU

Na počátku hlineckého obchodního úspěchu stála 2 řemesla: hrnčířství a tkalcovství. Hrnčířství se zde ujalo kvůli dobře zpracovatelné jílové hlíně v okolí, od ní má i samotné město své jméno. Spolu s tímto se rozrůstalo i pěstování lnu, což vedlo k rozvoji tkalcovství.

4.1 HRNČÍŘSTVÍ

Toto nejstarší řemeslo na tomto území dalo základ tradici, která byla tak velká, že dala jméno celému městu. Takto se dříve ústním podáním šířilo, jak Hlinsko vzniklo a i dnes se takto etymologicky vysvětluje název města.

Hrnčíři sice založili město, ale výraznější zprávy o nich pochází až roku 1651, kdy vyslaní hrnčířští mistři, zažádali o přepis majestátu krále Vladislava II., který jej udělil pražským novoměstským hrnčířům již roku 1488. Tento řád potvrzoval starobylou tradici ve své podstatě a podmínky, na kterých se novoměstští mistři dobrovolně usnesli, a jen tímto řádem se hrnčířské cechy měly řídit. Tento soupis pravidel hrnčířům z Hlinska, Svratky a Svratoucha potvrdil roku 1652 pan Ferdinand Berka z Dubé a z Lipého, pán na Rychmburce.⁶¹

Správu cechu měli obyčejně na starosti dva starší mistři, avšak konkrétně v Hlinsku byl volen pouze jeden.⁶² Pokud se tovaryš chtěl také stát jedním z mistrů a být v čele celého cechu, musel se hlavně prokázat rodným listem nejenom svým, ale i svých rodičů, pokud byl ženatý, musel prokázat, že obřad byl řádně proveden, mimoto jeho povinností bylo zajistit si měšťanské právo a předložit výhostní list, pokud byl zdaleka. Mimo tuto listinnou totožnost, musel též ukázat, jaké zručnosti dosahuje ve svém řemesle a samozřejmě měl za povinnost přispět do cechovní kasy nějakým finančním obnosem (15 bílých grošů) a přinést 2 libry vosku.⁶³

Cechy měly velmi přísná pravidla a jejich porušení se trestala pokutami (peníze nebo vosk), v krajním případě odchodem ze společenství. V cechu nemohl být trpěn člověk, který by mohl jakkoli poškodit poctivost a dobrou pověst cechu,

---

⁶¹ ADÁMEK, Karel Václav. *K dějinám Hlinska a okolí*. Praha : J. Otto, 1872, str. 10

⁶² Tamtéž, str. 11

⁶³ Tamtéž, str. 8

tedy pro cizoložníky, zloděje, lháře, nešlechtníka či pankharta (nemanželský syn) nebylo místo.⁶⁴

Mistři samozřejmě dbali na to, aby se na trh dostávaly jen výrobky řádně dělané a slušně vypadající a též se starali o slušné vychování svých tovaryšů a učňů. Obě tyto složky jim dělaly jméno a mohly je lehce připravit o dobrou pověst!

Na výroční trhy chodili nebo jezdili do nedaleké Skutče. Prodejci měli nakázaná místa, která jim vybrali jejich mistři a z nich se neměli hnout. Hrnčíři měli i jiná práva a privilegia: mohli volně kopat hlínu na cizích pozemcích (gruntech) po předchozí domluvě pána onoho gruntu, v čemž jim nikdo nemohl bránit.

Na korouhvi většinou měli hrnčíři znak svého cechu, který jim potvrdil král Vladislav – štít, ve kterém zobrazující Adama a Evu, mezi nimi džbán, ze kterého vyrůstala jabloň a na něm její plody, okolo toho džbánu byly dva hrnce, z nichž rostlo lilium a pod těmi hrnci seděl pacholek na stoličce, právě vyrábějící hrnec na kruhu.⁶⁵

Hrnčířský cech se natolik rozrostl, že roku 1706 si řemeslníci vyžádali na Františce Berkové a jejím manželovi Vilému Vehynskému nový list na potvrzení společných privilegií.⁶⁶ Těmito pravidly se cechy řídily do 18. století. Důsledkem přísných pravidel se dosáhlo prudkého poklesu výskytu řemesla. I přes to se ještě v 19. století hrnčířský kruh několikrát roztočil pro své zákazníky, ovšem vyčerpání surovinových zdrojů, rozvoj plechového a litého nádobí a setrvání hrnčířů ve starém způsobu výroby způsobily zánik tohoto řemesla.

4.2 TKALCOVSTVÍ

Len se už za nejstarších dob pěstoval s velkou oblibou, na Hlinecku obzvláště. Užívalo se ho pro potřeby domácí, ale hlavně pro obchod.

Tkalci z Hlinska, z rychty hlinecké, kameničovské a skutečské užívali stejná práva v jednom cechu, která jim roku 1567 potvrdil Zdeněk Berka z Dubé a Lipého.⁶⁷ V roce 1694 se hlinečtí tkalci vyžádali opis tohoto nařízení ke zřízení vlastního samostatného cechu. Vyprosili si, aby se směli odtrhnout od cechu skutečského, který byl pro svou vzdálenost nepraktickým partnerem. František

---

⁶⁴ Tamtéž, str. 9

⁶⁵ Tamtéž, str. 10

⁶⁶ Tamtéž, str. 11

⁶⁷ Tamtéž, str. 12

Berka této žádosti toho samého roku vyhověl, ale připojil k tomu poznámku, že nesmí být bráněno skutečským tkalcům v nakupování příze na trzích jak v Hlinsku, tak i na ostatních k Hlinsku náležících obcích.

Cech vedli dva mistři, které schvaloval purkmistr. Svolávaly se pravidelné schůze, na které měli všichni mistři povinnost se dostavit. Za absenci na schůzi se sázely pokuty, i pokud šlo o zpoždění, platil se 1 groš, nepřišel-li dotyčný vůbec, platil grošů 6.⁶⁸

V roce 1701 byl vydán řád tkalcovským tovaryšům, kde byl kladen důraz na rovnost mezi řemeslníky. Nikdo nechtěl mít v cechu rozpory kvůli majetku, proto si uvnitř tkalcovského cechu byli všichni rovní.

Tkalcovství bylo v nejstarší době řemeslem výhradně ženským, ovšem doba změnila pohled a ženy byly postupně z oboru vytlačovány. Mistr nemohl vyučovat ženy pod hrozbou ztráty řemesla a tovaryš při své výuce nesměl pracovat s ženami tzv. „knapkyněmi“ pod hrozbou pokuty 10 liber vosku.⁶⁹

S postupem času na tomto území řemeslníci narazili na výdělečnou práci jen velmi málo, to bylo důvodem jejich odchodů za štěstím, hlavně do Vídně, kde naopak byli vysoce ceněni za svoji zručnost.

Vídeňští továrníci se proto začali o tyto šikovné hlinecké ruce a o Hlinsko obecně více zajímat. Tak roku 1851 vídeňský továrník Filip Haas zřídil v Hlinsku první manufakturu na různé druhy látek.⁷⁰ Úspěch této firmy byl bleskový, krátce na to se výroba dále rozvíjela. Její působnost v Hlinsku byla až do roku 1914. Další vídeňská firma W. Wašek zde vyráběla látky všeho druhu, konkrétně například povlaky na hedvábné klobouky – cylindry – tzv. „felby“.⁷¹

Toto samotné lidové řemeslo však s nastupující industrializací upadalo, až se stalo pouze zájmem starších jedinců a ony šikovné ruce řemeslníka zastal stroj.

---

⁶⁸ ŠRÁMEK, Karel. *Hlinsko v Čechách: stručný nástin dějin města*. Hlinsko v Čechách : Vlastivědné muzeum a galerie, 1968, str. 30

⁶⁹ ADÁMEK, Karel Václav. *K dějinám Hlinska a okolí*. Praha : J. Otto, 1872, str. 14

⁷⁰ ŠRÁMEK, Karel. *Hlinsko v Čechách: stručný nástin dějin města*. Hlinsko v Čechách : Vlastivědné muzeum a galerie, 1968, str. 29

⁷¹ Tamtéž

4.3 KONEC 19. STOLETÍ A ROZVOJ TEXTILNICTVÍ A JINÉHO PRŮMYSLU

Druhá polovina 19. století byla pro Hlinsko velmi chaotická. Zakládalo se zde mnoho firem v oboru textilním a povětšinou to byli vídeňští podnikatelé jako např. Klazarova továrna,⁷² ovšem příležitost se zde uplatnit, využili hlavně šikovní podnikatelští Židé, tak vznikly firmy Fuhrmann, Reichmann nebo továrna Samuel Taussig a synové.⁷³ Firma František Ruprecht zavedla roku 1924 výrobu jutových, vlněných a bavlněných koberců, přehozů a ubrusů.⁷⁴

Roku 1852 byl Josefem Malinským založen závod koželužský s výrobou obuvi,⁷⁵ později se tam vyráběla kožená výstroj pro armádu.

V roce 1893 se otevřely první žulové lomy na Hlinecku z podnětu podnikatele Lehnfelda z Vídně.⁷⁶ O dalších několik let se o otevření dalších lomů postarali dva Češi, Rozsypal a Matula, kteří si spolu později založili podnik.⁷⁷ Práce v lomech poskytovala mnoha lidem práci, i když byla hodně fyzicky náročná. V tomto odvětví byli hlavně zaměstnaní muži, ovšem na některé pracovní pozice se zaměstnávaly i ženy, jako např. tlučení šterku. Hlinsko bylo na počátku 20. století místem, odkud se hojně vyvážela žula. Do této skupiny lze zařadit i Skuteč, Chrast a Slatiňany.

V roce 1903 zřídil zdejší rodák Josef Tlustý nový podnik s dosud nezažitým oborem – kožešnictvím. Tím dal základ nové a bohaté průmyslové výrobě, která se stala světoznámou a proslavila nejen Hlinsko, ale i celý stát v zahraničí.

Firem bylo mnoho, ale i přesto mnoho lidí pracovalo doma nebo v malých dílnách. Tím se začalo rozvíjet mnoho činností tzv. domácího průmyslu,⁷⁸ které by se daly označit za lidové umění. Lze sem zahrnout bílé vyšívání prádla, háčkování krajek nebo pletení vlasových sít'ek. Byly to práce spíše pro ženy,

---

⁷² Firma byla známá hlavně tím, když její ředitel Josef Lašek roku 1890 použil k výrobě žinylky jutovou přízi, což byla dle vzoru utkaná a rozřezaná látka na úzké proužky. Ty se poté kroutily a vetkávaly do osnovy.

⁷³ Tamtéž, str. 34

⁷⁴ KŘIVANOVÁ, Jana VAŠKOVÁ a kolektiv. *Hlinsko: Srdce Českomoravské vrchoviny*. Hlinsko : Město Hlinsko, 2009, str. 84

⁷⁵ ŠRÁMEK, Karel. *Hlinsko v Čechách: stručný nástin dějin města*. Hlinsko v Čechách : Vlastivědné muzeum a galerie, 1968, str. 3

⁷⁶ Tamtéž, str. 35

⁷⁷ Tamtéž

⁷⁸ HOLAS, Bohuslav. *Hospodářské poměry výroby a obchodu na Chrudimsku*. Česko : s.n., b.d., str. 359

jelikož tyto práce závisely na pečlivosti, kterou muži příliš nevládli. Ženy se sice uplatnily v průmyslu, ale značně se to podepsalo na jejich zdraví.⁷⁹

Rozmach továren v tomto období si vynutil organizaci dělnictva, vytvářely se tedy dělnické spolky. Roku 1911 bylo spočítáno v Hlinsku: 6 mechanických a 8 ručních tkalcoven s vedlejšími podniky (3 barevny a 1 aperatura).⁸⁰ Dále tu byly závody vyšivačské, závody kožešnické, pilníkárnny, cihelny, žulové lomy a cementárny. Průmyslové závody tedy poskytovaly velkou pracovní možnost pro mnoho lidí, a to často lidem, kteří potřebovali živit své rodiny.

Krizová situace nastala za 2. světové války, kdy život ve městě upadal stejně jako podniky v něm. Jediná firma, která zaznamenala rozvoj kromě kožešnických podniků, byla továrna Samuel Taussig a synové (SATAS), která už před válkou vyráběla vojenské potřeby a byla největší textilní továrnou.⁸¹ Za časů války se však její výroba rozjela naplno, proto továrna zaměstnance ze svých řad nepropouštěla.

Opětovný rozvoj průmyslu se vracel do normálu jen velmi pomalými krůčky, válečné škody byly velké a chyběly pracovních síly. Jediný síťářský průmysl se dokázal rychle vzpamatovat, a tak zachránil chudý a válkou poničený kraj od úplného úpadku.⁸² Pozvolna se probouzel i tolik rozvinutý textilní průmysl. Jakmile se opět začalo pracovat v těchto oborech, vzrůstala i životní úroveň. Navázaly se i další styky se zahraničím nebo se pokračovalo v již zaběhnutých vztazích, převážně výroba jutových kobereců a kožešnické výrobky byly tím, co československý stát dostalo na mezinárodní výsluní. Deset kožešnických závodů zaměstnávalo 500 lidí, tj. 10% zdejšího obyvatelstva, jimž na mzdě bývalo vyplaceno asi 6 milionů korun ročně.⁸³

Hlinsko je známo však i jiným odvětvím než jen textiliemi. Město bylo a je dodnes známo také hlavně díky svému pivu. Už Jan Adámek v polovině

---

⁷⁹ Pracovnice měly problémy se zrakem, trpěly chudokrevností, bolestmi hlavy nebo žaludku atd.; Tamtéž, str. 365

⁸⁰ ŠRÁMEK, Karel. *Hlinsko v Čechách: stručný nástin dějin města*. Hlinsko v Čechách : Vlastivědné muzeum a galerie, 1968, str. 45

⁸¹ SATAS, celým jménem Císařská královská privátní strojní tkalcovna Samuel Taussig a synové, vlastnila největší textilní továrnu. Jejich specialitou byla výroba stanů, plachet, pytlů, vodotěsných hadic atd. pro cukrovary, lihovary, cementárny a chemický průmysl. Majitelé firmy byli mezi prvními, kdo nechal zbudovat bytové kolonie pro své zaměstnance.

⁸² Tamtéž, str. 54

⁸³ Tamtéž

19. století uvažoval o zřízení vlastního hlineckého pivovaru, jelikož do té doby tento nápoj dodávaly pivovary ze sousedních měst a jeho doprava nebyla vždy snadná. Roku 1912 vznikla společnost „Společenský pivovar“, z jejíhož podnětu o rok později vznikl samostatný pivovar.⁸⁴ Konkurenci dokázal ustát a dnes patří mezi uznávané pivovary.

V roce 1940 započala stavba továrny na zpracování mléka firmy Nestlé. Provoz se rozjel roku 1943 a vyráběly se zde výrobky jako sušené mléko, dětská moučka, sušené podmáslí a kondenzované mléko.⁸⁵ Od roku 1993 je tato továrna soukromou společností Mlékárna Hlinsko a od roku 1958 vyrábí se značkou Tatra.

V roce 1943 vzniká v Hlinsku nové průmyslové odvětví, a to výroba elektrických spotřebičů pro domácnost, nyníjší ETA a.s. Hlinsko.

---

⁸⁴ KŘIVANOVÁ, Jana VAŠKOVÁ a kolektiv. *Hlinsko: Srdce Českomoravské vrchoviny*. Hlinsko : Město Hlinsko, 2009, str. 80

⁸⁵ Tamtéž, str. 82

5. KOŽEŠNICTVÍ

5.1 KOŽEŠINA – MATERIÁL MINULOSTI

Při slově kožešina si všichni jistě vybaví měkký, nadýchaný a heboučkový kožík, který nosily majetné dámy v minulých staletích. Samozřejmě se tento materiál užíval k výrobě i mnoha jiných doplňků šatníku jako byly šály, rukavice, čepice, či dokonce boty. Ano, kožešina je dnes spojována víceméně s glamořem minulých let a to většinou jen pro ty, co si to mohli dovolit, avšak málo kdo si vzpomene, jak důležitý materiál to byl pro takového pračlověka, který s kůží přicházel do styku prakticky neustále. Stal se de facto takovým prvním mistrem kožešnického řemesla.

Kožešina byla hlavní surovinou i tolik tisíc let před Kristem, dalo by se říci, že se stala až životně důležitou součástí. Není od věci si připomenout, že kožešina chrání zvíře před zimou a dovoluje mu přežít v drsných podmínkách, a zřejmě si tuto skutečnost uvědomovali i pravěcí lidé, kteří toho začali využívat pro svůj prospěch a díky hustému chlupu přežili tolik rozmarů počasí. Zajistilo se teplo pro celou tlupu, utvářely se přístřešky a samozřejmě se zhotovovalo i oblečení. Oděvy to byly značně jednoduché, avšak i přesto si dávali záležet, aby padly na míru a vyjadřovaly postavení člena v tlupě. O módním trendu se zde hovořit samozřejmě nedá, ale jistě již měli přehled o tom, z jakých kožešin je výroba oděvu nejlepší, jaká je jakost a trvanlivost. Zjednodušeně řečeno, pravěký člověk si vytvořil svůj „kroj“, který pro něho byl typický a postupně jej měnil a doplňoval.

Jak se člověk vyvíjel, rostly i jeho schopnosti zlepšovat se v různých oborech, a tedy i ve využívání kožešin. Přišel na to, že zvíře nestačí pouze stáhnout a s kožešinou dále již nic nedělat, což bylo důvodem její malé stálosti. Tento důležitý poznatek ho vedl k tomu, aby materiál začal opracovávat, byť velmi primitivním způsobem. Pod takové zpracování se řadilo dření o kámen, o kůru stromů apod. Stejně primitivními způsoby se snažil i o konzervování, kvůli lepší vláčnosti a trvanlivosti. Jak kožešiny zpracovávat, učil i své potomky, aby i další generace mohly žít v co nejlepších podmínkách. Zlepšilo se nejen opracovávání, ale i sešívání, díky kterému se takto vzniklé výtvořiny dají považovat za první skutečné kožešinové oděvy.

Neví se, kde, kdy a kým byla vydělána první kůže, avšak z toho, co zůstalo po nejstarších generacích, lze prokázat, že všechny národy od pradávna znaly upravování, vydělávání a barvení usní.⁸⁶ Nejstarším způsobem, jak kůži vyčinit, bylo vyčinění tukem.

Kůže jako taková byla považována především za záležitost orientální, i když hojně rozšířený v mnoha oblastech Evropy. Asi nejstarší věcné pozůstatky našli archeologové při výzkumu v Egyptě (3000 let př. n. l.), ale bylo již dokázáno, že v těchto dobách se výroba v Indii nebo Číně pohybovala na mnohem vyšší úrovni a tento věhlas se s Orientem táhl až do středověku.⁸⁷ Vyspělé národy ve státech, jakými byly Řecko a Řím, na vrcholu své slávy uměly s kůžemi zacházet na vysoké úrovni. Řemeslníci se již dělili podle svých oborů – kožešníci, koželuzi, barvíři usní.⁸⁸ Kožešina měla u Řeků a Římanů své místo, jakmile ale potkali člověka jiné národnosti oblečeného do kožešiny, označili ho za barbara, jelikož oni jako kulturní národ nosili oblečení z tkané látky.

Díky tomuto rozvoji nastal velký rozmach obchodování a výkupu zvířecích kůží nejen na venkově, ale i všude kolem, a ten přinesl závratné zisky. V těch nejstarších dobách se stala i sama kožešina platidlem, poté s příchodem peněz se kožešina a kůže obecně staly jedním z množství horkého zboží směny mezi lidmi. Za kvalitní kožešinu člověk mohl získat pěkný obnos a zvláště pak, pokud pocházel z kraje, kde se daný druh zvířete nevyskytoval, nemluvě o tom, že materiál mohl být zpracován úplně jinou technikou, než jakou tamní lidé znali.

Po celé 10. století vzrůstalo jak řemeslo, tak samozřejmě od něj odvozený obchod. Ve městech vznikaly zárodky cechů příslušných řemesel, jež tvořily pevnou organizaci určující si svá pravidla např. limity na zpracování počtu kůží v jednotlivých dílnách, zakazovaly reklamu či měnit výrobní postupy.⁸⁹ Mnoho řemeslníků, kteří do cechu vstoupili se smělými ideály na vlastní dílnu, o ně časem přišli. Jejich původní myšlenka se po praxi osamostatnit, byla nemyslitelná.

---

⁸⁶ HAVIAR, Štefan, Ladislav KUBÁT a Hana PAŘILOVÁ. *Textilní zbožíznalství: kůže, usně, kožešiny*. Liberec : Technická univerzita, 2002, str. 6

⁸⁷ Tamtéž

⁸⁸ Tamtéž

⁸⁹ Tamtéž, str. 7

Obrodu této ideje přineslo až 17. století, kdy stát ve vidině dalších zisků podpořil svobodnou výrobu a vznik manufaktur. V českých zemích vznikly první koželužské dílny jako takové koncem 18. století.⁹⁰

S přicházejícím 19. stoletím se změnilo i vše, co se obchodu týkalo - lokální význam trhu se vytratil, ruční práci nahradila strojová a manufakturní výrobu převzala výroba tovární. V kožešnickém odvětví však došlo k velkým změnám až na konci tohoto století, tu změnu přinesl zejména vynález chromočinění,⁹¹ začaly se také používat laky, emulze a nová anilínová barviva.⁹²

Vše vedlo k velkému rozmachu kožešnické a koželužské výroby a české země i Slovensko zde měly také svou pozici. I přes politické změny v obou státech, si kožedělný průmysl udržel své místo.

Tak tomu bylo až do roku 1989, kdy všeobecná neschopnost, nízké ambice a nedostatek financí zapříčinily pád velkovýroby tohoto odvětví. Velké firmy ukončovaly své styky s východem, což jim přineslo jen další finanční těžkosti a následný krach na sebe nenechal dlouho čekat. Byl to osud takových velmocí, jako byly např. Kara nebo Kozak. Poté přišel i celkový úpadek všech tuzemských koželužen, s tím je spojena i velká nezaměstnanost. Firmy se rozpadly na menší celky (s.r.o.), což sice přineslo pestřejší sortiment, avšak vzrostl podíl ruční práce. A v neposlední řadě se také začali ozývat i ekologové, kteří proti jatcům na zvířatech veřejně vystoupili.⁹³

S dalším technologickým rozvojem se začaly kůže a kožešiny nahrazovat tkaninou a poté i pletenými výrobky.⁹⁴ Svůj primární účel si zachovaly pouze u severských národů, kde jsou ještě stále potřeba pro přežití.

Masový nárůst výroby nepravých kožešin sice dává naději na záchranu mnoha živočišných druhů, ovšem aby to všechno mělo skutečně význam, bylo by potřeba, aby člověk změnil své chování a začal jednat mnohem ekologičtěji

---

⁹⁰ Tamtéž

⁹¹ Vyčiňování solemi chromu, usně jsou měkké, pevné, trvanlivé, odolné proti vodě a dají se snadno barvit, nejsou však tolik tažné. Webové stránky www.kozeluzna.cz, *O koželužství*, [cit. 2013-07-09]. Dostupné z <http://www.kozeluzna.cz/o-kozeluzstvi/>

⁹² HAVIAR, Štefan, Ladislav KUBÁT a Hana PAŘILOVÁ. *Textilní zbožíznalství: kůže, usně, kožešiny*. Liberec : Technická univerzita, 2002, str. 7

⁹³ HAVIAR, Štefan, Ladislav KUBÁT, Hana PAŘILOVÁ a Ljuba KANČILOVÁ. *Textilní zbožíznalství: kůže, usně, kožešiny a kožené výrobky: učební texty nejen pro bakalářská studia*. Liberec : Technická univerzita, 2006, str. 8

⁹⁴ HAVIAR, Štefan, Ladislav KUBÁT a Hana PAŘILOVÁ. *Textilní zbožíznalství: kůže, usně, kožešiny*. Liberec : Technická univerzita, 2002, str. 8

a ekonomičtěji. Nebude trvat dlouho a člověk sám pozná, že i on může být „ohroženým druhem“, jenže to už bude velmi pozdě.

5.2 KOŽEŠNICTVÍ V ČESKÝCH ZEMÍCH

Do našich končin se kožešina dostala zřejmě s prvními kmeny, které se zde usídlily. Tito první obyvatelé udržovali obchodní styky se zeměmi na jihu, tím tak své kožešiny mohly stále obnovovat a zdokonalovat podle vzorů z ciziny. Dokázali správně využít toho, že tento materiál byl po staletí vždy vzácnou surovinou, a proto se za něj také hodně platilo. Kožešiny tvořily nepostradatelné součásti oděvu – objevovaly se na čepicích, na kloboukách, tvořily lemy oděvů, anebo byl z pravé kožešiny zhotoven oděv celý.

Středověk kožešinám přeje i nadále, a dokonce v tomto období vznikají nejen první cechy obecně, ale především ty kožešnické. Jejich práce se hodně cenila a řemeslníci patřili mezi významné obyvatele už z důvodu, že „oblékali“ vyšší vrstvu. Šlechta si je zase oblíbila proto, že kvalitní kožešinou poukazovali na jejich urozenost.

Výroba kožešnických oděvů a doplňků na našem území hojně zásobovala místní trhy a Praha byla jednou velkou kožešnickou tržnicí. Řemeslníci ale pracovali jak pro město, tak i pro lidi na venkově, své dílny měli, kde bylo potřeba, tedy byli závislí na poptávce. Takových dílen vzniklo nejvíce v severních a východních městech např. Kutná Hora, Litoměřice, Hradec Králové, Louny atd., na jihu se kožešnické cechy nalézaly v Českých Budějovicích, Táboře, Českém Krumlově aj.⁹⁵ V samotném hlavním městě vznikl kožešnický cech na Starém Městě roku 1418, na Novém Městě dokonce 1396.⁹⁶ A hned byl vznesen požadavek na podobu praporce řemesla kožešnického: „...*mají míti kožešníci korouhev červenou a přes ni štrich bělizonový, a v něm holubici stříbrnou ono drží v pysku zelenou větvičku. A k nim přináležejí blanaři, jirchám a ti všichni, kteří kůže barví...*“⁹⁷

O úspěchu kožešnictví svědčí doba lucemburská, kdy byl nejvíce zaměstnán právě kožešník. Toho času byla kožešina velkou módou, srostla s textilním odvětvím až tak na pevnou, že oblečení bez kožešiny zkrátka nebylo reálné spatřit.

⁹⁵ FLORIÁNOVÁ, Olga. *Kůže: zpracování a výrobky*. Praha : Grada, 2005, str. 41

⁹⁶ Tamtéž

⁹⁷ KARA, *Tradice kožešnického průmyslu v Hlinsku*. Městské muzeum a galerie Hlinsko, bez data (asi 80. léta) a místa vydání

Pokud nebylo na šatech kožešinové podšití, tak se jí zdobily alespoň lemy či jiné díly oděvu. Také rukavice a čepice se nemohly obejít bez kožíšku. Hustou kožešinou se pokrývalo dokonce i roucho z lehké látky. Svě sukně si nenechávaly pošívat jen ženy, byli to i pánové, kteří se tímto materiálem zdobili. V té době nebylo nic divného, když si na sebe muž oblékl chlupatou sukni, tzv. tunicu.⁹⁸ Oblíbený hlavně u rytířů byl druh dlouhého pláště zvaný "krzno",⁹⁹ ten se nešil jinak nežli s chlupem. Konec 14. století (1380) do našich končin zavlekl nový trend z východu, a to dlouhé otevřené kožichy tzv. šuby.¹⁰⁰ Tyto kabáty se staly populárními a to i u bohatých jedinců, kteří si je nechávali zhotovit třeba z brokátu. Z různých druhů kožešin se podšívalo beránkem, kunou, popelnicemi, vlčínami, liščinami, hranostaji i levhartem.

Svůj velký boom však kožešina zažila v době husitské. V tomto období se řemeslu neobyčejně dařilo, kožešinu chtěly nosit ženy, ale prahli po ní i muži. V každém ročním období mělo svůj "chlupatý módní trend", který ve slunném létě zdobil a v chladné zimě zahříval. Počet kožešníků se lišil od vesnice k vesnici a od města k městu, ovšem bylo nepsaným pravidlem, že se v každé malé více alespoň jeden představitel tohoto řemesla našel. V Pražských městech jich bylo natolik, že roku 1471 po nich na Novém Městě pojmenovali jednu z ulic.¹⁰¹ Nebyla to však jediná kožešnická ulice v okolí, stejnojmenná se již v dřívější době objevila na Starém městě.

Kožešníci, zejména v hlavním městě, měli v té době své "kotce", neboli krámy a krámky na Starém Městě u kostela sv. Havla.¹⁰² Toto místo však nebylo vyhrazeno jen jim, našli se tu i další zástupci textilního odvětví jako soukeníci nebo platěníci. Na tomto místě dokonce vznikla jedna velká tržnice, kterou tvořila obrovská hala a jejím středem procházela 200 metrů dlouhá chodba, ze které se dalo libovolně odbočit na obě strany do různých krámků.¹⁰³

---

⁹⁸ WINTER, Zikmund. *Dějiny řemesel a obchodu v Čechách v 14. a v 15. století*. Praha : Česká akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1906, str. 386

⁹⁹ Tamtéž, str. 249

¹⁰⁰ Tamtéž

¹⁰¹ Tamtéž, str. 441

¹⁰² Tamtéž

¹⁰³ Webové stránky www.praha1.cz, V *Kotcích*, [cit. 2013-11-18]. Dostupné z: <http://www.praha1.cz/cps/praha-1-v-kotcich.html>

V 1. polovině 19. století, kdy tržnice již byla zbourána, na tom samém místě začala vznikat nová ulice. Název jí byl ponechán původní, známý od místních obyvatel – ulice V kotcích, kterou lze navštívit i dnes.

Na počátku 16. století bylo v Praze evidováno na 121 kožešnických mistrů, z nichž velká většina se do hlavního města sama přestěhovala např. z Mělníka, Lanškrouna či Litomyšle.¹⁰⁴ Samozřejmě se nesmí opomenout, že všichni nebyli jen české národnosti, byli mezi nimi i Poláci a Němci. Řemeslo se stalo opravdu masovým a svědčí o tom i fakt, že se řada z nich dostala až na post konšelů na Starém i Novém Městě a vydrželi tam v zastoupení i poté, co se pražská města spojila, ale již ne v tak hojném počtu.

Výběrový sortiment kožešin, ze kterých se měl oděv ušít, byl stále velmi široký a každá doba přinesla nějakou novinku, nějaké obohacení, takže se třeba přidává obliba dalších materiálů, a to kožešin králičích, zaječích, kozlečích, lasičích nebo veverčích. Co se oblíbených ovčín týče, tak k ošacení se většinou používala šerlinka.¹⁰⁵ Celkem dosti nošené bylo zboží ze spratků, označované jako šmašle.¹⁰⁶

O stále nové „modely“ se pokoušeli jen ve městech, na vesnicích ve větší míře přežívala stará tradice střídmosti a jednoduchosti kožešnické módy. Samozřejmě si mohli všimnout trendů, které v městské módě nastávaly a měnily se každou sezonu, ovšem jejich věrnost odkazu svých předků byla silnější. Kozich tvořil pokaždé důležitou součást jejich kroje, oděvu tolik typického pro každý kraj, pouze tehdy byl bohatě zdobený. U příležitosti lidových oslav venkované oblékali kroj s kožíškem vypadajícím někdy jako barevná dekorace.

Náplň práce kožešníka byla velmi bohatá, jelikož kožešiny nejen upravoval, ale také barvil barvivy dle vlastních receptů a sám jimi podšíval oděvy, takže musel být zkušený i v trochu jiných oborech. Svými dovednostmi měli kožešníci jen krůček k řemeslu krejčovskému, stejně i krejčí své oděvy podšívali kožešinou. Oba obory tak měly jistý podíl na "šatství", tedy na oděvnickém průmyslu, což vedlo často až k bouřlivým sporům a byly to spory velmi táhlé. Už roku 1495 si pražští kožešníci vymohli na králi Vladislavovi majestát na podšívání, v čemž viděli skvělou ochranou proti konkurenci, ale mělo to háček, pokud někdo

---

¹⁰⁴ WINTER, Zikmund. *Dějiny řemesel a obchodu v Čechách v 14. a v 15. století*. Praha : Česká akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1906, str. 441

¹⁰⁵ Kůže beránka do první stříže cca sedmiměsíčního. Tamtéž, str. 856

¹⁰⁶ Kůže z nedonošených jehňat či telat. Tamtéž

majestát porušil, tak nebyl nijak potrestán, takže kožešníkům nijak výrazně nepomohl a krejčí podšívali dál. A z toho plynuly další a další hádky, které vedly až tak daleko, že se do toho museli vložit sami konšelé. Ti jim na jejich pře odpověděli, že nikdo a nic výslovně nezakazuje jiným řemeslům podšívát kožešinou. Pokud kožešníci sami nepřijdou s nějakým důkazem o opaku, že jen oni jsou k tomu oprávněni, tak kožešinou může podšívát, kdo chce. Navíc kožešiny využívaly ještě jiné řemeslnické obory např. kloboučnictví.

Dalo by se říci, že kloboučnictví patřilo do odvětví kožešnického, jelikož i sami kožešníci se zabývali výrobou kožešinových klobouků.

V té době se mnohem více ke slovu dostává i příbuzné řemeslo – koželužství. Vzniklo při oboru ševcovském a dlouho spolu obě řemesla spolupracovala. Koželuzi neboli "smrad'aři" se však časem sami odtrhli a ševci s nimi nechtěli mít už nic společného, takže například v Opavě platilo: "*Kdo se přihlásil ke koželuhům, nesměl ševcovati.*"¹⁰⁷ I jejich rozmístění nebylo moc rovnoměrné, někde jich bylo pár, jinde již tvořili organizace, i tak však koželužských mistrů stále přibývalo.

Kožešníci byli velmi váženými lidmi a jako důkaz této úcty jim bylo v době jarmarku dokonce vyhrazeno i čestné místo na náměstí – před radnicí nebo přímo v jejích prostorách. Jejich výrobky se staly oblíbenou součástí trhu a řemeslníci je tam dováželi ve speciálních truhlách na rolnickém povoze. Ve městě byl kvalitní kožešník odměněn nejen finančně, ale taky jistou poctou ze strany svých zákazníků a většiny obyvatel města.¹⁰⁸ I přes značnou oblibu a taky majetek nebyli ovšem obyvateli nejbohatšími, naopak po nich mohly zůstat i pěkné dluhy. Nejvíce se dal kožešník urazit, když ho někdo označil za „kočkaře“ nebo se o něm řeklo, že šije kočičí kožichy.¹⁰⁹ Práce s kočičí kožešinou se považovala za nečestnou, a pokud někdo takto kožešníka nařkl, mohl být zavřen pro urážku na cti. Ukázkou další směšné přezdívky pro kožešníka, byl i jakýsi Mrlík, což byl právě jeden z konšelů – kožešníků, patrně se mu tak přezdívalo, protože bral kůže z mrch a mrlin.¹¹⁰

---

¹⁰⁷ Tamtéž, str. 442

¹⁰⁸ Takovým řemeslníkům se říkávalo „měštští“ a často vlastnili i domy v centru města. Naopak ti, co pracovali pro venkovské obyvatelstvo, těm se říkávalo „selští“.

¹⁰⁹ WINTER, Zikmund. *Dějiny řemesel a obchodu v Čechách v 14. a v 15. století*. Praha : Česká akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1906, str. 441

¹¹⁰ Tamtéž

Venkovaní, kromě svých zdobených kožíšků na krojích, také nosili i jiné kožichy šité povětšinou z domácích zdrojů. Tehdy tento materiál představovalo ovčí rouno, kožešiny volně žijící zvíře byly spíše záležitostí majetnějších vrstev obyvatel či bohatších měšťanů. Avšak i samotný ovčí kožich byl nákladnou záležitostí, ovšem, kdo do něho zainvestoval, tak nelitoval, jelikož s ním svršek vydržel v zchovalém stavu po celý zbytek života a stával se často i předmětem dědictví. Nejstarším typem lidového kožíšku je tzv. kožich ocáskový,¹¹¹ doloženým již v 18. století, který svou stavbou byl však celkem nepohodlný.

I obratný muž se z něho nedostal bez cizí pomoci a asistenci potřeboval i při jeho oblékání. Dole kožich nebyl nijak upravován a zchoval si tak svůj přirozený tvar, tak, jak byla kůže ze zvířete stažena. Na předním i zadním díle zůstaly ocáskovité cípy. Dříve tam prý byly skutečné ovčí ocásky, které se stávaly předmětem vzájemného škádlení, což zřejmě vedlo k důvodu jejich odstranění.

V Čechách se kožešnictví rozmáhalo závratnou silou. Nejvýznamnější oblastí bylo území Veselska, ovšem o mnoho významnější a rozsáhlejší se tato tradice vytvořila na Moravě na území Ostrožska a Strážnicka.¹¹² Právě Strážnice se stala asi tím nejvyšším vrcholem českého kožešnictví, a v této výrobě zde pokračují dodnes. První zmínky o tomto řemesle se v městských spisech objevují v 16. století, kdy kožešníci neboli „blanaři“, jak se jim tu tehdy říkalo, získali cechovní artikule od vrchnosti. Největší rozkvět zažívalo strážnické kožešnictví od konce 18. století až do poloviny 19. století, poté však nastává pomalý úpadek. Největší ránu, jakou mohlo kožešnické řemeslo dostat, byl nedostatek kůží za 1. světové války. Celkově výroba i odbyt pokulhávaly a jen velmi malé procento řemeslníků se dokázalo udržet. Tradici dodržovala už jen stará generace obyvatel, ta nová se zabývala již šitím kožichů ve městech podle poptávky na módní trendy. Po znárodnění kožešnických dílen kožešnická produkce ve Strážnici i nadále pokračovala, ale již organizována do družstevního podniku Vkus a v Okresním podniku služeb Hodonín. Dnes se ve Strážnici kožešnická výroba vrátila do rukou původních majitelů, kožešnického rodu Hrdých a Graubnerů.¹¹³

---

¹¹¹ Krátký kožich, zhotovený ze dvou ovčích kůží, bez rozparku či zapínání, opatřený pouze otvorem pro hlavu a přiléhá těsně k tělu. FLORIÁNOVÁ, Olga. *Kůže: zpracování a výrobky*. Praha : Grada, 2005, str. 41

¹¹² UPRKA, Joža. *Kožichy*. Kroměříž : 1. české knihkupectví a nakladatelství, 1920, str. 5

¹¹³ FLORIÁNOVÁ, Olga. *Kůže: zpracování a výrobky*. Praha : Grada, 2005, str. 42

A co se ve Strážnici vyrábělo? Dle spisů z 16. století mezi hlavní výrobky patřily kožichy (kožešinový kabát potažený sukrem), čepice, blány (kožešina bez textilního potahu) a futra (kožešinová podšívka).¹¹⁴ Patřil sem i svršek zvaný plíšek nebo plech, který byl vrcholem elegance 16. století.¹¹⁵ Další zprávy jsou až z 19. století, kdy mezi hlavní produkty patřily tzv. mentýky.¹¹⁶ Tyto kabáty byly velmi nákladnou záležitostí, možná proto se nosily hlavně při slavnostních příležitostech. Jeho kvalita se projevovala hlavně v jeho trvanlivosti, mentýky se totiž hodně často dědily z generace na generaci. Nosit se přestaly kolem druhé poloviny 19. století. Pro své okolí vyráběli strážničtí kožešníci malované či přémované kožichy, tedy zdobené barevnými aplikacemi z kůži a kožešin. K tomu všemu sortimentu ještě lze připočítat kožešinové čepice např. holčnice nebo tchořovice.

Výrobek, který byl ale pro strážnické kožešníky charakteristický a žádaný, byl tzv. strážnický dubeňák.¹¹⁷ Byl zhotovován podle tradice, kterou řemeslníci podědili po svých předcích, ovšem k tomuto základu se přidal ještě jeden faktor, každý mistr si svůj dubeňák upravoval podle svého. Hlavními výhodami, co takový kožich měl, byly hlavně praktičnost a nízká pořizovací cena.

Éra „dubeňáků“ skončila až po 1. světové válce. Graubnerova dílna však na nátlak módních vlivů začala vytvářet nové krátké dámské kožišky, barevně vyšíváné, které si získaly velkou oblibu u veřejnosti.¹¹⁸

Celá kožešnická výroba v naší zemi se odvíjela od práce v malých dílnách a ani 20. století se svou modernizací a průmyslovými technologiemi na tomto faktu nic závažně nezměnilo. Celá produkce v tomto období byla v českých zemích soustředěna do 67 závodů s 20 - 25 zaměstnanci, pouze největší kožešnické firmy, v Hlinsku a České Skalici, zaměstnávaly 200 – 400 lidí.¹¹⁹ V roce 1948 nastaly velké organizační změny díky znárodnění. Toto období je časem, kdy vznikly dva typy závodů: konfekční se sídlem ve Starém Kolíně, který se později stal základem pro vytvoření národního podniku Kara, a závod kožešnické prvovýroby

---

¹¹⁴ Tamtéž

¹¹⁵ Velmi krátký druh svršku zakrývající prsa, označován taky jako prsní kožich. UPRKA, Joža. *Kožichy*. Kroměříž : 1. české knihkupectví a nakladatelství, 1920, str. 1

¹¹⁶ Kožešinové kabáty posíté modrým a černým sukrem a olemované beránčinou. FLORIÁNOVÁ, Olga. *Kůže : zpracování a výrobky*. Praha: Grada, 2005, str. 42

¹¹⁷ Tamtéž, str. 45

¹¹⁸ Tamtéž

¹¹⁹ Tamtéž, str. 46

se sídlem v Trutnově, který se později proměnil v národní podnik Kotov.¹²⁰ Oba závody byly velmi silné a každý dokázal zásobovat až několik družstev najednou. Další změna přišla roku 1955, kdy se oba závody sloučily, a vznikl jeden velikán pod názvem Kara se sídlem v Trutnově. Po roce 1989 se však mocné impérium Kara rozpadlo na několik samostatných částí, čímž skončila éra výroby kožešinových výrobků, které díky své kvalitě a vkusu získaly uznání nejen na domácím, ale také na zahraničním trhu. Kožešin se postupně začalo nosit méně a méně, už to nebyl tak horký módní trend jako v předchozích letech, a tak upadalo kožešnické řemeslo nejen průmyslově, ale také individuální kožešníci zmizeli z viditelného dohledu.

5.3 KOŽEŠNICTVÍ NA SLOVENSKU

V této souvislosti se musíme zmínit ještě o kožešnictví na Slovensku, jelikož zde našlo mnohem větší uplatnění a udrželo se tu v aktivní činnosti mnohem déle než v českých zemích, proto se říká, že kožešiny jsou slovanskou doménou. Tam se tomuto řemeslu říkalo grznárstvo, blanárstvo či kušnierstvo.¹²¹ Nutno říci, že se mnoho písemných zpráv ze starších časů nedochovalo, o to více jsou bohatší prameny 19. a 20. století. Nelze opomenout, že jako prameny slouží i samotné kožichy, ty se totiž většinou nosily do úplného zničení a nevyměňovaly se, když vyšly z módy. Pokud se během života stalo, že se kabát nebo kožich už tak zničil a nebyl dále nositelný, našlo se pro něho v domácnosti jiné uplatnění např. jako příkrývka na spaní. Kožešníci si v těchto končinách zakládali cechy, kde uplatňovali své znalosti a učili další generace. Později se začala zakládat společenstva, kde se kožešník mohl dostat na vznešený post hlavního mistra.

Na venkově tomu bylo trochu jinak, tam pracovali vesničtí kožešníci a své dovednosti si předávali po generace. V té době se předpokládalo a bylo tradicí, že syn půjde ve stopách svého otce, proto starší učili své potomky již od raného věku zručnosti a pečlivosti v oboru, který měl v budoucnosti uživit jejich rodiny. Obvykle byl v každé vesnici, nebo v nejbližším okolí svého rodiště, jeden kožešník, který zaměstnával celou svou rodinu, měl tedy takovou menší

---

¹²⁰ Tamtéž

¹²¹ Tamtéž, str. 47; Kdysi se říkalo: „Zišli sme sa ako líšky u blanára.“ Webové stránky www.slovník.azet.sk, *Blanárstvo*, [cit. 2014-02-16]. Dostupné z: <http://slovník.azet.sk/pravopis/slovník-sj/?q=blan%C3%A1rstvo>

"rodinnou" dílnu. Společné řemeslo bylo pojídlem mezi jednotlivými členy rodiny a mladší generace cítila zájem se kožešnickým dovednostem naučit, to byl důvod, proč řemeslo přežívalo v hojném počtu takovou dobu.

Kožešníci odcházeli za prací do různých koutů země, ale také za hranice. Dnes jsou díky tomuto rozptýlení kožešníků na Slovensku známa střediska, kde se našly pozůstatky tohoto řemesla, a díky nim lze v dnešní době obdivovat pečlivost a zručnost kožešnických rukou. Za kožešnické hlavní centrum Slovenska se označoval Liptovský Mikuláš.¹²² Pokud lze nějak charakterizovat slovenskou tvorbu, tak se to dá jedinou možnou cestou - výrobci vymýšleli pro každého něco jiného dle vlastní fantazie, každý kus se tak stal stejně kvalitním, vkusným originálem a jakákoliv zakázka se cenila. Právě velká představitivost kožešníků vedla k vytvoření asi nejznámějšího výrobku, slovenského kožichu, jehož bílá barva korespondovala s výšivkami do něho všitými. Vznikl nový typ oděvu, který vyhovoval rozmarům městského zákazníka a stal se v těchto kruzích velmi oblíbeným nejen na Slovensku.

Období mezi světovými válkami vyplnila stagnace řemeslné výroby, která slovenské kožešnictví poznamenala. Další ránu řemeslo dostalo za 2. světové války, kdy byl celkový nedostatek surovin, což jednoznačně přispělo k výraznému zhoršení kvality produktů.

Po roce 1948 dochází k likvidaci všech drobných živností na Slovensku, čímž končí lidové kožešnictví. Šitím kožichů se tak zabývali lidé starší generace stále nosící oblečení z kožešiny, kterým tato činnost byla ponechána na dožití. Jediná kožešnická velkovýroba se vytvořila v Liptovském Mikuláši, kde po znárodnění vznikl národní podnik Kožiarské závody.¹²³ Byl to jediný podnik na Slovensku, který se zabýval jak produkcí koželužskou, tak i produkcí kožešnickou.

5.4 KOŽEŠNICKÉ DÍLNY

V nejstarších dobách práci v koželužské dílně vykonávali hlavně otroci, známá situace převážně ze starověkých řeckých měst. Zkrátka pro svobodné lidi bylo nemyslitelné, aby takovou nečistou záležitost dělali. Jednak ušpinili své ruce krví a mazadly, ale také to v dílnách nepěkně zapáchalo. To byly dostatečné důvody,

---

¹²² Tamtéž, str. 48

¹²³ Tamtéž, str. 50

aby to na dílny vrhlo neblahé světlo, a proto netěšily velké přízni ze strany obyvatel, spíše se těmto místům vyhýbali. Zcela jiná situace byla ve středověku, kde se kožešník stal naopak velmi váženým občanem a měl stálé zakázky od bohatých i těch méně majetných. V této éře se zástupci tohoto řemesla začali seskupovat dohromady a zakládali kožešnické cechy.

V tomto řemesle vévodila vždy spíše ruční výroba a ani technika na tom mnohé nezměnila. Důvodem mohlo být to, že v době, kdy se zaváděly stroje, kožešnictví upadávalo a kožešníci měli jiné starosti, než shromažďovat prostředky na nákup strojů. Někde se stroje zakoupily, ale hlavní práci stále měly lidské ruce. Kožichy se tedy u nás šily ručně a potřebné malé nástroje měl kožešník vždy připraveny ve svém stolku s trnožemi, což byla jeho pracovní plocha. Stál zpravidla u okna, aby měl řemeslník dostatek světla. Krájení kůží vyžadovalo větší plochu, proto se odehrávalo na větším stole nebo na rozměrné desce. Mezi základní kožešnické nástroje patřily: hranačky,¹²⁴ náprstek, ocílka,¹²⁵ kožešnické nože,¹²⁶ průbojníky, razidla a kladívko,¹²⁷ drátěný kartáč,¹²⁸ klín,¹²⁹ napínací kleště.¹³⁰

Ptáme-li se po příčinách úpadku tohoto řemesla, je nutno přiznat fakt, že na to mělo vliv mnoho faktorů. Zejména pak industrializace. Zavádění strojů do výroby sice práci usnadnilo, ovšem také otupilo postoj člověka k práci. Výrobek už nebyl „jeho“, nevyroben z jeho příčiny, jeho zásluhou a pílí, ale jen důkazem o tom, že uměl správně nastavit stroj, který za něho to nejdůležitější udělal. Kožešnické výrobky tedy pro něho nebyly už díla vytvořená lidskou rukou, ale jen věci, pocházející z tovární produkce, jedna jako druhá. A to také působí na moderní mladé lidi, kteří už z principu nechtějí pracovat v továrně a šít z oblečení z mrtvých zvířat. Tato situace vyústila až do fáze, kdy se s opravdovým poctivým kožešnictvím setkáme už opravdu jen při ukázkách starých lidových řemesel.

---

¹²⁴ Kožešnické trojhranné jehly, navlékaly se do nich navoskované konopné nitě.

¹²⁵ Brousek, brousily se jím jak nože, tak i jehly.

¹²⁶ Jedněmi se krájely kůže na kožichy, kdy v rukojeti byl zasazen nůž tvaru pŕlmesíce, a druhými se kůže očišťovala, proto měly obloukovitý tvar.

¹²⁷ Nástroje na dekorativní výzdobu.

¹²⁸ Nástroj na vyčesávání nečistot ze srsti.

¹²⁹ Pomůcka při výrobě kožených knoflíků na kožich.

¹³⁰ Kleště k vytahování kožešiny při jejím napínání.

6. OBECNĚ O KŮŽI

Pod pojmem kůže se lidem vybaví více definic, než ta, o které bude řeč. „*Kůže je povšechný obal těla všech výše organizovaných živočichů*“,¹³¹ říká Ottův slovník historický. Snadněji se tento pojem dá popsat jako pokryv těla živočicha, sloužící k ochraně před vnějšími vlivy. To je ovšem obecná charakteristika, věnujme se ale nyní té jedné jediné kůži, té zvířecí.

6.1 KŮŽE NEBO KOŽEŠINA?

Mnoho lidí si myslí, že kůže je označení pro veškerý materiál, který je hladký, lesklý a mají z něho např. peněženku. Pravdu mají však jen tak na půl. Kůže je totiž hromadné označení pro zvířecí pokryv těla, který se z něho po smrti stáhne, což tedy znamená, že může být porostlé srstí a nemusí. Tato surovina se dále opracovává pod fyzikálně-chemicko-biologickým procesem,¹³² který z ní vytvoří buď kožešinu, tedy kůži s chlupy, nebo useň, kůži bez chlupů. Právě useň je často mylně považována za tu jedinou kůži, ze které se vyrábí tolik věcí.

Kůži zpracovává kožedělný průmysl, aby se vůbec dala nosit a nepodléhala zkáze tak, jako tomu bylo kdysi v dobách našich hodně vzdálených předků. Cesta k úspěchu je však dlouhá a plná procesů, bez kterých se výsledku bohužel nedosáhne.

Průmysl se dělí na dvě odvětví a to na prvovýrobu, kterou jsme si již představili výše – jsou to obory kožešnický (zpracovává kůži na kožešiny) a koželužský (zpracovává kůži na usně). Tento proces si lze vymezit od přijetí stažené kůže na začátku, až po odevzdání usně nebo kožešiny na konci. Druhým odvětvím je pak druhovýroba, ta se ještě dělí na podobory podle toho, co se ze zpracovaného materiálu chce vyrobit. Patří sem obor obuvnický, galanterní, rukavičkářský, oděvní, čalounický, sedlářský a další. Tento děj na počátku začíná převzetím usně nebo kožešiny a končí odevzdáním hotového výrobku, nebo odevzdáním polotovaru.¹³³

---

¹³¹ OTTO, Jan. *Ottův slovník naučný: ilustrovaná encyklopedie obecných vědomostí XV*. Praha : nakladatel J. Otto, 1900, str. 441

¹³² HAVIAR, Štefan, Ladislav KUBÁT a Hana PAŘILOVÁ. *Textilní zbožíznalství: kůže, usně, kožešiny*. Liberec : Technická univerzita, 2002, str. 10

¹³³ Tamtéž, str. 9

6.2 PROCES ZPRACOVÁNÍ KŮŽE NA KOŽEŠINU

Jak bylo uvedeno, kožešina se od usně liší hlavně tím, že její součástí jsou chlupy daného zvířete. Výrobu takové kožešiny lze rozdělit na vydělávání kožešin a na barvení kožešin. Velmi zřídka se však oba procesy používají najednou. Pokud se jedná o kožešinu ušlechtilou, tak se pouze vydělává, a co se týče barvení, tak tam se obarvují jen kožešiny určené k imitacím těch vzácných.¹³⁴

6.2.1 VYDĚLÁVÁNÍ

Na začátku tohoto procesu se nejprve kočky musí připravit do námoku, což laicky znamená, že se musí rozřezat a očistit od uvolněné srsti a cizích předmětů jako napínací dřívka atd. Postupuje se dále do námoku, který probíhá v mokré dílně v přístroji zvaném kožešnická hašple.¹³⁵ Máčet by se měly kočky stejného charakteru. Do vody se k nim přidává množství přípravků s jediným cílem, odstranit tuk a krev. Srst se tedy odtuční a řemen rozpracuje, dochází k vyčinění řemene.¹³⁶ Poté dochází k mízďení, kdy se opracovává řemen a odstraňuje se podkožní vazivo.¹³⁷ V tuto chvíli přichází další činění a může být hned dvojí. Nepravé činění znamená, že kožní vlákna jsou ve vodě nestálá, ovšem pravé činění je toho opakem, vlákna se stabilizují a materiál se dál nerozkládá.¹³⁸ Po činění dochází k mazání, kdy se do vláčného řemene vpravuje tuk, aby se ještě umocnila jeho vláčnost a měkkost. Základem je, nechat kožešiny po mazání pěkně odpočívat, aby se mazadlo dobře vsáklo a proniklo i do hloubky, na to slouží speciální sušárny. Po této fázi se řemen opět opracovává a stejně tak i srst se vytřepává, aby zmizelo vše nežádoucí. U konce se srst vyrovnává do jednoho směru, nerovnosti se následně odstraní žehlením. Řemen se ještě upravuje, brousí se a klouzkuje¹³⁹ pro lepší vzhled. Pokud se během tohoto procesu někde objeví chyba nebo nějaký kaz v kůži, je ten správný čas na výpravu. Potom se všechny kožešiny třídí dle toho, co je s nimi zamýšleno. Přírodní kožešiny se nebarví, aby si zachovaly svou autentičnost.

---

¹³⁴ Tamtéž, str. 33

¹³⁵ PULICAR, Vladimír, VRBACKÝ, Rudolf. *Výroba kožešin pro 2. a 3. ročník SOU*. Praha : SNTL, 1988, str. 33

¹³⁶ HAVIAR, Štefan, Ladislav KUBÁT a Hana PAŘILOVÁ. *Textilní zbožíznalství: kůže, usně, kožešiny*. Liberec : Technická univerzita, 2002, str. 33

¹³⁷ Tamtéž

¹³⁸ Tamtéž

¹³⁹ Tamtéž, str. 34

6.2.2 BARVENÍ

K čemu je vlastně ono barvení? Slouží hlavně proto, aby i levnější kožešiny vypadaly jako ty pravé a drahé a jejich majitelky se jimi mohly chlubit. Existuje mnoho forem barvení. Barva se může natírat, tzv. blendování,¹⁴⁰ stříkat nebo tisknout, barví se ale také v lázni.¹⁴¹ I barvení má své fáze.

V té první se kožešiny třídí dle kvality řemene a srsti, také podle toho, čím se bude barvit a jakou technikou. V druhé fázi přichází tzv. mrtvení, kdy se chemicky působí na srst, která pak lépe přijímá barvivo.¹⁴² Hned poté dochází k bělení a dochází k zesvětlení nebo vybělení přírodního odstínu a konečně moření má za úkol připravit kožešinu na rovnoměrné nabarvení a zvýšit její stálost.¹⁴³ Pak přichází vlastní barvení, které jde mnoha způsoby, jak již bylo řečeno, záleží, jakou imitaci chce výrobce zrovna napodobit. Barví se nejčastěji oxidačními barvivy, tzv. ursoly.¹⁴⁴ K obarvení se však používají i rostlinná barviva, anilínová čerň nebo textilní barvivo atd. Takto nabarvené kožky se pak suší a přichází poslední třetí fáze, ve které se srst a řemen znovu upravují vyklepáváním, vyčesáváním, stříháním či žehlením. Díky takovým dobře provedeným imitacím se na veřejnosti klidně můžeme pochlubit, že máme nějakou hodně vzácnou kožešinu.

Někdy navíc názvy kožešin mohou klamat a potencionální zákazníci si někdy neumí pod názvem nic konkrétního představit. Pokud si vyberou jako materiál králíčinu nebo činčilu, tak se snad nestane, aby nevěděli, co si to objednávají. Málo kdo však přesně ví, z jakého zvířátka je takový hermelín (lasice hranostaj), bizam (ondatra pižmová) nebo persián (karakulská ovce).¹⁴⁵

---

¹⁴⁰ PULICAR, Vladimír, VRBACKÝ, Rudolf. *Výroba kožešin pro 2. a 3. ročník SOU*. Praha : SNTL, 1988, str. 122

¹⁴¹ HAVIAR, Štefan, Ladislav KUBÁT, Hana PAŘILOVÁ a Ljuba KANČILOVÁ. *Textilní zbožíznalství: kůže, usně, kožešiny a kožené výrobky: učební texty nejen pro bakalářská studia*. Liberec : Technická univerzita, 2006, str. 36

¹⁴² Tamtéž

¹⁴³ Tamtéž

¹⁴⁴ Tamtéž, str. 37

¹⁴⁵ FLORIÁNOVÁ, Olga. *Kůže: zpracování a výrobky*. Praha : Grada, 2005, str. 90

6.3 VÝSPRAVA A ÚPRAVA

Každý zákazník, jiný vkus. To je v tomto průmyslu celkem jasné a firmy se stále snažily a snaží vyhovět všem rozmarům klientovy mysli. Kožešina jako materiál prochází mnoha složitými procesy, které ji mohou poškodit tak, že se může zkazit celkový dojem. Samozřejmě není to jen vinou zpracování, že dojde k poškození. Zvířata mohou být „poškozena“ už za svého života. Je to dáno hlavně podmínkami, ve kterých zvíře žilo. Divokou zvěř člověk neovlivní, ovšem chov na farmách nebo doma se dá přizpůsobit tomu, aby se zvíře nijak nepoškodilo a zejména jeho srst byla kvalitní. Někdy i přesto dojde k poškození srsti a to někdy i nenávratně. Vady tedy rozdělujeme na odstranitelné a neodstranitelné.¹⁴⁶

Jako častá úprava kožešin se používá tzv. sesazování nebo rozsazování kožešin. Sesazování se používá, pokud není daného materiálu v jednom kuse dost na to, aby byl zhotoven celý výrobek. Musí se tedy sesadit více kusů do sebe.¹⁴⁷ Rozsazování je naopak stav, kdy kožešník chce z jednoho velkého kusu udělat dva malé, ale chce zachovat délku a charakter.¹⁴⁸ Během přípravy kožešiny se zpracovává řemen, aby byl tažný a vláčný a stejně tak je i srst upravována, aby odpovídala představě klientů nejen na oko, ale i na omak.

---

¹⁴⁶ VRBACKÝ, Rudolf a Vlasta VRBACKÁ. *Technologie výroby kožešin*. 3. přeprac. vyd. Praha : Státní nakladatelství technické literatury, 1990, str. 80

¹⁴⁷ STEINER, Jindřich. *Příprava kožešnických výrobků pro SOU*. 1. vyd. Praha : SNTL, 1986, str. 27

¹⁴⁸ Tamtéž, str. 332

7. KOŽEŠNICKÉ FIRMY V HLINSKU

Tato kapitola je věnována kožešnictví, konkrétně ve městě Hlinsko, zejména kožešnickým firmám, které zde sídlily. Právě ony svou produkcí podpořily vzrůst textilnictví a zájem o kožešnické výrobky.

Na začátek několik slov, co předcházelo tomuto úspěchu. Jak již bylo zmíněno, zakladatelem kožešnické tradice v Hlinsku byl místní rodák Josef Tlustý. Jeho cesta však byla dlouhá a plná dřiny, než se vypracoval na veleváženého obchodníka, který udával módní trendy.

Svou kariéru začal ve Vídni, kde získal vyučení u kožešníka Jana Weisera.¹⁴⁹ I po vyučení se tomuto odvětví chtěl věnovat, aby se ho pořádně naučil a dále se zdokonaloval. Nepoštětilo se mu vždycky, pracoval např. i na výrobě klobouků, ale z dávné historie je známo, že klobouky a kožešiny k sobě měly blízko, proto se lze domnívat, že se s tímto materiálem na této pracovní pozici také setkal. Se samotnou kožešinou pracoval u několika vídeňských firem, kde získal cenné zkušenosti a tipy do budoucna.

Řemeslo ho zřejmě bavilo natolik, že získal jisté sebevědomí a ve věku 21 let zřídil vlastní podnik Kaserngasse,¹⁵⁰ kde uplatnil své ukořistěné znalosti. Začátek nebyl jednoduchý, kožešnictví nebylo ještě na takové úrovni, aby ho každý člověk vyhledával a musel nutně nějaký ten chlup na oblečení mít. Nejprve se tedy jeho výroba zaměřila na výrobu čapek, klobouků a pánských čepic a též se specializoval na galanterii – věci denní potřeby, co se hodí všem.¹⁵¹ Úspěch přišel nenadále rychle, jeho výrobky získaly oblibu a lidé po nich prahli. Dokonce získal i několik zakázek v zahraničí. To byl Tlustého první, odvážný, ale o to úspěšnější krok. Na svůj triumf se však teprve chystal.

Za nějakou dobu rozšířil svůj sortiment o produkci pelerín, žaketů a pláštíků. Jeho úspěch samozřejmě nezůstal bez povšimnutí, dokládá to velké množství nabídek na spolupráci. Nakonec uzavřel společenskou smlouvu se zástupci firem Knöpfelmacherem a Perlbergerem, se kterými roku 1894 založil firmu Tlustý,

---

¹⁴⁹ *Památník řemeslnické besedy v Hlinsku 1884 – 1934*, Městské muzeum a galerie Hlinsko, Hlinsko, 1934, str. 36

¹⁵⁰ Tamtéž

¹⁵¹ RYBIČKA, Emanuel. *Památník kožišnického průmyslu v Hlinsku 1903 – 1928*. Městské muzeum a galerie Hlinsko, Hlinsko, 1928, str. 7

Knöpfelmacher a spol., ve Vídni.¹⁵² Tento svůj úspěch přenesl i do Hlinska, kde roku 1903 zřídil jednu za svých filiálek. Obyvatelé na kožešnictví v té době nepohlíželi zrovna nejlépe, hlavně k němu neměli důvěru. Jejich názor se však rychle změnil, když obor začal město víceméně živit, a to zejména po 1. světové válce a jejích důsledcích na tuzemskou ekonomiku. Vliv na to měl zejména nárůst kožešnických firem v tomto období, kdy pracovníci původních podniků odcházeli a osamostatňovali se ve vlastním živobytí. Hlinsko se v této době stalo střediskem kožešnictví. Na konci 20. let bylo na kožešnictví peněžně odkázáno 20% obyvatelstva.¹⁵³ To zřejmě stačilo na to, aby zde tento původně cizinecký obor zdomácněl a stal se oblíbeným. Světová hospodářská krize se ale i na tomto odvětví podepsala jako všude jinde – zaváděla se ochranná cla, která ochromovala vývoz, zhoršovaly se poměry na tuzemském trhu, rostla nezaměstnanost a lidé se v nákupu omezovali jen na věci potřebné a obyčejné. Zejména tato fakta ale i zásahy nekvalifikovaných osob do výroby hlineckou produkci a její vývoz značně omezily. Nejkritičtější léta této stagnace probíhala v letech 1932 – 1933.¹⁵⁴ Většina firem se však dokázala z tohoto špatného období dostat a díky pílí svých majitelů a zaměstnanců se opět vypracovat na úspěšné podniky, jejichž věhlas nesmetla ani 2. světová válka. Podniky dokázaly přelstít válku, nedokázaly však odolat politice lidí, která je roku 1948 všechny pohltila a vznikla KARA, národní podnik.

7.1 AKCIOVÁ SPOLEČNOST PRO PRŮMYSL KOŽEŠNICKÝ, HLINSKO V ČECHÁCH

Tato společnost má své základy spojené s osobou pro kožešnický průmysl v Hlinsku asi nejvýznamnější – s panem Josefem Tlustým. Vše začalo roku 1894, kdy on a další dva pánové Eduard Knöpfelmacher a Bernhard Perlberger podepsali společenskou smlouvu a založili firmu pod názvem Tlustý, Knöpfelmacher a spol., ve Vídni. Není od věci říci, že díky aktivitě Tlustého

---

¹⁵² *Památník řemeslnické besedy v Hlinsku 1884 – 1934*, Městské muzeum a galerie Hlinsko, Hlinsko, 1934, str. 37

¹⁵³ Tamtéž, str. 39

¹⁵⁴ Tamtéž, str. 40

a jeho hlavních zásad „solidnost a poctivá práce“¹⁵⁵ se podnik dostal mezi špičky ve svém oboru. Kvůli zdraví se však musel přestěhovat zase zpátky do rodných Čech, ovšem tam nezůstal jen tak nečinně sedět. Hlinecký rodák si usmyslel, že zřídí v Hlinsku jednu ze svých filiálek. Nezůstalo jen u slov a roku 1903 se tak skutečně stalo. Živnostenský list vydala Okresní správa politická v Chrudimi 15. června 1904, kde se přesně definovali majitelé a tudíž zakladatelé podniku.¹⁵⁶ Tato pobočka získala povolení k výrobě a hned ve velkém. Josef Tlustý do města přivedl spoustu svých učenců, kteří byli nositeli jeho myšlenek, které dokázali rozvíjet a převést je do hmotné podoby, na hotové výrobky. Do výroby se ale zapojili i čeští dělníci, kteří se jako většina rozhodli vyučit se a hledat práci v zahraničí. Do Čech se zřejmě vrátili s cílem, získat práci u známého Josefa Tlustého, který ve Vídni jistě věhlasu dosáhl. Ve všech závodech zpracování kožešinových výrobků probíhalo ručně a pracovalo se celoročně. Píle hlineckých zaměstnanců byla asi tak velká, že brzy tamní výroba přesáhla tu vídeňskou.

7.1.1 VÝVOJ DO KONCE 20. LET

V roce 1906 z firmy odešel Eduard Knöpfelmacher, též i sám Josef Tlustý ze zdravotních důvodů se už nemohl pracovním povinnostem věnovat jako v minulosti.¹⁵⁷ V době předválečné firma produkovala pro export až 95%. Roku 1912 se dosavadní podnik sloučil s jinou vídeňskou firmou Julius Freund, a vytvořily dohromady Společnost pro průmysl kožešnický Tlustý, Knöpfelmacher a spol., Julius Freund, tovární výroba kožešnické živnosti.¹⁵⁸ Ten rok však firmu definitivně opouští Josef Tlustý.

Jak přesně si firma vedla po odchodu dvou významných mužů, není přesně známo. Krátce před válkou se vedoucím v Hlinsku stal pan Richard Schulhof. Podniku se pod jeho rukou vedlo poměrně dobře, na druhou stranu jeho „vedení“ se neobešlo bez potíží, které jeho i firmu poškodily. Jedním z nich bylo udání, které firmě, jmenovitě panu Schulhofovi, přišlo na začátku roku 1914.

---

¹⁵⁵ RYBIČKA, Emanuel. *Památník kožišnického průmyslu v Hlinsku 1903 – 1928*. Městské muzeum a galerie Hlinsko, Hlinsko, 1928, str. 9

¹⁵⁶ ČAKRTOVÁ, Marie. *Akciová společnost pro průmysl kožešnický, Hlinsko v Čechách (1896 – 1952)*. Trutnov – Poříčí 2001, str. 30

¹⁵⁷ Tamtéž

¹⁵⁸ *Památník řemeslnické besedy v Hlinsku 1884 – 1934*, Městské muzeum a galerie Hlinsko, Hlinsko, 1934, str. 37

Pan Schulhof byl obviněn z porušení pracovního řádu, konkrétně „nedělní práce“, kdy povolil, aby se v jeho továrně pracovala i v neděli 21. prosince 1913, a za to mu byla vyčíslena peněžitá pokuta ve výši 20 korun, v případě, že by se rozhodnutí bránil, tak ho čekal trest v podobě 48hodinového vězení. Pan Schulhof se otevřeně bránil tvrzením, že firmě v té době přišlo mnoho objednávek z Německa a Francie na kožešínové dárky k Vánocům, a jelikož mu bylo jasné, že při běžné pracovní době se to nestihne, podal c. k. okresnímu hejtmanství v Chrudimi žádost o povolení pracovat i v neděli. Úřad se stále neměl k odpovědi a čas plynul, proto pan Schulhof musel rozhodnout sám a svolal dělníky i tehdejší neděli. Postihu se moc nebál, jelikož věřil v to, že úřad podpoří firmu v exportním obchodě. Navíc by se podnik poškodil, kdyby nesouhlasem úřadu přišel o zakázky i klienty z takových zemí. K jeho smůle se stal pravý opak a rozhodnutí úřadu dorazilo s jasným nesouhlasem s žádostí do firmy v tu danou neděli, kdy se již pracovalo. Schulhof po přečtení dělníky na odpolední práci odvolal. Za tento přestupek byl náležitě potrestán, byť vše bylo myšleno v dobrém úmyslu. Firma tak přišla o nejméně 30 zakázek, které se jim vrátily zpátky pro odmítnutí klientem. Co s dárkem, který byl určen na Vánoce po Vánocích? Pan Schulhof zaplatil peněžitou pokutu a vězení se tak vyhnul.¹⁵⁹

Za nedlouho na to započala světová válka a firma se musela, jako mnoho jiných, přeorientovat na válečnou výrobu.

Roku 1916 se pan ředitel Schulhof dosáhl dalšího přestupku, když dal v továrně bez právního povolení prát kůže v otevřeném toku řeky Chrudimky v Hlinsku. Tím se do řeky mohly uvolnit různé zárodky nemocí, zejména sněti. Udělena mu byla pokuta 300 korun popř. vězení na 30 dnů, kdyby odmítal zaplatit.¹⁶⁰ I zde pan Schulhof pokutu zaplatil a pro příště se alespoň poučil. Roku 1921 firma zažádala městský úřad o povolení prát kůže v Chrudimce, jednak by kůže kvůli této činnosti nemusely putovat až do Prahy nebo Brandýsa nad Labem a jednak by tímto získali práci další lidé, odhadem 30 – 40.¹⁶¹

---

¹⁵⁹ SOA Zámorsk, fond Akciová společnost pro průmysl kožešnický, Hlinsko v Čechách, karton č. 5, inv. č. 202, sig. II-1/3, 1914. Trestní řízení za porušení pracovního řádu /nedělní práce/, 27. března 1914

¹⁶⁰ SOA Zámorsk, fond Akciová společnost pro průmysl kožešnický, Hlinsko v Čechách, karton č. 5, inv. č. 202, sig. II-1/12, 1916. Zákaz praní kůže v Chrudimce okresním hejtmanstvím, 28. února 1916

¹⁶¹ SOA Zámorsk, fond Akciová společnost pro průmysl kožešnický, Hlinsko v Čechách, karton č. 5, inv. č. 202, sig. II-1/15, 1916. Desinfekční opatření proti rozšíření sněti slezinné v Hlinsku, 2. dubna 1921

Roky války firma přežila, i když se značnými ztrátami. Pod vedením pana Richarda Schulhofa se však z tohoto stavu dokázala dostat. Následně roku 1920 se závod v Hlinsku stal závodem hlavním a také samostatným, Vídeň již nebyla tím známým střediskem kožešin. Veřejnými společníky se stali pánové Richard Schulhof a Isidor Hlawatsch.¹⁶² Toho samého roku se podniku vydal nový živnostenský list.

O rok později si společnost nechala postavit od známých hlineckých architektů Šedivé a Prokopa jednopatrový „nouzový“ dům pro úředníky a dělníky. Stavba byla povolena s upozorněním, že se musí dbát na dodržení stavebního plánu, k tomu se zavazovali sami stavitelé podepsáním smlouvy. Výstavba byla započata 7. července 1921 a ukončena 24. listopadu 1921.¹⁶³ Celkové náklady na tuto stavbu se vyšplhaly do výše 235.381.90 Kč.¹⁶⁴ Povolení k nastěhování však lidé měli až od prosince, kdy se zjišťovalo, zda vše souhlasí. Společenstvo tento dům věnovalo městu Hlinsku pro účely obývání po dobu deseti let od jeho dokončení.

Společnost s těmito staviteli spolupracovala i nadále, a pokud bylo potřeba něco postavit či zrekonstruovat, věděli, kam se obrátit. Tito stavitelé si také roku 1925 vzali pod vedení firemní zakázku na zřízení jednopatrové přístavby k továrně, následně i nástavbu prvního patra nad pracovním sálem dle zhotoveného plánu. Svými podpisy se architekti zavázali, že plán dodrží a na vlastní stavbu použijí jen prvotřídní materiál. Jejich úkolem bylo také, postarat se o výpravu místností stejně i o jejich izolaci.¹⁶⁵

Ten samý rok bylo do firmy zřízeno moderní vybavení nejvyšší kvality, a to osobní elektrický výtah Závodem pro stavbu a revise výtahů Ing. Jaroslav Moučka, Praha – úředně autorizovaný civilní inženýr pro stavbu strojů a elektrotechniku v Praze.¹⁶⁶ Pokrokový stroj to byl určitě, možná až moc, jelikož než se začal používat, Okresní politická správa v Chrudimi sestavila speciální komisi, jež měla toto zařízení řádně prozkoumat. Po důkladném šetření se výtah

---

¹⁶² ČAKRTOVÁ, Marie. *Akciová společnost pro průmysl kožešnický, Hlinsko v Čechách (1896 – 1952)*.

Trutnov – Poříčí 2001, str. 30

¹⁶³ SOA Zámorsk, fond Akciová společnost pro průmysl kožešnický, Hlinsko v Čechách, karton č. 1, inv. č. 202, sig. I-1/36, 1925. Zápis o věnování domu obci Hlinsko v pozemkové knize, 21. května 1925

¹⁶⁴ SOA Zámorsk, fond Akciová společnost pro průmysl kožešnický, Hlinsko v Čechách, karton č. 12, inv. č. 202, sig. VI-2/2, 1921. Rozpočet na stavbu jednopatrového domu, b. d.

¹⁶⁵ SOA Zámorsk, fond Akciová společnost pro průmysl kožešnický, Hlinsko v Čechách, karton č. 12, inv. č. 202, sig. VI-1/12, 1925. Zadání stavební firmě přístavby jednopatrového domu, 2. července 1925

¹⁶⁶ SOA Zámorsk, fond Akciová společnost pro průmysl kožešnický, Hlinsko v Čechách, karton č. 12, inv. č. 202, sig. VI-3/6, 1925. Plán na zřízení elektrického osobního výtahu v Hlinsku, 27. srpna 1925

povolilo využívat, nutné ale byly bezpečnostní zásady, které se musely dodržovat bez protestu.

Roku 1926 byla v Praze v Michelské ulici zřízena prodejna kožešinových výrobků, jež zaměstnávala šest lidí.¹⁶⁷

7.1. 1.1 SPECIALIZACE – VÝROBKY

Během světové války byla firma opravdu výrobně činná – v této době se zabývala především výrobou kožešinových vest a kožichů, kterých dohromady vydala za jediný rok 1915 na 240.000 kusů pro vojenské úřady.¹⁶⁸ I vojenská produkce ale časem došla, a brzy začala varovně svítit „červená světla“ na znamení úbytku výrobního materiálu, kvůli kterým se firma musela značně omezit.

Roku 1916 si společnost zažádala o povolení, aby na dobu války mohla vyčiňovat kůže v bývalé tkalcovně firmy Josefa Vajshajtla v Hlinsku.¹⁶⁹ Majitelé popsali, že půjde o kůže zejména ovčí, dlouhosrsté dovezené z tuzemska i ciziny převážně po dráze. Tyto jehnětiny byly ukládány ve speciálních skladištích, tzv. kůlnách, odkud se pak dostávaly pod ruce zkušených pracovníků, kteří je opracovávali. Takto připravených kůží se pak využívalo v té době pro vojenské účely, tedy pro šití vojenských kožichů. Toto jim c. k. okresní hejtmanství v Chrudimi potvrdilo. 1919 byla pak tato činnost zastavena nejen pro skončení světové války, ale zejména pro stále větší počet stížností na znečištění okolí.¹⁷⁰

Z těchto let se dochovaly dva ukázkové katalogy zboží ze sezóny 1927/1928. První je katalog konfekce, kdy každý kus měl svůj specifický název, např. kabátek Gusty, plášť Lucy, límec Tilly atd. Nejdražší položkou v ceníku byly výrobky z nutrie a persiánu, kabát či plášť z tohoto materiálu se mohla vyšplhat na vysoké částky (nutrie: 10.000-16.000 Kčs, persián: 13.000 - 24.000 Kčs). Katalog dále nabízel doplňky denní potřeby jako pánské čepice, límce, nánožníky aj. Druhý

---

¹⁶⁷ ČAKRTOVÁ, Marie. *Akciová společnost pro průmysl kožešnický, Hlinsko v Čechách (1896 – 1952)*. Trutnov – Poříčí 2001, str. 31

¹⁶⁸ ČAKRTOVÁ, Marie. *Akciová společnost pro průmysl kožešnický, Hlinsko v Čechách (1896 – 1952)*. Trutnov – Poříčí 2001, str. 30

¹⁶⁹ SOA Zámorsk, fond Akciová společnost pro průmysl kožešnický, Hlinsko v Čechách, karton č. 1, inv. č. 202, sig. I-1/47, 1916. Protokol o nově zřízené přípravně kůží v textilní továrně firmy Vajshajtl v Hlinsku, 22. května 1916

¹⁷⁰ SOA Zámorsk, fond Akciová společnost pro průmysl kožešnický, Hlinsko v Čechách, karton č. 1, inv. č. 202, sig. I-1/65, 1919. Oznámení okresnímu hejtmanství o zastavení výroby v přípravně kožek, Hlinsko, 27. listopadu 1919

katalog poskytoval výběr z dalších výrobků a kůží. Jako takové „další výrobky“ se započítávaly příkrývky či podšívky. Mezi nabízenou kůží se kromě běžných králíčín a jehnětin daly najít i kůže kočky, medvěda nebo dokonce krtka. Dle těchto dokladů je patrné jak velký sortiment podnik nabízel, zde si musel vybrat každý zákazník.¹⁷¹

7.1.1.2 ZAMĚSTNANCI A PRACOVNÍ PODMÍNKY

Celá dílna v Hlinsku se řídila pracovním řádem zpracovaným 1903 a roku 1904 vydaným. Zde se pojednávalo o pracovní knížce,¹⁷² kterou bylo nutné mít podepsanou od zaměstnavatele, který všechny tyto knížky uschovával u sebe a vracel ji pracovníkovi jen v případě, kdy z podniku řádně vystoupil.

Zájemci o práci, kteří nedosáhli 14 let, se nepřijímali. Zaměstnanci podle tohoto řádu byli rozděleni do několika skupin dle činnosti, není však vyloučeno, což majitelé sami uvedli, že by se dělník z jedné skupiny nemohl upotřebit i jinde. Pokud se přijal učedník, kromě práce neměl zanedbávat ani školu a zaměstnavatel měl dbát na to, aby toto kritérium plnil. Pracovalo se ve všední dny v týdnu též v sobotu, co se týkalo denní pracovní doby, ta trvala deset hodin. Samozřejmě pokud se zahlásilo prodloužení, museli dělníci zůstat déle, jejich přesčasy jim pak ale byly náležitě vyplaceny. Povinná přestávka se konala mezi 12:00 – 13:00 hodinou. V době této přestávky však všichni museli opustit své pracovní místo a nevracet se na něj, dokud opět nezačne pracovní doba. Opoždění se trestalo například finančně (stržení z platu), a to i za pozdní příchod z pauzy, kdy zaměstnanec v práci byl, jen se kdesi „zapomněl“. Mohl si to ještě zachránit řádnou omluvou. O svátcích se pracovní doba zkracovala na 5 hodin, v neděli se nepracovala vůbec. Výplata proto byla vyplácena v sobotu večer hotově. Ve firmě byla ustanovena pozice dílovedoucího, který dohlížel na chod v dílně, tedy na pracovníky i na jejich činnost, a jako takový měl právo dělníky pokárat, pokud věc dělali špatně nebo se nevhodně chovali. Zaměstnanci totiž měli povinnost

---

¹⁷¹ SOA Zámorsk, fond Akciová společnost pro průmysl kožešnický, Hlinsko v Čechách, karton č. 10, inv. č. 202, sig. III-6/1, 1927 – 1928. Ceník hotových kožešnických výrobků, září 1927

¹⁷² Pracovní knížka byla úřední listina, vyhotovená obecním úřadem obce pobytu, kterou se každý dělník musel legitimovat, chtěl-li být přijat do práce. Tyto knížky byly povinně zavedeny živnostenským řádem roku 1860. Císařský patent, jímž se vydává řád živnostenský, předpis 227/ 1859 Sb.; Webové stránky www.scanzen.cz, *Pracovní knížka (Čeledínská knížka)* [cit. 2014-04-18]. Dostupné z: <http://www.scanzen.cz/dobove-dokumenty/prukazy/pracovni-knizka-pracovni-prukaz/historie-pracovni-knizka> a www.psp.cz, *Předpis 227/1859 Sb.* [cit. 2014-04-18]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=227&r=1859>

starat se o svěřené stroje a náčiní a udržovat je v dobrém stavu. Pokud se naskytla nějaká chyba, tak se musela okamžitě nahlásit. Stanovily se i priority slušného chování pracovníků, kteří se měli vyvarovat hádkám a rvačkám, neměli mluvit sprostě a donášet si na pracoviště kořalku nebo kouření, pokud tato pravidla někdo opakovaně porušoval, dostal výpověď prakticky okamžitě. Zaměstnávaly se i ženy na lehčí práce, většinou se sestávaly ze sešívání kůží na strojích. Noční práce se ženám a mladistvým zakazovaly.¹⁷³

Roku 1915 si firma vyjednala nový pracovní řád. Ten věrně korespondoval s řádem předchozím, až na několik výjimek, například se mladiství zaměstnávali od 16 let a to jen na lehčí práce, stejně tak i ženy. Pracovní byly všední dny v týdnu se sobotou stejně jako předtím, denní pracovní doba však již trvala jen devět hodin. Přestávka zůstala ve stejný čas.¹⁷⁴

7.1.2 VÝVOJ VE 30. LETECH

Začátek 30. let rok 1930 je spojen s nástupem dalšího aktéra do firmy, a to pana Františka Schura, což byl zeť pana Schulhofa.¹⁷⁵ František Schur, sám továrník v Hlinsku, se stal jedním z veřejných společníků podniku. Jako na zavalanou, další rok totiž odešel ze společnosti pan Perlberg i pan Hlawatsch, z neznámých důvodů.

Firma si po odchodu dalších dvou důležitých osob musela projít zatěžkávací zkouškou v podobě hospodářské krize, která dolehla i na zmiňovaný podnik. Tomu byl na nějakou dobu téměř znemožněn vývoz. Roku 1934 byl zaznamenán opět nárůst prosperity a červená čísla pomalu začala z tabulek mizet, poměry se vylepšovaly a s nabývajícím exportem, stoupal i počet zaměstnanců.

Roku 1935 se dala situace již označit jako stabilní, dokonce i tak moc, že majitelé Schulhof a Schur začali uvažovat o zřízení úplně nové právní normy, jinak řečeno, chtěli založit akciovou společnost se sídlem v Praze. Tato forma se jim zdála stále vhodnější při pohledu na vzrůstající prosperitu.

---

¹⁷³ SOA Zámorsk, fond Akciová společnost pro průmysl kožešnický, Hlinsko v Čechách, karton č. 5, inv. č. 202, sig. II-1/1, 1904, 1915. Pracovní řády, b. d.

¹⁷⁴ SOA Zámorsk, fond Akciová společnost pro průmysl kožešnický, Hlinsko v Čechách, karton č. 5, inv. č. 202, sig. II-1/1, 1904, 1915. Pracovní řády, 24. července 1915

¹⁷⁵ SOA Zámorsk, fond Akciová společnost pro průmysl kožešnický, Hlinsko v Čechách, karton č. 1, inv. č. 202, sig. I-1/53, 1931. Spis o vstupu Františka Schura k firmě, 16. ledna 1931

Ustanovilo se tedy, že veškeré záležitosti dosavadní firmy Společnost pro průmysl kožešnický Tlustý, Knöpfelmacher a spol., Julius Freund převezme daná akciová společnost od 1. ledna 1936.¹⁷⁶ Koncem roku, v prosinci 1936, ministerstvo vnitra udělilo ve shodě s ministerstvy obchodu a financí povolení ke zřízení této akciové společnosti pod názvem „Akciová společnost pro průmysl kožešnický“ se sídlem v Praze.¹⁷⁷ Pánové Schulhof a Schur do této firmy vnesli přínos dosavadního fungujícího podniku Společnosti pro průmysl kožešnický. Provoz závodu v Hlinsku byl od ledna téhož roku veden na účet zakládané akciové společnosti, přejal se také obchod, jenž si na mezinárodním poli vybudoval vynikající pověst a též si vybudoval rozsáhlou síť zákazníků doma i za hranicemi. Akciové společnosti bylo povoleno, že může zřídit pobočky v tuzemsku i cizině, vyhoví-li daným předpisům. Trvání firmy nebylo nijak časově omezeno, zástupcem firmy například před soudem se stala správní rada, ta též rozhodovala o důležitých záležitostech. I přes to, že šlo o velký podnik, stále podléhal státnímu dozoru.

Představa o takové firmě byla velmi krásná, sen obou mužů byl sice splněn, ovšem Richard Schulhofer se toho již nedožil, zemřel 17. listopadu 1936. O jeho podíl se hlásily dědičky manželka paní Františka Schulhofová a dcera paní Marie Schurová (manželka Františka Schura).¹⁷⁸

I přes tuto smutnou zprávu došlo 13. února 1937 k zápisu firmy do obchodního rejstříku. Definoval se zde předmět podniku: *účelem akciové společnosti je převzetí a další provozování podniku vedeného doposud pod firmou Společnost pro průmysl kožešnický Tlustý, Knöpfelmacher a spol., Julius Freund v Hlinsku, tovární výroba veškerého zboží z oboru kožešin a to zboží hotového i příprav a součástek k jeho zhotovení potřebných, podnik přejal i povinnost výroby v případě nutnosti opravit a též si kládl za cíl získávat další licence a patenty.* Správní radu tvořily dvě dámy paní Františka Schulhofová, paní Marie Schurová

---

¹⁷⁶ SOA Zámorsk, fond Akciová společnost pro průmysl kožešnický, Hlinsko v Čechách, karton č. 1, inv. č. 202, sig. I-1/55, 1936. Schválení zřízení Akciové společnosti pro průmysl kožešnický ministerstvem vnitra, 2. prosince 1936

¹⁷⁷ Tamtéž

¹⁷⁸ SOA Zámorsk, fond Akciová společnost pro průmysl kožešnický, Hlinsko v Čechách, karton č. 1, inv. č. 202, sig. I-1/57, 1936. Listinná osvědčení Akciové společnosti pro průmysl kožešnický dekretem Krajského soudu civilního v Praze, 15. prosince 1936

a trojici pak uzavíral pan František Schur, kterému se udělila i kolektivní prokuratura.¹⁷⁹

Další závod kromě Hlinska podnik založil roku 1937 ve stejném znění v Brně.

7.1.2.1 OBCHODOVÁNÍ – DOVOZ A VÝVOZ

V polovině 30. let byly importní destinace téměř všude, se dováželo z Anglie, Francie, Holandska, Jugoslávie, Německa, Norska, SSSR, USA, na seznamu se objevilo občas i Rakousko a Švýcarsko.¹⁸⁰ Exportu jako vždy dominovalo Švédsko.

7.1.2.2 ZAMĚSTNANCI A PRACOVNÍ PODMÍNKY

V rozpětí let 1931 – 1933 klesal export velice citelně, což jistě mělo za následek i pokles počtu zaměstnanců.¹⁸¹ Důkazem o tom, jak se firma snažila vypořádat s problémy, je řada žádostí z roku 1931, kdy podnik žádal o prodloužení pracovní doby kvůli práci na objednávkách. Do práce se zapojili všichni zaměstnanci, muži i ženy. V této době zde pracovalo 71 mužů a 56 žen, tedy velké množství na poměry v jiných firmách a na danou situaci. Pracovní doba nyní běžně osmihodinová měla být dle žádosti prodloužena o dvanáct hodin týdně v daném časovém vymezení.¹⁸² Nezapomnělo se uvést, že přesčasy budou dělníkům náležitě vyplaceny. Žádostem bylo samozřejmě vyhověno, a firma tak žádala v následujících časových intervalech o další a další prodloužení. V budoucích letech se pak uzavírala smlouva s dělnictvem, kde se mimo jiné potvrdila pracovní doba daná již zákonem z roku 1918.¹⁸³ Uvedlo se však, že její rozdělení se nechává na správě podniku s daným výborem. Nutné však bylo, aby se doba

---

¹⁷⁹ SOA Zámorsk, fond Akciová společnost pro průmysl kožešnický, Hlinsko v Čechách, karton č. 1, inv. č. 202, sig. I-1/7, 1937. Výťah z obchodního rejstříku /Krajský soud, Chrudim/ změna členů správní rady, 27. února 1937

¹⁸⁰ SOA Zámorsk, fond Akciová společnost pro průmysl kožešnický, Hlinsko v Čechách, karton č. 11, inv. č. 202, sig. IV-3/1, 1947. Soupis dovozu podle zemí /dotazník Odborné skupiny československého průmyslu kožešnického r. 1936 – 1938/, 19. března 1947

¹⁸¹ SOA Zámorsk, fond Akciová společnost pro průmysl kožešnický, Hlinsko v Čechách, karton č. 1, inv. č. 202, sig. I-1/55, 1936. Schválení zřízení akciové společnosti, Zakladatelská zpráva, b. d.

¹⁸² SOA Zámorsk, fond Akciová společnost pro průmysl kožešnický, Hlinsko v Čechách, karton č. 5, inv. č. 202, sig. II-1/2, 1931. Žádosti o prodloužení pracovní doby, 24. září 1931

¹⁸³ Zákon o 8 hodině době pracovní, 91/1918 Sb. z. a n.; webové stránky www.psp.cz, [cit. 2014-03-08]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=91&r=1918>

rozdělila tak, aby v sobotu končila ve 12 hodin v poledne. Dalším poznatkem byl příplatek 25%, který pracovník dostane za svoji práci přes čas o všedním dnu. Stalo-li by se, že do práce by zaměstnanci museli i o svátcích nebo o nedělích, v tom případě se vyplácel 100% příplatek. Definovaly se svátky, kdy se nepracovalo vůbec (Vánoce, Velikonoce, státní svátky). Kromě jiného se zaznamenaly minimální mzdy za 48hodinovou pracovní dobu – dělníci samostatně dobře pracující brali 260 korun, zatímco dělníci „jen“ dobře pracující měli 205 korun, platy se odlišovaly též dle kvalifikace – kožešníci pobírali od 115 – 175 korun, krejčí od 110 – 170 korun, šičky na strojích 60 – 120 korun a šičky ruční 55 – 95 korun.¹⁸⁴

V hlineckém závodě bylo v tomto období nejvíce zaměstnanců místních, tedy z Hlinska. Další bydleli o pár vesnic dál čili Jeníkov, Vítanov, Blatno, Rváčov atd.¹⁸⁵ Zaměstnanost se i nadále zvedala, a to i v době protektorátu, kdy roku 1939 se napočítalo 136 mužů a 68 žen, všichni příslušností k protektorátu s větším zastoupením lidí nad 40 let věku.¹⁸⁶

7.1.3 VÝVOJ VE 40. LETECH

Dalo by se říct, že akciová společnost v jisté míře prosperovala. Měla mnoho zakázek, které jí pomohly dostat se z následků světové krize, která udělala s obchodem své. Ovšem na konci 30. let přišlo něco mnohem horšího než „jen“ krize – byla to válka. Ta zpustošila mnohá území a nevyhnulo se jí ani Hlinsko v Čechách. Nutno podotknout, že i přes válečné bouření, firma stále vyráběla dál. Dokonce si roku 1940 zřídila pobočný obchod pod názvem Akciová společnost pre priemysel kožušnický v Bratislavě.¹⁸⁷ A jelikož to byl skutečně velký podnik, tak jejich výrobky si nechával zasílat i Wehrmacht. Pověštinou tyto objednávky tvořily čepice a vojenské vesty.

---

¹⁸⁴ SOA Zámorsk, fond Akciová společnost pro průmysl kožešnický, Hlinsko v Čechách, karton č. 5, inv. č. 202, sig. II-1/5, 1931. Kolektivní smlouva s dělnictvem, 29. ledna 1934

¹⁸⁵ SOA Zámorsk, fond Akciová společnost pro průmysl kožešnický, Hlinsko v Čechách, karton č. 5, inv. č. 202, sig. II-1/8, 1936 – 1937. Seznamy domácích dělníků, b. d.

¹⁸⁶ SOA Zámorsk, fond Akciová společnost pro průmysl kožešnický, Hlinsko v Čechách, karton č. 5, inv. č. 202, sig. II-1/9, 1945. Seznamy zaměstnanců, 29. července 1939

¹⁸⁷ SOA Zámorsk, fond Akciová společnost pro průmysl kožešnický, Hlinsko v Čechách, karton č. 1, inv. č. 202, sig. I-1/4, 1940. Kopie živnostenského listu pro Akciovou společnost pro průmysl kožešnický vydaný Městským notářským úřadem v Bratislavě o zřízení obchodu s kožešnickou konfekcí a kůží, 28. února 1941

Akciová společnost už na počátku války přišla o svého jediného ředitele Františka Schura, který jelikož byl židovského původu, musel prchnout do zahraničí, jeho manželka s dětmi a tchýně takové štěstí bohužel neměly a byly poslány do jednoho z koncentračních táborů. Řediteli se tak stali pánové Antonín Dlab a František Maršík, kteří však byli Němci roku 1940 donuceni přijmout do spolumajitelství dva německé zástupce – Artura Richtera a Karla Grusse.¹⁸⁸ Hovořilo se o tom, že Němci moc dobře věděli, jak důležitý podnik to v minulosti byl a i během války jeho úroveň výrazně neklesala, proto ho chtěli mít pod kontrolou.

Válku firma „přežila“ v úctyhodném stavu. Paradoxně teprve po válce přišla ta pravá pohroma v podobě osvobozené Rudé armády. V té době roku 1945, společnost neměla „svého“ ředitele a majitele, který byl v tu dobu nepřítomen, byla podniku zavedena národní správa a národní výbor ustanovil správcem JUDr. Ottu Kopeckého, advokáta a člena národního výboru. Ten se v této době musel zabývat problémy s Rudou armádou, která firmě způsobila závažné potíže.

19. května 1945 do továrny přijel sovětský major Štětínský a vynutil si prohlídku objektů, další den se objevil znovu a jistou neomaleností násilně vnikl do skladu, kde se nacházelo zboží. I po rázném zákroku pana Kopeckého, že se nejedná o podnik, který by se nechal považovat za válečnou kořist, toho major nedbal a firmu obsadil svými jednotkami. Pan Kopecký nečekal a poslal vládě žádost o diplomatický krok. Za dva dny jel přímo do Prahy, to už však sovětská armáda z podniku odvážela veškeré zboží a suroviny, co byly ve skladu a navíc také odcizila strojní zařízení, dokonce i věci, které firmě nepatřily, ocitly se tam jen proto, že je někdo firmě svěřil. O den později se v Praze konala diskuze mezi zástupci československé vlády a sovětským vyslancem. Výsledkem tohoto jednání bylo, že velvyslanec slíbil nápravu v podobě vrácení odcizených věcí. V této věci bylo též přesně definováno, co lze počítat jako válečnou kořist a připomenula se dohoda mezi Československou republikou a SSSR z 3. března 1945.¹⁸⁹ Zkrátka se

---

¹⁸⁸ SOA Zámorsk, fond Akciová společnost pro průmysl kožešnický, Hlinsko v Čechách, karton č. 1, inv. č. 202, sig. II-4/6, 1942 – 1944. Výpis příjmu společníku firmy, 8. února 1946

¹⁸⁹ Definice válečné kořisti - kořisti připadající vrchnímu sovětskému velení jsou jen podniky a závody vojenského významu, které Němci nebo Maďaři na území naše přenesli nebo vybudovali.

ujasnilo, že podnik nespadá do norem, které odpovídaly válečné kořisti. Major Štětínský přislíbil tedy vrácení strojního zařízení.¹⁹⁰

25. května se konalo další jednání, kde došlo ke konečnému slibu, že co se strojového vybavení týká, to se během pár dní navrátí, ovšem o odcizeném materiálu a výrobcích nepadlo jediné slovo a nikdo ze sovětské strany o tom nechtěl nic slyšet. Po dlouhém jednání se ještě podařilo vyjednat navrácení kancelářských strojů a to až v červnu toho roku a ještě si pro toto vybavení museli zástupci firmy dojet do Pardubic.¹⁹¹

Po sečtení veškerých odcizených položek, co ve firmě armáda sebrala, se suma vyšplhala na 11,417.623.85 Kč.¹⁹² Nehledě na to, že o práci tak přišlo na 180 lidí. Firmě zbyl jen kožešinový odpad ve skladu, jenž se v dalších měsících stal hlavní surovinou pro výrobu. Díky pomoci firmy v Praze, která do Hlinska poslala základní materiál a navrácení odcizených strojů, mohla výroba 18. června 1945 zase pokračovat, do podniku bylo nabráno 160 pracovníků.¹⁹³

V té době se národními správci stali pánové Ladislav Fanta, který tuto funkci vykonával po dobu tří měsíců, a Karel Křivský, jenž úlohu vykonával až do konce fungování společnosti. Roku 1946, kdy bylo s jasným potvrzením jasné, že dámy Schurová a Schulhofová zemřely v koncentračním táboře, pozůstalost firmy byla vložena do rukou Františka Schura, toho času v Londýně.

Na počátku roku 1946 se sečetly celkové škody způsobené válkou, ke kterým firma přičetla samozřejmě i ty způsobené Rudou armádou, celkem to činilo 16,373.426.00 Kč.¹⁹⁴ I tak se však podniku podařilo provozovnu v Hlinsku zachránit a oživit i pobočku v Bratislavě, jejíž sklad mimochodem roku 1945 vyhořel tak trochu taky kvůli Rudé armádě, která v tu dobu osvobozovala Bratislavu.¹⁹⁵

---

¹⁹⁰ SOA Zámorsk, fond Akciová společnost pro průmysl kožešnický, Hlinsko v Čechách, karton č. 12, inv. č. 202, sig. VI – 4/6, 1945. Protokoly a intervence o vrácení zabraných strojů a materiálu, 28. května 1945

¹⁹¹ Tamtéž, karton č. 12, inv. č. 202, sig. VI – 4/6, 1945. Protokoly a intervence o vrácení zabraných strojů a materiálu, 9. června 1945

¹⁹² SOA Zámorsk, fond Akciová společnost pro průmysl kožešnický, Hlinsko v Čechách, karton č. 1, inv. č. 202, sig. I-1/76, 1945. Svědecké výpovědi, seznamy strojů a materiálu odebrané RA na základě myslného výkladu o válečné kořisti, 28. listopadu 1945

¹⁹³ Tamtéž, karton č. 1, inv. č. 202, sig. I-1/76, 1945. Svědecké výpovědi, seznamy strojů a materiálu odebrané RA na základě myslného výkladu o válečné kořisti, 26. června 1945

¹⁹⁴ SOA Zámorsk, fond Akciová společnost pro průmysl kožešnický, Hlinsko v Čechách, karton č. 1, inv. č. 202, sig. I-1/85, 1945. Celkový seznam škod, b. d.

¹⁹⁵ SOA Zámorsk, fond Akciová společnost pro průmysl kožešnický, Hlinsko v Čechách, karton č. 1, inv. č. 202, sig. I-1/78, 1945. Požár v bratislavském závodě /protokol, soupis zboží/, 8. června 1945

V téže době uzavřela akciová společnost nájemní smlouvu s nově ustanoveným Společenstvem pro průmysl kožešnický, Hlinsko v Čechách. Jednalo se o to, že národní správce pronajal družstvu majetek akciové společnosti, tedy továrny, úřednický dům, dům domovníka i garáže v Hlinsku, dále pak i stroje a kancelářské a tovární potřeby. Družstvo přešlo celou hodnotu podniku do nájmu od 1. ledna 1946 do doby, než došlo k dohodě s bývalými majiteli resp. dědicem o celkovém převzetí firmy do vlastnictví společenstva.¹⁹⁶

František Schur se o svůj majetek opravdu přihlásil a s družstvem se následně dohodl o postoupení firmy do společenstva.

O rok později se zrušila národní správa, kolektivní prokuratura byla udělena Karlu Křivskému a člen správní rady Antonín Dlab byl jmenován ředitelem.

7.1.3.1 OBCHODOVÁNÍ – DOVOZ A VÝVOZ

Firma byla od roku 1945 součástí Ústřední dovozní a vývozní společnosti průmyslu kožešnického v Praze spolu s dalšími 29 podniky,¹⁹⁷ její importní zakázky většinou přebírala ona např. zboží z Dánska, Norska, Švédska, také z Jugoslávie, Anglie, kde se materiál pořizoval např. od dodavatelské firmy Arthur Mendel and Co., London, nebo se hojně nakupovalo na místních aukcích.¹⁹⁸ Také USA patřily mezi importní centra, třeba podniky Alfred M. Lavateh, New York a Freedman and Slater, Inc., odtud se suroviny většinou posílaly přes leteckou poštu.¹⁹⁹ Dovoz však obstarávala i firma Omnipol, Praha,²⁰⁰ jež dovážela produkty například z Rumunska nebo Jugoslávie.

---

¹⁹⁶ SOA Zámorsk, fond Akciová společnost pro průmysl kožešnický, Hlinsko v Čechách, karton č. 1, inv. č. 202, sig. I-1/45, 1946. Nájemní smlouva /Akciová společnost pro průmysl kožešnický – Společenstvo pro průmysl kožešnický/ - celý podnik, 27. března 1946

¹⁹⁷ SOA Zámorsk, fond Akciová společnost pro průmysl kožešnický, Hlinsko v Čechách, karton č. 1, inv. č. 202, sig. I-1/72, 1945. Utvoření Ústřední dovozní a vývozní společnosti průmyslu kožešnického s r. o. v Praze, 31. prosince 1945

¹⁹⁸ SOA Zámorsk, fond Akciová společnost pro průmysl kožešnický, Hlinsko v Čechách, karton č. 11, inv. č. 202, sig. IV-1/1, 1947. Korespondence s ministerstvem průmyslu o dovozu ze zahraničí, 22. listopadu 1946; 14. ledna 1947; 23. ledna 1947; 7. května 1947; 22. května 1947

¹⁹⁹ SOA Zámorsk, fond Akciová společnost pro průmysl kožešnický, Hlinsko v Čechách, karton č. 11, inv. č. 202, sig. IV-1/3, 1946 - 1947. Platební povolení dovozu Národní banky, 4. února 1946; 3. května 1946

²⁰⁰ SOA Zámorsk, fond Akciová společnost pro průmysl kožešnický, Hlinsko v Čechách, karton č. 11, inv. č. 202, sig. IV-1/1, 1947. Korespondence s ministerstvem průmyslu o dovozu ze zahraničí, 6. března 1947

Dováželo se i z Maďarska nebo z Rakouska firmou Kotva, Zlín.²⁰¹ Od 1948 se dovoz orientoval i na produkty ze SSSR.

Obchody firma vedla i s tuzemskými podniky, firmy jako J. Hanus, Hlinsko; Sealskin, Horní Holetín; firma bratří Krčmářů Brno – Husovice; Antonín Král, Stará Boleslav se často objevovaly na hlavičce smluv.²⁰²

S dovozem mohl být i leckdy problém. Zboží mohlo dorazit poškozené, v nevyhovující kvalitě nebo taky vůbec. Podnik s tím měl jednu zaznamenanou zkušenost z roku 1946, kdy havarovalo letadlo, které přepravovalo zakázku firmy z Osla do Prahy, všechno zboží přirozeně skončilo v moři a zachráněno bylo až v Dánsku. Dle všeho nakonec do Prahy dorazilo, ale zřejmě ne vše a mořská voda se na kvalitě jistě také podepsala.²⁰³

Vývozní cesty vedly na sever povětšinou do Švédska, odkud si objednávaly tamní firmy Jean Derkert, L. Mattason, Oscar Olsson aj., nebo cesta nevedla až tak daleko a skončila ve Švýcarsku u podniků O. Amsler, H. Fechner, Pelz-Paradies, E. Zehne aj. Nutno podotknout, že všechny firmy objednávaly zboží v Hlinsku už ve 30. letech a zůstaly podniku věrné i v letech následujících.²⁰⁴ Zakázky akciové společnosti se dostaly i na Slovensko přes firmu Intercontinentale a.s. a též do Francie. Vývoz si továrna ujednávala s firmou Řivnáč and Šula, Praha.

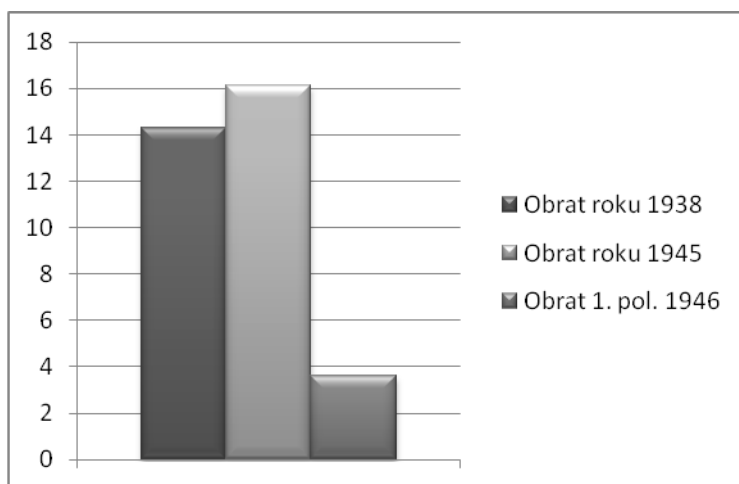
²⁰¹ SOA Zámorsk, fond Akciová společnost pro průmysl kožešnický, Hlinsko v Čechách, karton č. 11, inv. č. 202, sig. IV-1/6, 1947 – 1948. Dovoz kožek prostřednictvím Kotvy Co., Budapešť, 22. ledna 1948; 17. února 1948

²⁰² SOA Zámorsk, fond Akciová společnost pro průmysl kožešnický, Hlinsko v Čechách, karton č. 11, inv. č. 202, sig. IV-1/5, 1947. Dovoz kožek z Bulharska, 5. února 1947

²⁰³ SOA Zámorsk, fond Akciová společnost pro průmysl kožešnický, Hlinsko v Čechách, karton č. 11, inv. č. 202, sig. IV-1/4, 1946. Zpráva o poškozených kožkách při havárii letadla z Osla, 24. dubna 1946

²⁰⁴ SOA Zámorsk, fond Akciová společnost pro průmysl kožešnický, Hlinsko v Čechách, karton č. 11, inv. č. 202, sig. IV-3/10, 1939. Soupis pohledávek u zahraničních odběratelů pro Národní banku československou /kontrola vývozu/, 24. srpna 1939

Graf č. 1: Docílený obrat během let 1938, 1945 a 1. pol. 1946 (čísla zaokr. v mld. Kč)²⁰⁵

7.1.3.2 SPECIALIZACE - VÝROBKY

Už v 1. světové válce podnik přešel na vojenskou produkci a vyráběl zboží pro tyto účely, stejně tomu bylo i za 2. světové války. Firma měla během války o zakázky postaráno, Wehrmacht si zde totiž roku 1944 udělal objednávku na 54.000 králičích vest. S tímto úkolem společnosti pomohla druhá firma Josef Vik, velkoobchod s kožešinami, Albrechtice n. Orlicí, kde si akciová společnost objednala králičiny. Hotová zakázka pak byla poslána vlakem.²⁰⁶ Po válce se firma zřejmě vrátila ke své tehdejší práci a zhotovovala konfekci a další doplňky tak, jak bylo uvedeno u katalogu z 20. let.

7.1.3.3 ZAMĚSTNANCI

Roku 1945 bylo uvedeno, že u firmy pracovalo kolem 170 zaměstnanců a to také lidé německé národnosti, bylo jich však velmi malé množství.²⁰⁷ Během válečných let se vedly výkonnostní příplatky pro ty, co u firmy sloužili více let, neplatilo to však jen pro muže, ale také pro ženy.²⁰⁸

K roku 1947 se vedly i samostatné seznamy pracujících žen nebo třeba také pracovníků, kteří pocházeli z Hlinska. Seznamy to byly velmi strohé, buď se

²⁰⁵ SOA Zámorsk, fond Akciová společnost pro průmysl kožešnický, Hlinsko v Čechách, karton č. 12, inv. č. 202, sig. V-2/1, 1946. Statistické údaje o výrobě /sortiment v r. 1938, 1945 – 1946/, b. d.

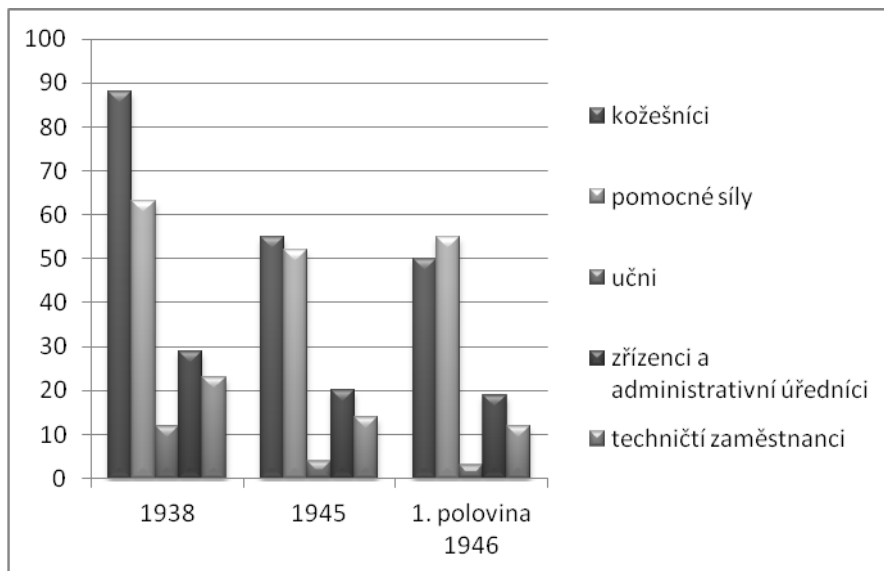
²⁰⁶ SOA Zámorsk, fond Akciová společnost pro průmysl kožešnický, Hlinsko v Čechách, karton č. 12, inv. č. 202, sig. V-1/3, 1944. Zakázka na 54.000 kožešinových vest pro vojsko, 14. září 1944

²⁰⁷ SOA Zámorsk, fond Akciová společnost pro průmysl kožešnický, Hlinsko v Čechách, karton č. 5, inv. č. 202, sig. II-1/9, 1945. Seznamy zaměstnanců, 30. října 1945

²⁰⁸ SOA Zámorsk, fond Akciová společnost pro průmysl kožešnický, Hlinsko v Čechách, karton č. 8, inv. č. 202, sig. II-4/7, 1946, 1948. Průměrná hodinová mzda dělníků, 1. února 1945

uvedlo jen jméno zaměstnance, nebo druhá možnost, jméno, bydliště a přesná adresa.²⁰⁹

Graf č. 2: Průměrný počet zaměstnanců v letech 1938, 1945 a 1. pol. 1946²¹⁰

7.1.3.4 VSTUP DO KARY

Na počátku roku 1948 se zřídila KARA, národní podnik, a i tato firma měla padnout za oběť znárodnění. Nevzdala ovšem tak snadno a rázně zakročila. Nemohla zkrátka pochopit, proč má být podnik přiřčen k národnímu podniku, když kožešnický sektor dle prezidenta republiky nepatří do znárodnovací akce, dále firma není pod národní správou ani konfiskát, naopak byla provedena řádná restituce a majetek vrácen původnímu majiteli, což nebyl ani Němec, ani zrádce, ani kolaborant.²¹¹ Ke dni 1. ledna 1948 byl do majetkové podstaty tohoto podniku včleněn majetek celkem 11 firem, mezi nimiž byla i Akciová společnost pro průmysl kožešnický, Praha. S tím také pod národní správu spadla i firma v Hlinsku. Jako „závažné důvody“ ke znárodnění se používala častá fráze:

²⁰⁹ SOA Zámorsk, fond Akciová společnost pro průmysl kožešnický, Hlinsko v Čechách, karton č. 5, inv. č. 202, sig. II-1/9, 1945. Seznamy zaměstnanců - Seznam zaměstnaných žen, 20. prosince 1947; Seznam zaměstnanců bydlících v Hlinsku, b. d.

²¹⁰ SOA Zámorsk, fond Akciová společnost pro průmysl kožešnický, Hlinsko v Čechách, karton č. 12, inv. č. 202, sig. V-2/1, 1946. Statistické údaje o výrobě /sortiment v r. 1938, 1945 – 1946/, b. d.

²¹¹ SOA Zámorsk, fond Akciová společnost pro průmysl kožešnický, Hlinsko v Čechách, karton č. 2, inv. č. 202, sig. I-1/93, 1948. Protest zaměstnanců proti připojení k národnímu podniku, 14. ledna 1948

„V podniku je ohrožen plynulý chod výroby a hospodářského života, ve veřejném zájmu je, zavést národní správu nad podnikem.“²¹²

Po výměně mnoha národních správců konečně v dubnu 1948 se správcem nad podniky v Praze a Hlinsku ustanovily Československé textilní závody, národní podnik, Praha. Ředitelem v Praze i nadále zůstal Antonín Dlab a ředitelem v Hlinsku se stal pan Emanuel Rybička.²¹³ Samozřejmě pod národní správou byly od té doby i pobočky v Bratislavě a Brně. Brněnská pobočka však byla již v únoru 1948 zrušena, na konci toho samého roku ji následovala i bratislavská filiálka. Akciová společnost pro průmysl kožešnický byla po znárodnění označena jako „závod 1“.²¹⁴

7.2 RUDOLF TICHÝ A SYNOVÉ (HLINSKO V ČECHÁCH)

Firmou, jež si vysloužila úspěch nejen v Čechách, ale také v zahraničí, byla rodinná firma Rudolf Tichý a synové, tovární velkovýroba kožešinové konfekce a prodej kožešinového zboží v Hlinsku v Čechách. Firma měla své původní sídlo ve Vídni, v sídelním městě kožešnictví, kde byla roku 1906 založena. Její vlastník Rudolf Tichý měl bohaté zkušenosti v oboru, jelikož dlouhá léta spolupracoval s „leaderem“ celého kožešnického průmyslu, s Josefem Tlustým, u kterého byl zaměstnán. Zkušeností jistě musel nabrat mnoho, proto nebylo divu, když se rozhodl osamostatnit a zkusit své štěstí v podnikání na vlastní pěst. Pobočka podniku se nalézala v Hlinsku v Čechách, zřejmě od svého zaměstnavatele Josefa Tlustého slyšel, jak hodně se tam jeho obchodu daří, proto se rozhodl zde taky zkusit prodávat. Jak probíhala výroba v jeho rakouském podniku před válkou, o tom se v pramenech nepíše. Můžeme se ale domnívat, že začínal asi stejně po vzoru kožešnického velikána p. Tlustého, tedy produkcí galanterního drobného zboží, které se mezi lidmi uchytilo. Jisté může být to, že jako většina firem, tak i Rudolf Tichý během válečných let orientoval svou výrobu spíše do vojenské sféry než do obyčejné výroby. V hlavním městě Rakouska – Uherska se podnik

²¹² SOA Zámorsk, fond Akciová společnost pro průmysl kožešnický, Hlinsko v Čechách, karton č. 2, inv. č. 202, sig. I-1/94, 1948. Ustanovení národního podniku okresním národním výborem, 1. března 1948

²¹³ SOA Zámorsk, fond Akciová společnost pro průmysl kožešnický, Hlinsko v Čechách, karton č. 2, inv. č. 202, sig. I-1/99, 1948. Rozšíření národní správy Československých textilních závodů na budovy v Hlinsku, 12. listopadu 1948

²¹⁴ SOA Zámorsk, fond Rudolf Tichý a synové, tovární velkovýroba kožešinové konfekce a prodej kožešnického zboží Hlinsko v Čechách, karton č. 1, inv. č. 203, sig. I – 1/15, 1948. Oběžník o zřízení KARY, národního podniku, kožešnických závodů v Hlinsku a o začlenění firmy do KARY, č. 12, 9. července 1948

udržel až do konce 1. světové války, tedy do roku 1918. Po skončení závodu ve Vídni přešla veškerá výroba do Čech, konkrétně do Hlinska, kam se Rudolf Tichý natrvalo přestěhoval.

Jeho česká firma vznikla roku 1920, do obchodního rejstříku byla zapsána roku 1923 pod názvem Rudolf Tichý a synové: výroba kožešnického zboží v Hlinsku. Jako firma, která se pod narůstající poptávkou rozrůstá, vlastnila na tomto místě hned dva domy. 18. února 1938 podal Rudolf Tichý žádost na Okresní úřad v Chrudimi o vydání živnostenského listu pro svou firmu a již 22. února 1938 byla žádost schválena.²¹⁵ Továrna získala živnostenský list, a tak dostala oprávnění k provozování tovární velkovýroby kožešinové konfekce i k prodeji kožešinového zboží. Jako zodpovědný zástupce v oboru kožešin byl zvolen pan Viktor Tichý a odpovědným zástupcem v oboru krejčovském pan Karel Karlík.

Firma se 1. ledna 1938 zapsala do rejstříku pro svobodné živnosti u okresního úřadu v Chrudimi a obchodními společníky se stal Rudolf Tichý se svými syny, vyučenými kožešníky, Karlem a Viktorem. Spolu s touto skutečností se změnil název firmy na Rudolf Tichý a synové: veřejná obchodní společnost v Hlinsku. V polovině 30. let se ve výrobním plánu podniku objevilo zpracovávání odpadové kožešinové suroviny, výrobky z tohoto materiálu byly určeny pro export. V té chvíli se ještě řádně nevědělo, že tento prodej bude jedním z velkých finančních zdrojů. Důkazem toho je finanční obrat firmy, který k roku 1937 čítal 2,9 miliónu korun, za dva roky později se podařilo tento obrat zvýšit o skoro dva milióny.²¹⁶

7.2.1 OBCHODOVÁNÍ – DOVOZ A VÝVOZ

Firma měla hned několik dodavatelů kožek, kteří byli z různých částí Evropy. Nejvíce obchodní transakce probíhaly mezi podnikem a dodavateli z Francie, Itálie, Německa, Švédska a Norska, avšak seznam byl ještě obsáhlejší třeba o Holandsko, Belgie či Bulharsko. Jedinou mimoevropskou destinací byly Spojené státy americké a podniky Max Sherman a společnost Ira Fuhrman Company. Odtud se převážně dovážely odpadové zbytky kožešin, které se v Hlinsku upravovaly a zpracovávaly.

---

²¹⁵ SOA Zámorsk, fond Rudolf Tichý a synové, tovární velkovýroba kožešinové konfekce a prodej kožešnického zboží Hlinsko v Čechách, karton č. 1, inv. č. 203, sig. I-1/3, 1942, 1948. Opis živnostenského listu – Rudolf Tichý a synové, tovární velkovýroba kožešinové konfekce, 21. května 1946

²¹⁶ ČAKRTOVÁ, Marie. *Rudolf Tichý a synové, tovární velkovýroba kožešinové konfekce a prodej kožešnického zboží, Hlinsko v Čechách (1899 – 1948)*. Trutnov – Poříčí 2001, str. 3

Samozřejmě i vývoz hotových kožešnických výrobků nebyl jednotvárný a firma měla své stálé zákazníky. Vyváželo se do států, které byly zároveň i dodavateli, sem lze zařadit především Švédsko, kde měl podnik dokonce i své obchodní zastoupení v tamější firmě Herzfeld, Stockholm, díky jejich zástupci pro Švédsko Richardu Herzfeldovi, nebo Norsko či Německo. Dále lze zmínit Dánsko, Anglii, Jugoslávii a Rumunsko. Zkrátka obchodní spojení mezi firmou Rudolfa Tichého a zahraničím byla velmi bohatá.

Podnik během války nebyl nějak silně omezován na vývoz, ten přišel až s koncem světové války roku 1945, kdy byla firma omezena žádostí ministerstva národní obrany, které tehdy vzneslo požadavek, aby všechny vývoz výrobků, polotovarů či surovin na požádání Rudé armády prošel nejprve konzultací a kontrolou ministerstva.²¹⁷

K tomu, aby mohla firma zprostředkovávat své transakce se zahraničím, potřebovala i vhodné partnery, kteří by obstarali samotný dovoz nákladu. Například s firmou Intercontinentale – akciová společnost pro transport a dopravnictví – řešila firma své pohledávky v zahraničí, jako byla Amerika, Velká Británie, Belgie aj. Společnost také např. informovala o konání aukcí kožešin v zahraničí. Také s firmou Centrafurs - ústřední dovozní a vývozní společnost průmyslu kožešnického s.r.o. - udržovala firma R. Tichý úzký vztah. Upozorňovala na vyzvednutí zakázky u kožešnických firem. Pro vývozy do Švédska se firma obracela povětšinou na evropskou dopravní společnost Řivnáč a Šula – mezinárodní dopravy.

7.2.2 SPECIALIZACE - VÝROBKY

Ve většině se vyráběly dámské pláště. Svou výrobou z odpadového kožešnického materiálu (nožičky, hlavičky a kusy kožešinových kůží atd.) se firma stala populární a v tomto oboru dosáhla určité specializace.²¹⁸ Tento nepotřebný materiál se dovážel z Ameriky, jelikož tam se tento materiál pro vysoké mzdy zpracovávat nemohl. Díky přímému a úzkému kontaktu s Amerikou a společností Max Sherman, firma dosáhla levného dovozu. Hotová kožešnická

²¹⁷ SOA Zámorsk, fond Rudolf Tichý a synové, tovární velkovýroba kožešinové konfekce a prodej kožešnického zboží Hlinsko v Čechách, karton č. 1, inv. č. 203, I-1/11, 1945. Ministerstvo národní obrany. Příděly Rudé armádě – soupis zboží pro Rudou armádu, 14. května 1945

²¹⁸ SOA Zámorsk, fond Rudolf Tichý a synové, tovární velkovýroba kožešinové konfekce a prodej kožešnického zboží Hlinsko v Čechách, karton č. 6, inv. č. 203, sig. IV-4/9, 1946, 1947. Korespondence s ministerstvem průmyslu o dovozu, b.d.

konfekce se dále vyvážela do Skandinávie (Švédsko, Dánsko), ale měla své místo i na tuzemském trhu.

7.2.3 POBOČKA SEALSKIN

Snad i z důvodu tohoto zahraničního úspěchu si podnik v roce 1940 otevřel svůj pobočný závod v Horním Holetíně. Tak se zformoval samostatný závod s názvem „Sealskin“.²¹⁹ Právě Sealskin se stal firmou na činění a barvení kožešin, zatímco v Hlinsku se zabývali kožešinovou konfekcí jako takovou. Systém se měl tak, že se v jirchárně a barvárně v Holetíně upravovaly kožešnické materiály na polotovary, a ty se dále zpracovávaly na hotové výrobky již v hlavním závodě v Hlinsku. Tento menší podnik nemohl velkým konkurovat, ale během krátkého času zde přišlo k práci kolem 50 zaměstnanců, to bylo také důvodem jeho pozdějšího znárodnění. Nelze opomenout, že tuto pobočku v roce 1945 převzal sám Rudolf Tichý pod své vlastní vedení a firmu v Hlinsku přenechal svým dvěma synům Karlovi a Viktorovi, kdy Karel Tichý se stal ředitelem a jeho mladší bratr Viktor Tichý se stal jeho korespondentem.

7.2.4 ZAMĚSTNANCI

Firma Rudolf Tichý a synové zaměstnávala vždy větší uskupení lidí, nebylo se, co divit, lidé měli až přehnaný zájem o tento obor, který se u nich začal objevovat v minulém století, a když se pak osvědčil jako výdělečný, továrny neměly o pracovníky nouzi. Počet hlineckých zaměstnanců ve většině období překračoval 100 osob včetně úředníků. A jelikož tento průmysl nebyl zpočátku 2. světovou válkou až tolik poškozen, výroba stále pokračovala a nepropouštělo se a počet zaměstnanců dosáhl až dvojnásobku. Během válečných let (1943) firma prožívala své zlaté časy, kdy v podniku rodiny Tichých pracovalo 251 zaměstnanců.²²⁰ Až konec válečného běsnění měl radikální vliv na zaměstnanost firmy, bylo vyhlášeno totální nasazení a tomu nešlo uniknout. Následky tohoto kroku znamenaly srážku obsazení firmy až o polovinu.

²¹⁹ ČAKRTOVÁ, Marie. *Rudolf Tichý a synové, tovární velkovýroba kožešinové konfekce a prodej kožešnického zboží, Hlinsko v Čechách (1899 – 1948)*. Trutnov – Poříčí 2001, str. 3

²²⁰ SOA Zámorsk, fond Rudolf Tichý a synové, tovární velkovýroba kožešinové konfekce a prodej kožešnického zboží Hlinsko v Čechách, karton č. 1, inv. č. 203, sig. I-1/13, 1948. Revizní zpráva Československých textilních závodů, 20. června 1948

Jako asi většina podniků si firma Rudolf Tichý a synové vedla jmenný seznam zaměstnanců, kteří pracovali ve výrobě. Každý seznam obsahoval kromě jména dotyčného, jeho datum a místo narození, příslušnost k městu, bydliště s přesnou adresou, jeho pozici v zaměstnání, mzdu, datum, kdy do podniku nastoupil, popřípadě i vystoupil a na okraji se objevoval ještě sloupeček s poznámkou, který se využíval k zápisu v případě, že onen člověk dostal výpověď. Z těchto evidencí je na první pohled jasné, že většina zaměstnanců firmy pocházela přímo z města Hlinska, popřípadě byli z okolních vesnic jako Vítanov nebo Studnice. Věkové rozhraní bylo zhruba od 21 – 45 let, kdy převažovali zaměstnanci po třicítce. Firma se neostýchala do řad svých dělníků zaměstnat i ženy, které povětšinou pracovaly jako šičky. Už dávno neplatilo, že toto řemeslo zastávali jen muži. Ženy sice nebyly výslovně kožešnicemi, ovšem do aktivní výroby zapojeny byly. Později se v seznamech ženy objevovaly více a to jako šičky ke stroji, posluhovačky či dokonce jako učednice. Většina ale však stále byla mužská, oni byli kožešníci, krejčí, mistři a učňové, tedy základ podniku.²²¹

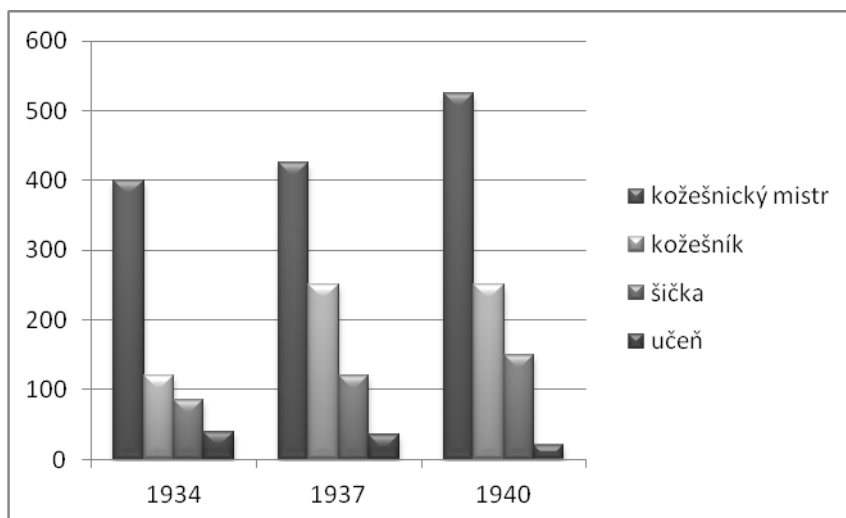
7.2.5 FINANCE A PRACOVNÍ PODMÍNKY

K jakým změnám ve firmě během 30. let a počátku 40. let došlo, ukazují jmenné písemné seznamy podniku. Proměna pracovníků byla běžná, jména se v seznamech měnila rok od roku. Co ale lze zachytit a blíže prozkoumat, bylo jejich finanční ohodnocení. Platy jednotlivých profesí v odvětví se zapisovaly pečlivě do kolonek. U některých zaměstnání mzdy stoupaly celkem výrazně a to nejen u profese kožešnického a krejčovského mistra, ale i u takového obyčejného učně. Tento finanční vzrůst může být výsledkem mnoha faktorů, ovšem asi nejpřesvědčivější bude fakt, že se firma rozrůstala a získávala si oblibu v zahraničí se svými výrobky z kožešinového odpadu. Samozřejmě i v dalších letech je finanční ohodnocení zaměstnanců lepší.

---

²²¹ SOA Zámorsk, fond Rudolf Tichý a synové, tovární velkovýroba kožešinové konfekce a prodej kožešnického zboží Hlinsko v Čechách, karton č. 1, inv. č. 203, sig. II – 1/ 2, 1934, 1937, 1940. Soupis pracovního dělnictva

Graf č. 3: Týdenní platy jednotlivých zaměstnání (Kč) ²²²

Nesmí se zapomenout, že i vedení firmy pobíralo své platy a také ty mohly být upravovány. Takovým příkladem doloženým v pramenech jsou žádosti závodní rady na Ministerstvo sociální péče o navýšení platu pro Karla Tichého a Viktora Tichého. Karel Tichý jako vedoucí podniku měl obdržet částku 12 000 Kčs. Jako odůvodnění rada přidává, že do ustanovení národní správy byl pan Tichý spolumajitel podniku a v tomto postavení se staral o veškeré práce spojené s vedením podniku, jak po stránce technické, tak i administrativní. Jeho silnou stránkou byly záležitosti vývozu a dovozu, díky kterým se firma stala populární v zahraničí.²²³ Viktoru Tichému byla dohodnuta suma 8 500 Kčs. Jako odůvodnění k tomuto navýšení se uvádí, že pan Tichý byl též v době ustanovení národní správy spolumajitelem podniku a vykonával veškeré technické i administrativní práce v oboru působnosti tuzemského obchodu, tzn. nákup suroviny, materiálu a potřebných příprav, dále vyřizoval zakázky a osobně jednal se zákazníky.²²⁴ Závodní rada napsala Ministerstvu sociální péče o schválení ještě jednoho hrubého měsíčního služného, a to pro zaměstnance pana Josefa Rumlera, který byl v podniku od roku 1927 zaměstnán jako vrchní účetní, a navrhovalo pro pana Rumlera odměnu ve výši 8 200 Kčs. Po znárodnění podniku byl požádán, aby i nadále vykonával tuto funkci. Zároveň zde uvedli, že zmíněný zaměstnanec

²²² Tamtéž

²²³ SOA Zámorsk, fond Rudolf Tichý a synové, tovární velkovýroba kožešinové konfekce a prodej kožešnického zboží Hlinsko v Čechách, karton č. 1, inv. č. 203, sig. II – 2/1, 1948. Žádosti o úpravu platů bývalých majitelů na ministerstvo sociální péče, 24. března 1948

²²⁴ Tamtéž

pobíral plat 10 000 měsíčně, na což rada konstatovala, že je to sice méně výhodné, ale suma zkrátka odpovídala tehdejšímu hrubému služebnímu příjmu.²²⁵

Roku 1940 vyšla vyhláška o úpravě mezd a pracovních podmínek dělnictva zaměstnaného v průmyslu a živnostech kožešnických a čepičářských.

Ta ustanovila pracovní dobu, která byla dána zákonem už v roce 1918,²²⁶ rozdělení pracovní doby bylo však na správě závodu. V dokumentu se přesně definovaly dny pracovního klidu, což byly: Nový rok, pondělí velikonoční a svatodušní, 1. květen, 5. červenec na Moravě, 6. červenec v Čechách, 28. září, konečně i oba svátky vánoční.²²⁷ V tyto dny se zpravidla nepracovalo, a kdyby to náhodou někoho napadlo, tak se neplatilo za pondělí velikonoční a svatodušní a oba svátky vánoční, jinak svou mzdu mohli dostat vyplacenou. Klid se počítal od 6 hodin ráno do 6 ráno dalšího dne.

7.2.6 VSTUP DO KARY

Roku 1948 vznikl z podnětu textilních závodů národní podnik s názvem KARA – kožešnické závody n.p. se sídlem v Hlinsku. O tomto zřízení informovala vyhláška ministra průmyslu ze dne 28. června 1948.²²⁸

Firma Rudolfa Tichého měla všechny předpoklady pro znárodnění, ke kterému došlo toho samého roku, továrna poté dostala označení jako „závod 10“. Do čela závodu byl zvolen pan Josef Tlustý, i on sám vedl obchod s kožešinami v Hlinsku. Pro firmu Sealskin, která v té době měla též přes 50 zaměstnanců, byl do vedení zvolen jistý pan Steiner. Ode dne převzetí firmy do národního podniku KARA, nesměla firma prodávat a vystavovat faktury pod svým jménem, nýbrž pod jménem národního podniku, musela též do 30 dnů od uveřejnění vyhlášky, podat příznání k dani a k cenovým vyrovnávacím částkám od 1. ledna 1948 až do vyhlášení vyhlášky.²²⁹ Za nedodržení lhůty firma ponese následky v podobě finančního postihu.

---

²²⁵ Tamtéž

²²⁶ Zákon o 8 hodině pracovní, 91/1918 Sb. z. a n.; webové stránky www.psp.cz, [cit. 2013-10-18].

Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=91&r=1918>

²²⁷ SOA Zámorsk, fond Rudolf Tichý a synové, tovární velkovýroba kožešinové konfekce a prodej kožešnického zboží Hlinsko v Čechách, karton č. 1, inv. č. 203, sig. II – 1/1, 1940. Vyhláška sociální a zdravotní správy o úpravě mezd a pracovních podmínek, b. d.

²²⁸ SOA Zámorsk, fond Rudolf Tichý a synové, tovární velkovýroba kožešinové konfekce a prodej kožešnického zboží Hlinsko v Čechách, karton č. 1, inv. č. 203, sig. I – 1/15, 1948. Oběžník o zřízení KARY, národního podniku, kožešnických závodů v Hlinsku a o začlenění firmy do KARY, č. 12, 9. července 1948

²²⁹ Tamtéž

7.3 TICHÝ A JEŽDÍK A SPOL., TOVÁRNÍ VÝROBA JEMNÝCH KOŽEŠIN A OBCHOD S KOŽEŠINAMI, HLINSKO V ČECHÁCH

Další firmou, která v Hlinsku vznikla v období poněkud bouřlivém (za času světové hospodářské krize), byl podnik Karla Tichého a jeho dvou společníků Čenka Ježdíka a Ladislava Císaře pod názvem Tichý a Ježdík a spol., tovární výroba jemných kožešin a obchod s kožešinami, Hlinsko v Čechách. Svou živnost zahájili tito tři pánové roku 1931 a jejich práce se natolik uchytila, že zvětšili své působení a 2. září 1932 oznámili tovární výrobu kožešin a obchod s nimi. Nečekali moc dlouho a za dva měsíce (3. listopadu 1932) jim byl vydán živnostenský list Okresním úřadem v Chrudimi.²³⁰ Jako zodpovědný zástupce firmy byl schválen pan Karel Tichý, též pověřen i chodem a funkcí skladu a výroby.²³¹ Čeněk Ježdík a Ladislav Císař zase zodpovídali za prodej. O dva roky později si podnik vybudoval filiálku v sousedním Slovensku a také v Olomouci ve stejném znění.

Firmu na počátku 40. let zasáhla do krize, která postihovala celý protektorát. V té době platil zákaz novostaveb a celková situace s byty se jevila velice špatně, což bylo asi i jedním z důvodů, proč se podnik rozhodl požádat o možnost postavit třípatrový činžovní dům s 25 byty pro své zaměstnance.²³² Důvod byl jasný, stavbou takového domu by se bytové krizi v Hlinsku jistě trochu ulevilo. Její žádosti z roku 1941 bylo nakonec vyhověno a stavba pod striktním dodržením všech plánů mohla začít. Staviteli tohoto projektu se stali architekti Karel Šedivý a Vincenc Novotný.²³³ Rozbourání původních staveb se opatřilo velké množství stavebního materiálu, kterého bylo po celou dobu nedostatek. Spolu s hrubou stavbou bylo však ještě potřeba dům vybavit a dostat ho do stavu plně funkčního. Na tuto „operaci“ firma využila mnoho dalších firem v okolí i z dálky

---

²³⁰ SOA Zámorsk, fond Tichý a Ježdík a spol., tovární výroba jemných kožešin a obchod s kožešinami, Hlinsko v Čechách, karton č. 1, inv. č. 209, sig. I – 1/1, 1932. Zpráva okresnímu úřadu v Chrudimi. Opověď živnosti, živnostenský list Karla Tichého /tovární výroba jemných kožešin a obchod s kožešinami/ a zápis do rejstříku svobodných živností, 10. prosince 1958

²³¹ Tamtéž

²³² SOA Zámorsk, fond Tichý a Ježdík a spol., tovární výroba jemných kožešin a obchod s kožešinami, Hlinsko v Čechách, karton č. 1, inv. č. 209, sig. I-1/5, 1941. Povolení Úřadu práce ke stavbě tří-patrového domu s 25 byty, 21. června 1941

²³³ SOA Zámorsk, fond Tichý a Ježdík a spol., tovární výroba jemných kožešin a obchod s kožešinami, Hlinsko v Čechách, karton č. 1, inv. č. 209, sig. I-1/7, 1942. Povolení přidělu stavebních hmot ministerstvem veřejných prací /stavba činžovního domu/, 1942

např. Cihlářské závody – společnost s ručením omezeným, Rosice u Chrasti; Továrna na železné zboží a konstrukce, lopatárna Doležal a Těhník, Prostějov; Bohuslav Dospěl – lakýrník a malíř písma, Hlinsko v Čechách; EDIFA akciová společnost pro výrobu a prodej stavebních hmot Praha ad.²³⁴ Nutno dodat, že dům na své poměry v tamní době disponoval moderním vybavením i elektronickým osobním výtahem. Výstavba skončila roku 1943 a celkově tento činžovní dům firmu stál téměř 1,5 milionu korun.²³⁵ Prvním nájemníkem se stal Pracovní úřad v Pardubicích, pobočka Hlinsko. V jednom z bytů se ubytoval též i společník firmy pan Ladislav Císař.

7.3.1 OBCHODOVÁNÍ – DOVOZ A VÝVOZ

Největším dodavatelem bylo bezkonkurenčně Švédsko např. firmy A. J. Myrin, F. Jernberg a Einar Erlandson, což byla firma ve Stockholmu, kde měl hlinecký podnik svého obchodního zástupce.²³⁶ Dodavateli se staly podniky v Londýně či Lipsku nebo Bratislavě, ve státě se sem řadila např. Praha.

Největší množství výrobků se vyváželo do Švédska už pro silně provázané vztahy s touto zemí. I další severské země, Norsko a Finsko, se staly jedním z cílů hlinecké konfekce. Od firmy si však zboží brala i mnohá česká města jako Praha, Plzeň, Hlinsko, Pardubice, Liberec atd.²³⁷ Mezi odběrateli hlineckého zboží figurovala samozřejmě Bratislava, ale třeba také Itálie.

S hlineckou firmou spolupracovala v obchodu tuzemská firma Centralfurs,²³⁸ která pro ni zajišťovala vývoz zboží s přímou dopravou k zákazníkovi. Německé firmy Glarus a Joh. Brobakke and Sonn a.s. zprostředkovávaly vývoz zejména do Skandinávie.²³⁹ Zboží se posílalo poštou nebo po dráze, to se praktikovalo

---

²³⁴ SOA Zámorsk, fond Tichý a Ježdík a spol., tovární výroba jemných kožešin a obchod s kožešinami, Hlinsko v Čechách, karton č. 1, inv. č. 209, sig. VI-1/3, 1940 – 1942. Účty stavby domu čp. 218 v Hlinsku

²³⁵ SOA Zámorsk, fond Tichý a Ježdík a spol., tovární výroba jemných kožešin a obchod s kožešinami, Hlinsko v Čechách, karton č. 1, inv. č. 209, sig. VI-1/4, 1941 – 1942. Vyúčtování stavby činžovního domu

²³⁶ SOA Zámorsk, fond Tichý a Ježdík a spol., tovární výroba jemných kožešin a obchod s kožešinami, Hlinsko v Čechách, karton č. 1, inv. č. 209, sig. I-1/10, 1948. Hlášení o předpokladech pro znárodnění pro ministerstvo průmyslu od Hospodářské skupiny textilního a oděvního průmyslu, 24. září 1948

²³⁷ SOA Zámorsk, fond Tichý a Ježdík a spol., tovární výroba jemných kožešin a obchod s kožešinami, Hlinsko v Čechách, karton č. 2, inv. č. 209, sig. III-1/1-11, 1942 – 1947. Bilance a inventury

²³⁸ SOA Zámorsk, fond Tichý a Ježdík a spol., tovární výroba jemných kožešin a obchod s kožešinami, Hlinsko v Čechách, karton č. 1, inv. č. 209, sig. I-1/10, 1948. Hlášení o předpokladech pro znárodnění pro ministerstvo průmyslu od Hospodářské skupiny textilního a oděvního průmyslu, 24. září 1948

²³⁹ SOA Zámorsk, fond Tichý a Ježdík a spol., tovární výroba jemných kožešin a obchod s kožešinami, Hlinsko v Čechách, karton č. 2, inv. č. 209, sig. IV-2/1, 1948. Korespondence se zahraničními firmami /dotazy o možnostech spolupráce/

v případě zahraničního zákazníka. Pokud objednávka nevyžadovala dlouhé kilometry na dopravu, tak zboží se mohlo rozvážet i firemním autem.

7.3.2 SPECIALIZACE – VÝROBKY

Firma se zabývala výrobou kožešin, jejich prodejem i prodejem kůží. Potřebné suroviny nakupovala v tuzemských lokalitách, ale i v cizině, stejně jako export probíhal nejen na domácím trhu, ale i do zahraničí. Zboží se prodávalo ve velkém i v malém množství, záleželo vždy na požadavcích zákazníků a ty mohly být v některých případech opravdu rozmanité. Své výrobky firma nabízela na prodejnách v Hlinsku, Olomouci a v Bratislavě. Jako nejvíce se prodávající se ukázaly kožešinové pláště, límce, podšívky, rukávníky či nápožníky.

Firma si nevedla ani zásobník zboží, pouze na konci každého roku zpracovala soupis zboží, v němž zboží ocenila nákupními cenami, tedy výrobními, ani si nevedla evidenční knihu o vývozu.²⁴⁰

Převážně v Bratislavě se materiály speciálně upravovaly (vyčínění, obarvení). Slovenská filiálka na to nebyla sama, vypomáhala si zakázkami s jinými tuzemskými podnikateli, kteří přijali část materiálu, který zpracovali dle požadovaných hodnot, a poté opět vrátili.

7.3.3 POBOČKA V BRATISLAVĚ

Slovenská pobočka si zřejmě vedla velmi dobře a jejímu vedení se natolik zvedlo sebevědomí, že se pomalu začala osamostatňovat. V roce 1941 označil vedoucí tento vedlejší závod za hlavní a samostatný na celém území Slovenské republiky, zejména dostal povolení na svou samostatnou produkci - výrobu jemných kožešin a obchod s kožešinami.²⁴¹ Rok na to byl usnesením Krajského soudu v Bratislavě tento obchod vymazán ze seznamu filiálek spadající pod hlavní závod Tichý a Ježdík a spol., Hlinsko v Čechách. Slovenský podnik však nezankl, nýbrž se stal od 19. září 1942 samostatným tuzemským závodem

---

²⁴⁰ SOA Zámorsk, fond Tichý a Ježdík a spol., tovární výroba jemných kožešin a obchod s kožešinami, Hlinsko v Čechách, karton č. 1, inv. č. 209, sig. I-2/1, 1939. Revizní zpráva ministerstva financí za berní roky 1936 – 1938, 4. dubna 1939

²⁴¹ SOA Zámorsk, fond Tichý a Ježdík a spol., tovární výroba jemných kožešin a obchod s kožešinami, Hlinsko v Čechách, karton č. 1, inv. č. 209, sig. I-1/2, 1941. Živnostenský list o změně pobočky firmy v Bratislavě, 12. května 1941

na Slovensku se stejnými majiteli.²⁴² Obě firmy si nyní hospodařily každá sama za sebe, ale jejich vztahy nebyly nijak zprerthány, naopak mezi sebou dále obchodovaly jako dva rovnocenné podniky.

Roku 1945 zavřel filiální sklad kožešin v Olomouci své brány, důvod však není znám, pouze se uvádí uzavření po dobu války.²⁴³

7.3.4 ZAMĚSTNANCI

Zaměstnanost se pohybovala kolem 34 – 48 pracovníků, přičemž konkrétně roku 1948 měla firma paradoxně nejvíce zaměstnanců za poslední dva roky, konkrétně 48 zaměstnanců. Do celkového počtu se zahrnuli všichni pracovníci na dílně, pracující doma, učni, úředníci, zřízenci, společníci, posluhovačka.²⁴⁴ Počítáni byli dohromady bez rozdílu pohlaví, všichni národnosti české. Němci zde moc nevynikali, resp. ani zde nepracovali, vychází se z toho, že žádný v záznamech nebyl evidován. Nejvíce zaměstnanců pocházelo z tamního města Hlinska, hojně zde pracovali ale také obyvatelé nedalekého Pokřikova, Vítanova, Holetína nebo z Koutů.²⁴⁵

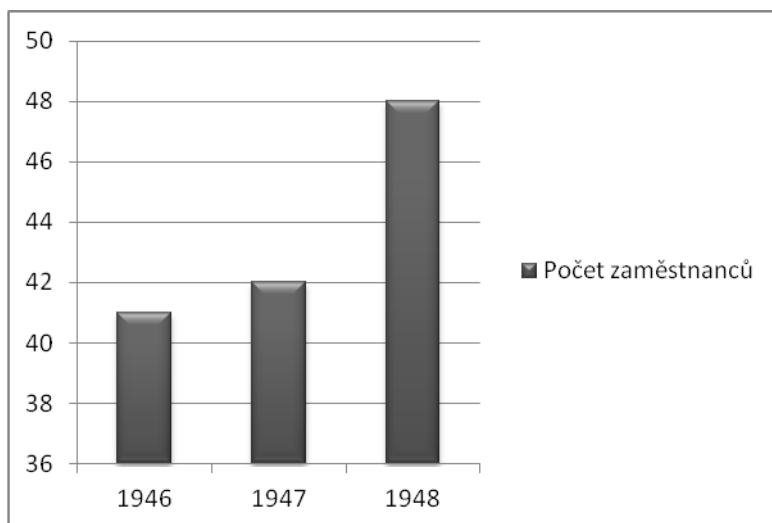
²⁴² SOA Zámorsk, fond Tichý a Ježdík a spol., tovární výroba jemných kožešin a obchod s kožešinami, Hlinsko v Čechách, karton č. 1, inv. č. 209, sig. I-1/4, 1943. Krajský soud v Chrudimi. Oznámení firmě o výmazu pobočky firmy v Bratislavě, 4. ledna 1943

²⁴³ SOA Zámorsk, fond Tichý a Ježdík a spol., tovární výroba jemných kožešin a obchod s kožešinami, Hlinsko v Čechách, karton č. 1, inv. č. 209, sig. I-2/7, 1931 – 1948. Výchdková daň, 29. října 1943

²⁴⁴ SOA Zámorsk, fond Tichý a Ježdík a spol., tovární výroba jemných kožešin a obchod s kožešinami, Hlinsko v Čechách, karton č. 2, inv. č. 209, sig. II-1/2, 1946 – 1948. Počet zaměstnanců

²⁴⁵ SOA Zámorsk, fond Tichý a Ježdík a spol., tovární výroba jemných kožešin a obchod s kožešinami, Hlinsko v Čechách, karton č. 2, inv. č. 209, sig. II-3/1, 1942. Zpráva o změně týdenního platu dělníků pro přerušeni práce na vojenských vestách, 30. června 1942

Graf č. 4: Počet zaměstnanců v letech 1946 - 1948²⁴⁶

7.3.5 PLATOVÉ PODMÍNKY

O mzdě, jež si zaměstnanci vydělali svou pilnou prací, bohužel záznamy nejsou. Jediným použitelným materiálem pro tuto otázku se stal list, který obsahuje změněné platy pracovníků, kteří pracovali během válečných let na vojenských vestách. Tato činnost byla na čas přerušena a důsledkem toho nastala změna v týdenních výplatách. Jaké byly jednotlivé částky předtím, se však v listu neuvádí. Jednotlivců různých zaměstnání tu není zastoupeno tolik, aby se z toho nechaly udělat nějaké výrazné závěry. Kožešník, zaměstnaný u firmy, si vydělal za týden 216 korun, krejčí na tom byl o něco lépe, vydělal si 350 korun, ku podivu nejvíce se zde eviduje práce žen – šiček, jejich platy se řádově pohybovaly od 190 – 260 korun.²⁴⁷

Tento seznam dává jasný důkaz o tom, že podnik ženy hojně zaměstnával, možná jen důsledkem válečné doby, kdy bylo za potřebí všech, kteří jsou schopní pracovat, ale to alespoň svědčí o velkorysosti majitelů, jež dali lidem šanci si něco vydělat na živobytí.

²⁴⁶ SOA Zámrsok, fond Tichý a Ježdík a spol., tovární výroba jemných kožešin a obchod s kožešinami, Hlinsko v Čechách, karton č. 2, inv. č. 209, sig. II-1/2, 1946 – 1948. Počet zaměstnanců

²⁴⁷ SOA Zámrsok, fond Tichý a Ježdík a spol., tovární výroba jemných kožešin a obchod s kožešinami, Hlinsko v Čechách, karton č. 2, inv. č. 209, sig. II-3/1, 1942. Zpráva o změně týdenního platu dělníků pro přerušování práce na vojenských vestách, 30. června 1942

7.3.6 VSTUP DO KARY

27. srpna 1948 byl národní správou pověřen podnik Československé textilní závody, národní podnik, a jako zmocněnec zvolen Alois Krčmář.²⁴⁸ Toho roku se zhodnocovaly i podmínky pro vstup do národního podniku Kara. Firma v Bratislavě tehdy byla ještě započítána k hlinecké, a proto vše zcela odpovídalo prioritám. Navíc ještě národní správa přidala další důvod: „*V podniku je ohrožen plynulý chod výroby a hospodářského života a ve veřejném zájmu je tuto firmu převést pod národní vedení.*“²⁴⁹

Hlinecký podnik se však rozhodl bránit a celé to objasnil. Vysvětlovalo se, že majitelé jsou osoby spolehlivé a též se konstatovalo, že firmě se vede velmi dobře na to, co zažila za války, kdy její export byl téměř zastaven a byli to právě oni majitelé, kteří ji opět pozvedli.²⁵⁰ Podnik pod jejich rukama rostl, zveleboval se, a ani dělníci neměli s vedením nebo s výrobou nějaké problémy. Správa podniku si dovolila ještě poopravit počet zaměstnanců, kterých se napočítalo 50, což podnik skutečně nedosahoval. Do celkového počtu se přičetli také dva učni, dle firemního vedení neplnohodnotní zaměstnanci, domovník, myčka činžovního domu, kteří s firmou neměli nic společného a úředník, který byl státním zaměstnancem a občas firmě vypomáhal.²⁵¹

Co se týkalo závodu na Slovensku, tak ten označili za zcela samostatnou reprezentaci nikoli za svou filiálku. Majitelé byli společníci hlinecké firmy, avšak podnik byl řádně zapsán u krajského soudu i obchodního soudu v Bratislavě jako samostatný závod.²⁵² Na sobě byly navzájem nezávislé, a dodávky do tohoto podniku byly počítány za zcela normální export do zahraničí, uskutečněné na základě pevných objednávek daných slovenskou firmou podléhající předně devisovým a povolovacím předpisům, jako každé jiné, zboží jako prodané prošlo

---

²⁴⁸ SOA Zámorsk, fond Tichý a Ježdík a spol., tovární výroba jemných kožešin a obchod s kožešinami, Hlinsko v Čechách, karton č. 1, inv. č. 209, sig. I-1/10, 1948. Hlášení o předpokladech pro znárodnění pro ministerstvo průmyslu od Hospodářské skupiny textilního a oděvního průmyslu, 24. září 1948

²⁴⁹ SOA Zámorsk, fond Tichý a Ježdík a spol., tovární výroba jemných kožešin a obchod s kožešinami, Hlinsko v Čechách, karton č. 1, inv. č. 209, sig. I-1/11, 1948. Protest firmy proti znárodnění, 23. září 1948

²⁵⁰ Tamtéž

²⁵¹ Tamtéž

²⁵² Tamtéž

řádným účtováním, placení děje se clearingem²⁵³ prostřednictvím Slovenské banky na Národní banku pro Č. a Moravu.²⁵⁴ Z těchto pádných důvodů se zaměstnanci slovenské firmy nemohou započítávat mezi ty hlinecké.

Ke znárodnění i tak došlo a 1. ledna 1949 se rozhodlo o přijetí jmění firmy do národního podniku a také o jeho začlenění do Kary.²⁵⁵ O měsíc později se o svém osudu dozvěděla samotná firma. Samotné oficiální začlenění proběhlo 9. září 1949 a od té doby byl podnik přezdíván jako závod 202.²⁵⁶

7.4 SPOLEČENSTVO PRO PRŮMYSL KOŽEŠNICKÝ, HLINSKO V ČECHÁCH

Společenstvo vzniklo 15. října 1945 jako Společenstvo pro průmysl kožešnický, Hlinsko v Čechách, zapsané společenstvo s ručením obmezeným. Schválila ho valná hromada okresního národního výboru v Chrudimi. Sídlem se ustanovilo Hlinsko v Čechách. Do společenstevního rejstříku u Krajského soudu v Chrudimi se oficiálně zapsalo 13. listopadu 1945 s předsedou panem Antonínem Burešem.²⁵⁷

Družstvo bylo vytvořeno za účelem, aby podporovalo své členy v jejich živnosti, hospodaření, práci, podnikavosti a vynalézavosti. Členové společně měli provozovat tovární výrobu a prodej veškerého kožešnického zboží, stejně tak měli společně nakupovat suroviny, potřeby i nástroje sloužící k provozování vytyčené působnosti. Toho všeho se mělo dosáhnout tím, že měly být zřízeny společné dílny, výroba se měla provozovat pro společný účel, členové měli povinnost se podporovat ve své spořivosti přijímáním a úrokováním členských úsporných vkladů. Jednou z dalších daných povinností bylo dbát na zdokonalování členů,

---

²⁵³ Forma platebního styku, při níž banky (nebo jiné clearingové instituce) provádí započtení vzájemných pohledávek a závazků (vzniklých z vlastních operací a operací klientů). Webové stránky www.business.center.cz, Slovník pojmů - clearing, [cit. 2014-11-04]. Dostupné z: <http://business.center.cz/business/pojmy/p929-clearing.aspx>

²⁵⁴ SOA Zámorsk, fond Tichý a Ježdík a spol., tovární výroba jemných kožešin a obchod s kožešinami, Hlinsko v Čechách, karton č. 1, inv. č. 209, sig. I-1/10, 1948. Hlášení o předpokladech pro znárodnění pro ministerstvo průmyslu od Hospodářské skupiny textilního a oděvního průmyslu, 24. září 1948

²⁵⁵ SOA Zámorsk, fond Tichý a Ježdík a spol., tovární výroba jemných kožešin a obchod s kožešinami, Hlinsko v Čechách, karton č. 1, inv. č. 209, sig. I-1/13, 1948. Začlenění majetkové podstaty do národního podniku KARY, 1. října 1949

²⁵⁶ Tamtéž

²⁵⁷ SOA Zámorsk, fond Společenstvo pro průmysl kožešnický, Hlinsko v Čechách, karton č. 13, inv. č. 202, sig. I-1/3, 1945. Zápis do rejstříku společenstev, 13. listopadu 1945

a mělo se pečovat i o družstevní uvědomění a kulturní povznesení pořádáním vzdělávacích kurzů a přednášek. K dosažení těchto stanovených cílů, si družstvo muselo pořídit nejprve příslušná živnostenská oprávnění. Činnost družstva se omezovala pouze na členy a daná ustanovení se týkaly všech jejích zaměstnanců.²⁵⁸

Členství se nabývalo písemným prohlášením o přístupu v ustavující valné hromadě, později se přijetí dokonalo vlastnoručním podepsáním psané přihlášky, o niž rozhodlo představenstvo. Člen byl povinen zaplatit zápisné ve výši 100 korun, při čemž jeho členský podíl činil 1000 korun (počítalo se s tím, že člen mohl mít až 10 takových podílů). Počet členů však nebyl nijak omezen. Členství zaniklo v případě úmrtí fyzické a zánikem právnické osoby, výpovědí, vyloučením, převodem všech členských podílů.²⁵⁹ V prvním roce se o připojení do společenstva přihlásilo 116 zájemců a též se předpokládalo, že zájem bude nabývat.²⁶⁰ Družstvo vzniklo na základě podpory Všeobecného družstevního svazu pro Čechy a Moravu, pod jejíž správu družstvo spadalo. V tomto ohledu se mu přidělilo konkrétní číslo 1358/1114, a to se muselo uvádět na každém dopise, výkazu a objednávce, které členové svazu podali.²⁶¹

Samotné družstvo tvořilo několik orgánů, a těmi byly představenstvo, valná hromada a dozorčí rada,²⁶² díky všem těmto orgánům družstvo spravovalo své záležitosti, ovšem nesmí se zapomenout podotknout, že se tak dělo za účasti všech členů družstva.

Družstvo jednalo s Ministerstvem průmyslu o převzetí dosud stávající firmy Akciová společnost pro průmysl kožešnický. Důvod byl ten, že nebyl moc velký předpoklad pro to, že by si původní majitel pan František Schur chtěl firmu převzít zpět, jelikož tou dobou pobýval v Americe a o své dědictví se nepřihlásil. S přihlédnutím na tyto okolnosti jednalo s ministerstvem dál a snažilo se docílit toho, aby celý podnik byl panem Schurem družstvu odprodán za odhadní cenu,

---

²⁵⁸ SOA Zámorsk, fond Společenstvo pro průmysl kožešnický, Hlinsko v Čechách, karton č. 13, inv. č. 202, sig. I-1/2, 1945. Stanovy Společenstva pro průmysl kožešnický, b. d.

²⁵⁹ Tamtéž

²⁶⁰ SOA Zámorsk, fond Společenstvo pro průmysl kožešnický, Hlinsko v Čechách, karton č. 13, inv. č. 202, sig. I-1/5, 1945. Zápis do Všeobecného družstevního svazu, Praha, 2. října 1945

²⁶¹ Tamtéž, karton č. 13, inv. č. 202, sig. I-1/5, 1945. Zápis do Všeobecného družstevního svazu, Praha, 31. listopadu 1945

²⁶² SOA Zámorsk, fond Společenstvo pro průmysl kožešnický, Hlinsko v Čechách, karton č. 13, inv. č. 202, sig. I-1/2, 1945. Stanovy Společenstva pro průmysl kožešnický, b. d.

nebo aby došlo k uzavření dlouhodobé nájemní smlouvy.²⁶³ Družstvo nakonec přešlo do nájmu celou hodnotu podniku Akciové společnosti v Hlinsku.

Pan Schur se však o svůj majetek přihlásil během roku 1946 a nehodlal vzdát své myšlenky na akciovou společnost, nabídl tedy družstvu jiný plán. Družstvu přenechal 20% akcií společnosti a postupně pak každý další rok 10%, dohromady 50%, s čímž družstvo souhlasilo. Tím došlo k „zdužstevnění“ podniku a všech 111 zaměstnanců se tak stalo členy družstva.²⁶⁴

Akciová společnost tím však mnoho neztratila, i nadále byla v dokumentech vedena pod svým názvem, též i příchozí zakázky a další listiny se adresovaly akciové společnosti. Tomu tak bylo až do roku 1948, kdy tento hlinecký podnik spolu s centrálou v Praze a dalšími pobočkami v Brně a Bratislavě pohltit národní podnik KARA, a stal se tak jejím základem. Družstvo se v těchto letech již začínalo neúprosně rozpadat, až bylo roku 1951 definitivně zlikvidováno.²⁶⁵

7.5 KARA, NÁRODNÍ PODNIK

Rok 1948 je v našich dějinách zvláštním mezníkem. Byl to rok, kdy vítr odvál poslední zbytky válečných hrůz a přinesl nové myšlenky na poli politickém, které brzy ovládly celou republiku a dotkly se všech sfér lidského života. V únoru 1948 (Vítězný únor) se moci v Československu chopili komunisté a nic už nikdy nebylo jako dříve. Nastaly rozsáhlé změny ve všech sektorech, které ovlivnily hlavně hospodářství a ekonomiku. Mít vše pod centrálním dohledem, to byl cíl. ÚV KSČ se rozhodl, dát kožešnický sektor pod správu ČTZ (Československé textilní závody).²⁶⁶ Z tohoto podnětu vznikl roku 1948 národní podnik KARA.

Dne 28. června 1948 ministerstvo průmyslu vypracovalo vyhlášku o zřízení KARY, národní podnik se tímto zřídil už ke dni 1. ledna 1948. Oficiální znění bylo: KARA, kožešnické závody, národní podnik, jehož předmětem podnikání se stanovilo vydělávání, barvení, zpracování kožešin a odpadu, nabývání a odbytu surovin zboží toho druhu, jakož i výkon živnostenských a jiných oprávnění

²⁶³ SOA Zámorsk, fond Společenstvo pro průmysl kožešnický, Hlinsko v Čechách, karton č. 13, inv. č. 202, sig. I-1/6, 1946. Nájemní smlouva s Akciovou společností pro průmysl kožešnický, 5. června 1946

²⁶⁴ SOA Zámorsk, fond Společenstvo pro průmysl kožešnický, Hlinsko v Čechách, karton č. 13, inv. č. 202, sig. I-1/16, 1947. Revize Všeobecného družstevního svazu, 25. března 1947

²⁶⁵ SOA Zámorsk, fond Společenstvo pro průmysl kožešnický, Hlinsko v Čechách, karton č. 13, inv. č. 202, sig. I-1/20, 1951. Likvidace družstva, 21. června 1951

²⁶⁶ SOA Zámorsk, fond národní podnik KARA, kožešnické závody, Hlinsko v Čechách (1948 - 1949), karton č. 3, inv. č. 1654, sig. I-4/1. 1948. Zpráva o situaci v kožešnickém průmyslu, b. d.

znárodněných podniků, které vplývaly do KARY. Sídlem tohoto podniku se ustanovilo město Hlinsko v Čechách. Centrálním ředitelem KARY se stal pan Ing. Alois Krčmář. K prvnímu lednovému dni se do KARY také začlenilo hned 11 podniků prvovýroby i konfekce, které vytvořily její pevný základ.²⁶⁷

Tabulka č. 1: Jedenáct znárodněných podniků²⁶⁸

---

1. Akciová společnost pro průmysl kožešnický, se sídlem v Praze
2. Jaromír Graubner a spol., kožešnický závod, se sídlem ve Strážnici
3. Ing. Josef Hanus, továrna na činění a barvení kožešin, se sídlem v Hlinsku
4. Josef Heller a syn, se sídlem v Kosově hoře
5. F. Holický, se sídlem v Praze
6. Jan Hrdý, továrna na zpracování kožešin, se sídlem ve Strážnici
7. Ing. chem. Jan Moravec a spol. továrna na kožešiny, se sídlem v Písku
8. Olga Pistrová, „Lustra“, činění, barvení a úprava kožešin, se sídlem v Praze
9. Ing. Bohumil Seidl, nást. Ing. Jar. Vig, vydělávání a chemická barvárna kožešin, Česká Skalice
10. R. Tichý a synové, se sídlem v Hlinsku
11. Továrna „Boston“, činění a barvení kožešin Jan Vaněk, se sídlem v Březhradě

Během roku 1948 se do národního podniku přidalo několik dalších firem, pak na počátku 1949 se přidalo Západočeské kožešnické družstvo, Jablonné v Podještědí.²⁶⁹ V té době došlo ke sloučení celkem devíti závodů prvovýroby, pěti kombinátů a jedenácti konfekčních závodů.²⁷⁰

Po znárodnění musely firmy vystupovat již ne pod svým dosavadním názvem, ale dostaly speciální číslo, kterým se tak identifikovaly, a ke kterému byly

---

²⁶⁷ SOA Zámorsk, fond národní podnik KARA, kožešnické závody, Hlinsko v Čechách (1948 - 1949), karton č. 3, inv. č. 1654, sig. I-5/1, 1948. Vyhláška ministerstva průmyslu ze dne 28. června 1948 o zřízení KARY, kožešnických závodů, národního podniku (Oběžník č. 12), 9. července 1948

²⁶⁸ Tamtéž

²⁶⁹ ČAKRTOVÁ, Marie. *Národní podnik KARA, kožešnické závody, Hlinsko v Čechách (1948 - 1949)*. Trutnov – Poříčí 1993, str. 14

²⁷⁰ FLORIÁNOVÁ, Olga. *Kůže: zpracování a výrobky*. Praha: Grada, 2005, str. 46

povinné doplnit přídavek „národní podnik KARA.“ Co se vedení týkalo, tak každá podnik pod státní správou dostal svého podnikového ředitele, jenž se řídil pokyny vyšších orgánů. Firmám byl zřízen nový společný bankovní účet u Živnostenské banky a svůj dosavadní účet poukazující na jejich samostatnost, ať už byl kdekoli, musely bezpodmínečně zrušit. Všechny firmy měly svou kartotéku, kde byl uveden veškerý jejich majetek, který byl znárodněním delimitován.²⁷¹

Konaly se různé pracovní konference, kde se scházely zástupci kožešnických firem, v té době spadající pod KARU, aby zde projednávali a nakonec stejně přijali stanovy národního podniku v rámci hospodaření. I když platila silná centralizace, KARA si jistě chtěla zachovat styky se zahraničím, už zřejmě proto vysílala odborníky za svých řad za hranice, aby zhodnotili situaci i tam a případně i pochytili něco, co by se dalo zužitkovat doma.

Národní podnik apeloval na to, aby podniky dbaly na zlepšení jakosti svých výrobků a také na zvýšení své hospodárnosti. Každý závod si měl určit osobu, která bude zodpovědná za péči o jakost výrobků, tzv. kvalitáře. Tuto funkci nemohl však vykonávat kde kdo, vybraný člověk musel mít příslušné znalosti a schopnosti k tomuto úkolu tolik nutné. Kvalitář byl podroben vedoucímu závodu, jako takový musel vykonávat několik stanovených povinností. Mezi ně patřilo např. spolupracovat na návrhu na jakost výrobků a jakosti dodávky, spolupracovat s dodavatelem za účelem dosažení nejvýhodnější jakosti, poskytovat řídicím orgánům zprávy o jakosti a případných závadách ve výrobním procesu, regulovat jakost a provádět jakostní třídění výrobků prostřednictvím kontroly, spravovat odběratele o nejvýhodnějším použití výrobků po stránce jakosti a další.²⁷²

Dále se také kontroloval stav skladů, nejen po stránce statické, ale hlavně jak jsou tam uskladněny suroviny. Veškeré zboží totiž mělo být uloženo přehledně podle druhů a označeno položkami, aby bylo možné kdykoli provést věcnou inventuru.²⁷³ Zároveň mělo být všechno přizpůsobeno tak, aby se zamezilo vzniku požáru a jeho šíření.

---

²⁷¹ SOA Zámorsk, fond národní podnik KARA, kožešnické závody, Hlinsko v Čechách (1948 - 1949), karton č. 3, inv. č. 1654, sig. I-5/1, 1948. Vyhláška ministerstva průmyslu ze dne 28. června 1948 o zřízení KARY, kožešnických závodů, národního podniku (Směrnice pro správní organizaci nových národních podniků), 10. července 1948

²⁷² SOA Zámorsk, fond národní podnik KARA, kožešnické závody, Hlinsko v Čechách (1948 - 1949), karton č. 2, inv. č. 1654, sig. I-3/3, 1948 – 1949. Oběžníky národního podniku, 2. listopadu 1948

²⁷³ Tamtéž, karton č. 2, inv. č. 1654, sig. I-3/3, 1948 – 1949. Oběžníky národního podniku, 4. prosince 1948

Ohledně pracovních sil, měly být prováděny náborové akce nových dělníků a spolu s tím se mělo zabránit odchodu již pracujících. Dále se uvádělo za povinnost používat všechny stroje, které se v závodě nacházely. Pokud se nějaký stroj nepoužíval a zbytečně jen zabíral prostor, měl být okamžitě nahlášen. K tomu se vázala povinnost se o své stroje starat, nechávat je kontrolovat a rozbité opravovat.²⁷⁴

Služební cesty se povolovaly, ale jen v případě, že šlo o naléhavé případy v zájmu podniku, které nešly vyřešit písemně ani telegraficky. Pověřená osoba, co měla vycestovat, musela vypracovat cestovní plán a předložit ho ke schválení vedoucímu záводу. Po návratu z cesty proběhlo vyúčtování veškerých výloh a také se nesmělo zapomenout podat zprávu o výsledku cesty.²⁷⁵

Na počátku roku 1949 se KARA pod záštitou ČTZ tzv. zrekonstruovala, čili došlo k jakési předělávce organizační konstrukce kožešnického průmyslu. Určité body, jak se to mělo provést, dohodli mezi sebou zástupci podniku KARA se zástupci ČTZ na pracovní poradě. Projednávala se administrativa, v této věci se rozhodlo, že hlavní účtárna bude sídlit v Praze, současně mělo dojít k přemístění všech účtovacích strojů a zaměstnanců účtáren z dosavadních míst, tedy z Hlinska, Trutnova, ze Starého Kolína. Pod tímto opatřením se mělo dosáhnout pořádku a řádu v oddělení. Jakmile by pak v budoucnu došlo k ustálení a stabilizaci, opět by byla provedena decentralizace a vše navraceno do původních účtáren jednotlivých podniků.²⁷⁶

Projednával se též nákup, který v tomto ohledu měl být rozdělen na nákup surovin a ostatní nákup. Suroviny měl nakupovat nákupce se sídlem v Praze pro dva sklady – speciálně jehnětiny a skopovice pro Trutnov a vše ostatní pro Starý Kolín. Ostatní nákup v sobě skrýval pořizování chemikálií a barviv, režijního materiálu a investičních potřeb a také nákup příprav na konfekci. Prodej se rozdělil na tuzemský a exportní, přičemž odběratelem v tom domácím se ustanovily: podnik Textilia, pro polotovary (vyčinění kůže), poté sklad distribučního oddělení ČTZ (oděvní prodejny a hotová konfekce) a individuální zákazníci jako odběratelé zakázkové práce na míru. Prodej se mohl provádět

---

²⁷⁴ Tamtéž, karton č. 2, inv. č. 1654, sig. I-3/3, 1948 – 1949. Oběžníky národního podniku, 10. prosince 1948

²⁷⁵ Tamtéž, karton č. 2, inv. č. 1654, sig. I-3/3, 1948 – 1949. Oběžníky národního podniku, 6. prosince 1948

²⁷⁶ SOA Zámorsk, fond národní podnik KARA, kožešnické závody, Hlinsko v Čechách (1948 - 1949), karton č. 1, inv. č. 1654, sig. I-2/3, 1949. Zápisy z porad organizace, 19. ledna 1949

v každém základním závodě, též tam musel být sklad výrobků určených k prodeji. Tato jednotlivá prodejní oddělení podléhaly tomu hlavnímu Praze.²⁷⁷

V rámci těchto organizačních změn vycházely oběžníky s jistými nařízeními, jež vedení podniků muselo respektovat a zařídit se dle nich. Musely se například vést údaje o zaměstnancích, mít přehled jejich absence, přehled hodin, mezd a platů. Také pro zaměstnavatele platila jistá pravidla, hlavně co se týkalo jejich vztahů s pracovníky. Vedení závodů se o zaměstnance měl starat a zajímat se o ně, jelikož psychologická příprava člověka na práci je velmi důležitá a závislá na mnoha maličkostech, počítají se sem i jistá školení. Kladl se důraz na fakt, že je důležité s jakou náladou se zaměstnanec postaví ráno k práci. Dělník by se měl ve své práci cítit dobře, mít pocit bezpečí a také dobrý pocit z toho, že se o něho zaměstnavatel zajímá nejen po stránce pracovní, ale i osobní, tedy že mu není jedno, kde bydlí, jak žije atd. Proto jako asi nejsilnější složkou mající vliv na výkon zaměstnance byl označen byt. Pokud měl dělník byt, byl spokojený, do práce chodil rád a také odpracoval, co měl.²⁷⁸

Pro každý podnik a výrobní úsek byl stanovený počet zaměstnanců v takové míře, aby závod byl schopen splnit dané stanovy. I jednotlivé výrobní úseky o sobě tedy musely vést záznamy. V uvedenou dobu každý závod odevzdával přehled výroby a výsledků hospodaření.

Bralo se i v potaz, že někdo bude chtít své zboží převážet autem a to nejen osobním, ale také nákladním. Pro tuto věc byla vydána směrnice pro jízdy s motorovými vozidly. V ní se mimo jiné uvedlo, co obnáší taková potřeba automobilu, tedy ten, kdo nemohl jinak a musel využít přepravu tímto způsobem, musel počítat s jistými finančními náklady. Auto se muselo objednávat dopředu pomocí řádné objednávky, a aby tato objednávka mohla být kladně vyřízená, byl nutný souhlas s cestovním plánem od vedení. Objednávka se pak předala dál dopravnímu oddělení, které si tyto přihlášky zakládal. Každé auto mělo svou knihu evidence, kde o něm byly patřičné údaje včetně oněch objednávek, tak se alespoň poznalo, jak hodně je automobil využíván, a pokud se s ním něco stalo, tak se hned vědělo, za kým jít. Součástí každého vozu byla i tzv. kniha jízd, do té

---

²⁷⁷ Tamtéž

²⁷⁸ SOA Zámorsk, fond národní podnik KARA, kožešnické závody, Hlinsko v Čechách (1948 - 1949), karton č. 2, inv. č. 1654, sig. I-3/3, 1948 - 1949. Oběžníky národního podniku (Oběžník č. 1-2; I/7; I/23), leden - únor 1949; 7. února 1949; 29. března 1949

zapisoval výhradně řidič po vykonané jízdě, stejně tak prováděl i vyúčtování z celé trasy.²⁷⁹

Oběžníky se zajímaly i o stav krize, kdyby náhodou nastala zásobovací krize, zejména králíčín, které byly základní surovinou pro výrobu, podniky měly za úkol podporovat všechny chovatele králíků v každém závodě a také zavádět menší chovné farmy na vlastní náklady.²⁸⁰

Takový národní podnik zřejmě nevyhovoval dostatečně, jelikož se už během stejného roku začalo přemýšlet o rekonstrukci průmyslu, který dle některých názorů potřeboval změnu, jednalo se tedy o zavedení podnikového socialistického hospodaření v n. p. KARA. Došlo k několika praktickým změnám, které měly hospodářství trochu povznést. Také se dělala jistá opatření z hlediska otázky pracovníků a výroby.

Vše se nakonec rozhodlo o rok později, kdy byl původní podnik KARA rozdělen ve dvě a zřízen KOTOV. 19. srpna 1949 ministerstvo průmyslu opět sepsalo vyhlášku, kterou se ke dni 3. října 1949 zřizoval KOTOV, činění a barvení kožešin, národní podnik. Předmětem podnikání se stalo činění, barvení, zpracování kožešin a odpadu, nabývání a odbyt surovin a zboží toho druhu, jakož i výkon živnostenských a jiných oprávnění znárodněných podniků, která vplývají do KOTOVU. Sídlem tohoto podniku bylo Poříčí, okres Trutnov. Podřizoval se ústřednímu orgánu pro průmysl kožedělný a gumárenský. K ustavenému dni se z KARY vyčlenily všechny závody, jež se zabývaly činěním a barvením kožešin (Poříčí, Hlinsko, Praha aj.), celkem se jich odštěpilo 13.²⁸¹

Takto byly vytvořeny dva základní závody. Pod první spadala prvovýroba v Poříčí u Trutnova (KOTOV) a pod druhý konfekce ve Starém Kolíně (KARA).

KOTOV však začal likvidovat všechny závody pro prvovýrobu a vše soustřeďoval jen do Poříčí. Jeho start byl tedy velmi hrbolatý. Možná to byl následek toho, že vedení měl v rukou člověk bez zkušeností z oboru, docházelo zde ke sporům osobní povahy, odcházeli zaměstnanci, stěžující si na nevyhovující vybavení a jednání s nimi. Z toho všeho mohlo být jasné, že takto to nemohlo

---

²⁷⁹ Tamtéž, karton č. 2, inv. č. 1654, sig. I-3/3, 1948 – 1949. Oběžníky národního podniku (Oběžník č. IV/146), 7. září 1949

²⁸⁰ Tamtéž, karton č. 2, inv. č. 1654, sig. I-3/3, 1948 – 1949. Oběžníky národního podniku (Oběžník č. 55), 6. května 1949

²⁸¹ SOA Zámorsk, fond národní podnik KARA, kožedělné závody, Hlinsko v Čechách (1948 - 1949), karton č. 3, inv. č. 1654, sig. I-5/4, 1949. Oběžník o reorganizaci KARY – zřízení KOTOVA, národního podniku, Poříčí u Trutnova a KARY národního podniku, Starý Kolín, 19. srpen 1949

pokračovat do nekonečna. Každopádně byly tyto závody velmi silné na to, aby zásobovaly i několik družstev najednou.

Roku 1955 se oba závody zase sjednotily a opět vznikl národní podnik KARA, tentokrát se sídlem v Trutnově. V Hlinsku však zůstal největší konfekční závod. Národní podnik měl ve svém znaku sněhovou vločku a liščí hlavu. Název KARA vycházel z názvu „karakulská ovce“, která poskytovala cennou kožešinu – persián.²⁸²

V této fázi KARA pokračovala v obchodování, ale také zde byl prostor pro chov kožešinových zvířat na vlastních farmách, nebo se tu nabízela ještě jedna možnost, a to chov u drobných chovatelů, od kterých se zvířata odkupovala. Samozřejmě tito chovatelé museli mít příslušná zařízení k tomu, aby zvířata pod jejich dohledem byla v dobrém a berném stavu. Zpracování a úprava kožešin se prováděla na speciálních strojích, vyrobených podle moderní technologie. Konfekční výroba obsahovala produkci kvalitních kožešnických oděvů a dalších nezbytností pro dámy, pány, ale i pro děti, vše dle poslední módy. Tyto výrobky se pak exportem posílaly do sítě prodejen KARA po celé republice. Prodej však nebyl omezen jen na tuzemský trh, akciová společnost Karaexport se zabývala vývozem do zahraničí jako např. do Sovětského svazu, Německa, Velké Británie, USA nebo, do oblíbené destinace, do Skandinávie.²⁸³ Zejména se vycházelo z přesvědčení, že kožešina je i ve 20. století oblíbenou součástí oblečení moderního člověka a není jen výsadou bohatých jedinců.

Cílem bylo na základě efektivního vývozu souběžně zabezpečovat stále lepší uspokojování domácí poptávky. Také byly zlepšeny prodejní podmínky, když se záruční lhůta prodloužila na 12 měsíců. A v neposlední řadě došlo i ke zkvalitnění služeb, včetně čištění a úschovy kožichů.²⁸⁴

Jako obchodní gigant měla KARA své menší organizace po republice: závod farem byl v Jaroměři, závod nákupu a výkupu surovin se nacházel v Brně, závod třídíren kožek v Bohuslavicích n. Úpou, závod prvovýroby sídlil v Trutnově,

---

²⁸² KARA, *Tradice kožešnického průmyslu v Hlinsku*. Městské muzeum a galerie Hlinsko, bez data (asi 80. léta) a místa vydání

²⁸³ FLORIÁNOVÁ, Olga. *Kůže: zpracování a výrobky*. Praha: Grada, 2005, str. 46

²⁸⁴ KARA, *Tradice kožešnického průmyslu v Hlinsku*. Městské muzeum a galerie Hlinsko, bez data (asi 80. léta) a místa vydání

konfekční závody tvořily Starý Kolín, Praha, Hlinsko, Trenčín a Česká Skalice, obchodní závody se nacházely v Praze a Bratislavě.²⁸⁵

7.5.1 OBCHODOVÁNÍ - DOVOZ A VÝVOZ

Takový podnik jako KARA měl mnoho dodavatelů a samozřejmě i odběratelů, jelikož firmy v něm začleněné se staly vyhlášenými široko daleko. Dodavatelů z českých měst se napočítalo hojné množství (např. Praha, Karlovy Vary, České Budějovice, Liberec a další), řadily se sem ale i firmy spadající pod národní podnik (Trutnov, Česká Skalice atd.).²⁸⁶ Zahraniční dovoz pocházel zejména z Velké Británie, Francie, Řecka, ale také například až z USA. K roku 1948 lze najít až 18 odběratelů jen z Prahy, kteří zboží vyráběné KAROU přijímali.²⁸⁷ Ze samotných Čech se o výrobky a materiál národního podniku hlásilo nespočet dalších menších firem, naopak zase z Moravy a Slezska byli odběratelé jen tři (dva z města Prostějov a jeden z Dačic).²⁸⁸ Mezi zahraniční odběratele patřilo Rakousko nebo Belgie. Samozřejmě stálý export putoval do oblíbeného Švédska. Po roce 1948 se navázaly pevné obchodní vztahy se SSSR, odkud se dovážely suroviny, ale také tam plynul velký export.

I takový velký národní podnik jako KARA se však mohla potkat s neúspěchem v obchodování. Roku 1949 měla velkou objednávku do Polska, kam měla dopravit firma Manifurs zásilku kožichů. Pro nevhodnost materiálu byly ale kožichy zase navraceny firmě zpátky.²⁸⁹

Československé kožešnické firmy pod dohledem komunistů měly za povinnost hlásit všechny suroviny a přípravky z ciziny na ministerstvo průmyslu.

---

²⁸⁵ Tamtéž

²⁸⁶ SOA Zámorsk, fond národní podnik KARA, kožešnické závody, Hlinsko v Čechách (1948 - 1949), karton č. 12, inv. č. 1654, sig. III-3/28, 1948. Bilance národního podniku KARY, Hlinsko k 31. prosinci (Domácí dodavatelé), b. d.

²⁸⁷ Tamtéž, karton č. 12, inv. č. 1654, sig. III-3/28, 1948. Bilance národního podniku KARY, Hlinsko k 31. prosinci (Odběratelé Praha), b. d.

²⁸⁸ Tamtéž, karton č. 12, inv. č. 1654, sig. III-3/28, 1948. Bilance národního podniku KARY, Hlinsko k 31. prosinci (Odběratelé Čechy, Odběratelé Morava a Slezsko), b. d.

²⁸⁹ SOA Zámorsk, fond národní podnik KARA, kožešnické závody, Hlinsko v Čechách (1948 - 1949), karton č. 13, inv. č. 1654, sig. IV-1/5, 1949. Dodávka kožichů do Polska,

Mělo se tak konat nejpozději do pátého dne měsíce a nahlásit se mělo celkové množství objednaného zboží za uplynulý měsíc.²⁹⁰

7.5.2 PRACOVNÍ PODMÍNKY A ZAMĚSTNANCI

Co se týkalo práce, tak tu dělníkům stanovil zákon²⁹¹ z roku 1918 na osm hodin, kdy rozdělení pracovní doby stanovovala správa závodu po dohodě se závodní radou. Uvedeny byly též dny pracovního klidu, sem lze započítat neděle, svátky, památné dny státem uznané. Jeden den pracovního odpočinku se počítal od šesté hodiny ranní do šesté hodiny ranní dalšího dne. Práce přes čas se ohodnocovala dle daných procentuálních příplatků dle toho, kdy se zrovna pracovalo. Zaměstnanci se zařazovali podle povahy a druhu jejich činnosti do platových skupin podle soupisu každého podniku a dle těchto skupin se určoval plat. Pevná část platu se pracovníkovi vyplácela týdně nebo 14denně. Pohyblivá část (prémie) se připisovala k dobru osobního účtu zaměstnance. Vyplácena mohla být zcela nebo z části zálohově týdně.²⁹²

Časy dovolených si určoval závod sám, ovšem stanovené termíny se musely hlásit na hlavní centrálu, kde se udělal finální rozpis, kdy má který podnik volno.²⁹³

Samozřejmě, i když se dbalo na dobré mravy a každý zaměstnavatel se snažil dle rad vyššího vedení zpříjemňovat dělníkům práci, docházelo k nepřístojnostem. Proto byly vydávány další a další opatření, která výrazně varovala, aby se zaměstnanci vyhýbali jakýmkoli nešvarům. Zejména, co se týkalo alkoholu a kouření, zde neplatila žádná výmluva. Byl dán výslovný zákaz nošení lihových nápojů do závodu, kdo neuposlechne a najde se u něho láhev, nebo by pracoval v podnapilém stavu, dostal bez zamýšlení výpověď. Kouření se přímo nezakazovalo, ale byly na to vyhrazené prostory a doba, pokud se ani jedno ani

---

²⁹⁰ SOA Zámorsk, fond národní podnik KARA, kožešnické závody, Hlinsko v Čechách (1948 - 1949), karton č. 13, inv. č. 1654, sig. IV-1/2, 1948. Zprávy o obchodní činnosti býv. firem v zahraničí – exportní závazky, 26. srpna 1948

²⁹¹ Zákon o 8 hodině době pracovní, 91/1918 Sb. z. a n.; webové stránky www.psp.cz, [cit. 2014-04-28]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=91&r=1918>

²⁹² SOA Zámorsk, fond národní podnik KARA, kožešnické závody, Hlinsko v Čechách (1948 - 1949), karton č. 7, inv. č. 1654, sig. I-15/1, 1948. Výpis ze Sb. zák. 1919 o uzákonění 8hodinové pracovní doby (Vyhláška), 25. dubna 1949

²⁹³ SOA Zámorsk, fond národní podnik KARA, kožešnické závody, Hlinsko v Čechách (1948 - 1949), karton č. 7, inv. č. 1654, sig. I-15/4, 1948. Závodní dovolená, 20. května 1949

druhé nerespektovalo, nebylo dále o čem mluvit. Dále se zakazovalo pohybovat se v pracovní době mimo své pracoviště, tady hrozilo nevyplacení mzdy za promarněný čas, který dělník strávil jinde. V případě, že se věc opakovala, pracovník byl buď pokutován, nebo propuštěn. Podtrhla se role vedoucího jednotlivých oddělení výroby, ti byli osobně zodpovědní za pohyb cizích osob po pracovišti, za absenci svých pracovníků i za dodržení pracovní doby. Pokud někdo nutně musel pracovní místo opustit, musel to ohlásit právě vedoucímu oddělení, který tuto žádost předal na osobní oddělení, a to teprve vydalo povolení na opuštění pracoviště. Zaměstnanci mělo jasně nakázáno, aby např. k zubnímu lékaři chodili výhradně mimo pracovní dobu, jednalo-li se o praktického lékaře, dělník musel donést na lístku potvrzení, že vykonal návštěvu u toho a toho doktora. Stejně to platilo i u úřadů, návštěvy těchto institucí byly povoleny až tehdy, předložil-li pracovník úřední předvolání.²⁹⁴

Pokud však byl pracovník svědomitý, chodil do práce poctivě a své si plnil bez problémů, podnik se mu mohl odměnit nejenom finančně, ale také nějakým tím kožešinovým výrobkem či materiálem, jenž mu byl prodán jednou ročně za velkoobchodní cenu.²⁹⁵

Práce žen se brala již jako zcela běžná, dokonce v těchto letech začala ženské populace nabývat na síle a v jednotlivých odděleních pracovaly mnohem více ženy než muži. V každé skupině kožedělné výroby pracovalo několik žen. V jednotlivých podnicích se vzdělávali učni (chodili na praxi), kterým byly dány tematické a koordinační plány celého jejich roku, čemu se budou věnovat a co se naučí během 15 týdnů.²⁹⁶ K 31. prosinci 1948 bylo zaevidováno 1.207 mužů a 787 žen.²⁹⁷

---

²⁹⁴ SOA Zámorsk, fond národní podnik KARA, kožešnické závody, Hlinsko v Čechách (1948 - 1949), karton č. 7, inv. č. 1654, sig. I-15/4, 1948. Podnikové směrnice pro odběr kožešinových výrobků zaměstnanci (Vyhláška), b. d.

²⁹⁵ Tamtéž, karton č. 7, inv. č. 1654, sig. I-15/4, 1948. Podnikové směrnice pro odběr kožešinových výrobků zaměstnanci, 22. září 1948

²⁹⁶ SOA Zámorsk, fond národní podnik KARA, kožešnické závody, Hlinsko v Čechách (1948 - 1949), karton č. 7, inv. č. 1654, sig. I-15/11, 1949. Vyučovací osnovy pro 1. a 2. ročník základní učňovské školy, Hlinsko, b. d.

²⁹⁷ SOA Zámorsk, fond národní podnik KARA, kožešnické závody, Hlinsko v Čechách (1948 - 1949), karton č. 12, inv. č. 1654, sig. III-3/28, 1948. Bilance národního podniku KARY, Hlinsko k 31. 12. (Rozvaha k 31. prosinci 1948), 8. srpna 1949

Celé toto slavné „karovské“ období uzavírá opět revoluce, a to z roku 1989, kdy se naše republika po více jak 40 letech vymanila ze sovětského dohledu a tím postupně padaly i komunistické pilíře, které si tu vůdci za ta léta vybudovali ve všech sférách. Zanikl i tak vyhlášený velikán KARA, který se rozpadl na několik samostatných částí, čímž bohužel skončila výrazná a slavná éra kožešinových výrobků.

Rozumí se, že kožešnictví nezmizelo úplně, dále existovaly firmy zabývající se výrobou tohoto druhu oblečení, ovšem nutno uznat, že takové kvality a věhlasu jako tomu bylo v 1. polovině 20. století ani jedna z nich nedosáhla a nedosáhne.

7.6 SHRNUÍ FIREMNÍCH AKTIVIT

Jak bylo výše uvedeno, všechny firmy měly sice stejné místo působení, ovšem jednotlivě si vedla každá jinak. Pokusme se nyní porovnat zmíněné firmy v jejich nejlepší éře.

Stejně sídelní město firmám hodně přilepšilo, pokud se známou stala jedna, pak se zákazníci brzy doslechli i o jiné. Byl to trochu boj, zneškodnění konkurence, ale o tom přeci obchod je. Díky kožešnictví a nejen jemu se Hlinsko stalo známé, město jako takové profitovalo také ještě z plátenictví, z výroby koberců a také z hrnčířských výrobků. Díky různým odvětvím průmyslu se zaměstnalo mnoho lidí, konkrétně v uvedených kožešnických firmách na jejich pracovním vrcholu pracovalo téměř 500 lidí. Pokud nahlédneme do seznamů pracujících, většina z nich pocházela právě z Hlinska anebo z blízkých vesnic jako jsou Pokřikov, Vítanov, Holetín, Kouty a jiné. Ve 30. letech mělo Hlinsko spolu s ostatními vesnicemi k němu patřící 8089 obyvatel,²⁹⁸ z nichž 6% pracovalo v kožešnictví. Zdá se to jako malé číslo, ovšem stojí za pováženou si uvědomit, jaké zisky podniky vykazovaly ze svého obchodování, a jakých nabývaly úspěchů. Zaměstnavatelé zřejmě, jelikož povětšinou z Hlinska sami pocházeli, měli ve své spoluobčany větší důvěru, než zaměstnávat cizince ze vzdáleného kraje, nikde však není dáno, že to tak skutečně platilo.

---

²⁹⁸ *Historický lexikon obcí České republiky 1869-2005, 1. díl.* Praha : Vydal Český statistický úřad v Praze ve spolupráci s nakladatelstvím Daranus, 2006, str. 508

Počet pracovníků se lišil dle velikosti firmy, dle jejích potřeb a také to záleželo na zaměstnancích, kteří odcházeli a přicházeli, buď z vlastní vůle, nebo nedobrovolně. Nejstarší hlinecká firma Společnost pro průmysl kožešnický Tlustý, Knöpfelmacher a spol., Julius Freund zaměstnávala na počátku 30. let 127 zaměstnanců, s druhou polovinou 30. let a nástupem války se jejich počet ještě zvýšil až na 180 pracovníků, samozřejmě ovšem vlivem válečným hrůz jejich počet poklesl a nájездem Rudé armády při osvobození přišli o práci všichni.

Po několika měsících roku 1945 nabrala firma do svých řad téměř stejný počet dělníků – 160 lidí. Firma Rudolf Tichý a synové mohla této firmě hravě konkurovat, totiž během celé své existence většinou její počet zaměstnanců neklesl pod 100 pracovníků. Velký boom pak zažila firma s rokem 1943, kdy zaměstnávala rekordní počet lidí - 251. V porovnání s firmou Rudolfa Tlustého, která v době 2. světové války sotva dosahovala hranice 200 zaměstnanců, je to na pováženu. Na tomto poli si zřejmě tyto podniky mohly konkurovat, jelikož oba její majitelé se znali, Tichý se učil od Tlustého, tedy používal zřejmě stejné taktiky. V této situaci žák předčil svého mistra. Třetí hlinecká firma Tichý a Ježdík a spol. sice svým sousedům nebyla v tomto ohledu konkurentem, ovšem také měla podíl na zvýšení zaměstnanosti v oblasti, vznikla jako poslední v době krize, tedy lidé mohli využít svých znalostí a začít pracovat zde. Firma obyčejně zaměstnala 34 – 48 pracovníků a tato hranice se nepřekročila až do svého znárodnění v roce 1948.

Mluvíme-li o zaměstnancích, je nutné dodat, že v těchto firmách byly zaměstnávány také ženy. S pokročilou dobou kožešnictví nespadlo už jen do kompetence mužů, práci dostávaly i ženské ruce. V Hlinsku všechny firmy měly ve svých řadách nějaké ženy, v tomto ohledu pro ně platila všude stejná pravidla. Zpočátku se orientovaly jen lehké práce, měly jasně danou dobu a v určených hodinách pracovat nesměly, tedy v noci, také na toto zaměstnání musely mít příslušný věk. Válka a krize způsobily, že se již moc nedbalo, zda žena je schopna práce či nikoli, byla to potřebná pracovní síla, které v mužských řadách ubývalo, proto se v seznamech zaměstnanců najdou od 2. poloviny 30. let ženy jako šičky, posluhovačky či učednice. Asi nejvíce žen pracovalo u akciové společnosti.

Nutno též uvést, že v té době již Akciová společnost pro průmysl kožešnický zřejmě jako jediná za válečných let zaměstnávala Němce. V ostatních firmách

o nich žádné evidence nejsou známy.

Zaměříme se na obchod. Pokud měly všechny firmy v tomto ohledu něco společného, pak rozhodně jednu zastávku - Švédsko. Tato severská země se stala cílem výrobních zmíněných hlineckých podniků a též se z těchto končin dovážely suroviny pro výrobu. Stejně to však bylo i u další skandinávské země, u Norska. Ve Švédsku si však firmy dokázaly vybudovat síť a mít tam i své obchodní zástupce. Stejně důležitým místem, odkud se dováželo, byly Spojené státy americké, většina firem se totiž specializovala na výrobu z kožešinových odpadů, které USA hojně dodávaly. Evropské dodávky většinou putovaly z Francie, Německa a Anglie. Co se týče vývozu, jak už bylo řečeno, tak v této oblasti opět dominovalo Švédsko a další státy severu. Taktéž se exportovalo zboží do Francie, Německa, Itálie. Jednoduše řečeno většina dodavatelských zemí byly i odběrateli. Občas se stalo, že firmy měly zakázky i do netypických zemí jako do Rumunska, Dánska, či Polska. Samozřejmě s rostoucím sovětským vlivem se orientace podniků otáčela i na východ a od 40. let se soustředily i na export do SSSR.

Podnikání všech firem bylo úspěšné, ale také si každá jednotlivě prošla vlastními krizemi a neúspěchem, které je však nedokázaly položit na lopatky. V 30. letech, kdy propukla v plném rozsahu hospodářské krize, se firmy udržely v sedle a nepovolily, stejně jako po vypuknutí světové války. A právě zde je pozoruhodné, jak se Němci zvláště o toto odvětví zajímali. Nepovažovali ho za zbytečné, nýbrž naopak za velmi prospěšné a zejména v období válečných front. Důležitost kožešinového materiálu si moc dobře uvědomovali už nejen pro účely vojenské, ale zejména jako prostředek k obchodu, proto firmám přicházely zakázky i jejich požadavků na kožešinové výrobky. Cenné však nebyly jen pro vojáky, ale i vysocí důstojníci si v nich našli zalíbení. Dobové fotografie poskytují jasné důkazy o „velitelské kožešinové módě“ německých pohlavárů. Muži i ženy Třetí říše se stali jedněmi z hlavních propagátorů kožešin, jejich oděvy se jimi doplňovaly prakticky neustále.

Poslední, co měly všechny hlinecké podniky společného, bylo jejich znárodnění, všechny spadly pod správu národního podniku KARA, který řídil jejich hospodaření a přikazoval, jak má firemní chod vypadat. Tedy jakkoli si mohly tyto podniky konkurovat, předhánět se v nabídkách, prát se o zákazníky, nakonec všechny dopadly úplně stejně se stejnými podmínkami. Byť firmy splňovaly dané normy, tak to již nebylo takové, jako když si samy mohly rozhodovat o svém

působení. Po rozpadu KARY v 80. letech se již žádná z firem neobnovila, zůstaly jen vzpomínky starších lidí na slavnou kožešnickou éru jejich města.

Pokud se ptáme, proč se zrovna Hlinsko stalo kožešnickou metropolí, odpověď na to nedostaneme jednoznačnou, zřejmě tomu tak mělo být. Město pro tento průmysl mnoho předpokladů nemělo, to jen sen a touha jednoho muže něco vybudovat, zasadila semínko podnikavosti do této lokality, jež se ujalo velmi hojně a kvalitně. O příčinách postupného skomírání odvětví můžeme nadále spekulovat, ovšem jistou věcí nadále zůstává, že Hlinsku nikdo již neodpáře jeho velikost v kožešinovém průmyslu ve 30. a 40. letech minulého století.

8. KOŽEŠINOVÁ MÓDA

Kožešnické zboží bylo v předešlých letech známkou luxusu, to bezesporu. Každý, kdo huňatý kožich vlastnil, chtěl dát jasně najevo, že se opravdu nemá špatně. Měl jakýsi vnitřní pud, ukázat, že on je někdo. Stejně jako králové nosili své koruny, tak kožešina byla v přeneseném významu totéž. Kožešiny jako materiál byly povětšinou drahou záležitostí, proto se staly doménou zejména vyšší vrstvy. Samozřejmě někdo si na takový kousek mohl našetřit a to klidně celý život a schopní kožešníci nemuseli chodit nikam daleko pro pěkný kožíšek, jen k sobě do dílny.

Trendy se proměňovaly jako u každého jiného oblečení, jen zde byly změny o něco pomalejší. Tradiční norek byl přeci hitem i po 20 letech a stejně, ba i více oceňovaným. Kožešina představovala materiál, který dokázal najít uplatnění v jakémkoli časovém období, za války i v období míru a rozkvětu kultury. Stále plnila své dvě hlavní funkce, buď to byl materiál, který i tomu nejzbedačenějšímu vojákovi na frontě dokázal ulevit od neduhů počasí, stejně jako chudým lidem v krizi, nebo byl naopak předmětem luxusu bohatých dam a významných politických činitelů. Podstata kožešiny tedy od dob pravěku zůstala prakticky stejná, změnili se jen lidé, jejich chování a jimi vynalezené principy zpracování.

V dnešní moderní módě se již na kožichy pohlíží trochu jiným okem, než tomu bylo za časů našich babiček a prababiček. Pokud se kdysi ti, kdo nosili kožešnické výrobky, stávali idoly a osobami, kterým se závidělo, tak v době moderní je na ně nazíráno s odporem a děsem, a naše hlavní myšlenka patří těm nebohým zvířátkům, která musela hrozně trpět za svého života v klecích a čekala jen na bolestivou smrt. Myšlenky člověka o módě se změnily také, toto je toho zářný příklad. Jedním z důvodů, proč už se kožešiny tak málo nosí, je, že ochránci práv zvířat tvrdě zakročili a už není jedno, že tam si zemře liška, a tam medvěd. Není to už jen „materiál“, nýbrž živá bytost, která má právo na život jako vše na této planetě.

8.1 CHARAKTERISTIKA MÓDY 30. A 40. LET 20. STOLETÍ

Období této práce je zaměřeno především na 30. a 40. léta, povězte si nyní něco blíže o módě těchto dekad.

Při zamyšlení nad tímto obdobím, je asi jasné, že móda v této době nebyla veřejným tématem číslo jedna. Třicátá léta jsou spojena s hospodářskou krizí a druhou světovou válkou, jejichž důsledky přebírají léta čtyřicátá. I přes tyto útrapy se však našel způsob, jak módu a různé trendy dostat do podvědomí lidí, i když třeba ne všechny to zajímalo. Ať lidé chtěli či nikoli, tak otázka, „Co si vzít na sebe?“, nebyla jen klišé, ale jasně daná formulace, kterou museli řešit téměř každý den, jelikož šlo zejména o to, ulehčit si práci, neobtěžovat se ještě s nepadnoucím a nepraktickým oděvem a v neposlední řadě tu také byl zájem o to, aby jim to slušelo.

Konkrétně ve 30. letech zaútočil na mysl lidí jeden fenomén a posunul jejich zájem zase o něco dál, tím fenoménem byl film. Tato silná zbraň dokázala ovlivnit opravdu velké množství diváků nejen po psychické stránce, ale zejména po stránce módy. V té době se hvězdy jako Marlene Dietrich, Greta Garbo či Katherine Hepburn objevovaly na profilových fotografiích nejrůznějších módních a společenských časopisů v různých luxusních modelech, kožešina zde patřila na přední příčky. Módním domům a návrhářům se tento tah vyplácel, jak jinak prodat efektně svůj výrobek, než ho prezentovat na nějaké hvězdě, na někom, koho obdivují tisíce lidí? Navíc využili toho správného času, zájem o fotografii rostl, dokonce se objevila už i v barevném provedení, tedy o ještě další stupeň lepší prezentace výrobků. Takové fotografie se využívaly ke klíčovým ilustracím.²⁹⁹ Nutno si však uvědomit jeden fakt, Hollywood se příliš neřídil posledními trendy, ale navrhoval si vlastní styl a to jen z nákladných a luxusních materiálů.³⁰⁰ Pokud se tedy mluvilo o americké „továrně na sny“, splňovalo to své priority ve všech směrech.

Největší podíl na tvorbě módních trendů měla samozřejmě Paříž. V tomto centru odívání se seskupili slavní návrháři a tvořili své kolekce na plné obrátky. Není pochyb, že kožešiny měly významnou roli, a přestože byly kladeny zejména

---

²⁹⁹ FUKAI, Akiko. *Móda: z dějin odívání 18., 19. a 20. století: sbírka Kyoto Costume Institute*. Praha : Slovart, 2003, str. 336

³⁰⁰ BAUDOT, François. *Móda století*. Praha : Ikar, 2001, str. 65

do zimních kolekcí, mezi jarními nebo letními kousky se mohl objevit model ozdobený chlupatým doplňkem.

Francie rozšířila v té době dnes už známý výraz „prêt – á – porter“ (přípraveno k nošení). Jinými slovy to znamenalo rozšíření modelové konfekce, kterou navrhli návrháři. Tyto modely vznikaly v omezených sériích průmyslově, jen poslední závěrečné práce se dokončovaly ručně. Tyto modely se pak objevovaly na pultech obchodních domů.³⁰¹

Ve 30. letech s kožesinou pracovaly i takové návrhářské legendy jako Gabrielle „Coco“ Chanel či Jeanne Lanvin.

U nás v Československu tomu nebylo jinak, i náš filmový průmysl měl své ikony, jakými byly Adina Mandlová, Lída Baarová nebo Hana Vítová. A zejména tyto tváře dávaly veřejnosti vědět o tom, co se nosí. V našich končinách móda vzkvétala díky rozšíření modelových domů, kde návrháři kreslili a zhotovovali svá díla. Mezi ty nejváženější patřil dům Hany Podolské či Rosenbaum,³⁰² jež úzce spolupracovaly právě s filmovým prostředím.

Hospodářská krize však těžce poznamenala oděvní průmysl Paříže a ten silně poklesl, zkrátka o oblečení nebyl zájem, navíc hrozila další světová válka, takže tyto potřeby šly do pozadí. Jakmile druhá světová válka vypukla, lidé upustili od nutnosti kupovat si drahé oblečení, resp. úplně zapomněli, že nějaké nové potřebují. V těchto letech to pro ně nebyla neodkladná nutnost. A stejně i módní domy, které vydržely, trpěly zkrácenými příděly.

Nebylo tajemstvím, že Němci chtěli módní středisko přesunout do Berlína nebo Vídně.³⁰³ Nastalo období jakési strohosti a jednoduchosti. V šatníku muže i ženy se nacházelo jen několik kompletů, a ty by se daly spočítat na prstech jedné ruky. Pokud někdo toužil přeci jen po novém, mohl využít lístkového systému, který byl však spíše ke zlosti, anebo metody přešívání starších oděvů. Tato úprava podomácku se stala fenoménem poměrně rychle, a ženy se díky tomu naučily různým trikům, které do té doby zvládaly jen vyučené švadleny, krejčí, nebo oni slavní návrháři.

Ani ve 40. letech se mnoho nezměnilo. V první polovině se stále bojovalo a nic výstředního v módním průmyslu nepřipadalo v úvahu. Stále se propagovala

---

³⁰¹ KYBALOVÁ, Ludmila. *Od "zlatých dvacátých" po Diora*. Praha : NLN, 2009, str. 105

³⁰² Tamtéž, str. 104

³⁰³ FUKAI, Akiko. *Móda: z dějin odívání 18., 19. a 20. století: sbírka Kyoto Costume Institute*. Praha : Slovart, 2003, str. 336

jednoduchost a praktičnost oděvu a to zejména v ženském prostředí. Muži většinou vyfasovali uniformy jedna jako druhá a nemuseli řešit nic dalšího. Ženy to měly těžší, v této době musely být nejenom pracovnicemi, ale také matkami v domácnosti. Skloubit tyto dvě vlastnosti nebylo vždy jednoduché. Roku 1940 se zřídil přidělový systém, jenž určoval množství textilií, které se použily pro trh, samozřejmě materiálu bylo málo.³⁰⁴ V dalších letech války spotřeba látek stále klesala až na úplné minimum. Módní domy trpěly nedostatky zákazníků, kterými byli povětšinou Židé, a ani manželky německých pohlavárů nemohly situaci nijak stabilizovat.³⁰⁵ Vzácný materiál dostal svého přídomku a stal se opravdu ojedinělým, objevoval se jen v těch nejvyšších kruzích.

Po osvobození Paříže ve 40. letech se móda opět vrátila do svého sídla.³⁰⁶

Specifickou změnou v této době se u nás v protektorátu stal přechod z původního slova kožišiny na kožešiny. Přeměna však nebyla jednorázová, některé módní časopisy ještě stále trvaly na původním slově kožišiny, stejně tak se objednávaly zakázky u kožešníka i kožišníka.³⁰⁷

8.2 MÓDNÍ KOUSKY Z KOŽEŠINY

Výše bylo uvedeno, jak situace v oděvnictví vypadala, a co ji ovlivňovalo, avšak nabízí se tu ještě otázka, co se tedy v té době vlastně nosilo? Je nutné si znovu uvědomit, že kožešiny nepodléhaly tolik módním změnám, a v rozsahu několika dekád se proto s nimi nic zásadního nedělo a v podstatě ženy nosily stále to samé. A v těchto dobách byla známá také ještě jedna věc, každá žena té doby by se uchýlila klidně i ke krádeži, kdyby to znamenalo cenný kožich mít, jednak pro ten pocit, že ho má a jednak pro to teplo, zimy byly v tu dobu velmi chladné.

Když prezident Emil Hácha v prosinci 1941 vyzval občany, aby věnovali své osobní věci ke sběru na frontu, aby vojáci přežili chladnou zimu, byly lidem povětšinou odebrány i jejich kožichy. Eva Braunová, přítelkyně samotného Hitlera, své kožešinové kousky raději uschovala na bezpečné místo, aby je nemusela odevzdat.³⁰⁸

---

³⁰⁴ Tamtéž

³⁰⁵ BURIANOVÁ, Miroslava. *Móda v ulicích protektorátu*. Praha : Národní muzeum, 2013, str. 16

³⁰⁶ FUKAI, Akiko. *Móda: z dějin odívání 18., 19. a 20. století: sbírka Kyoto Costume Institute*. Praha : Slovart, 2003, str. 337

³⁰⁷ BURIANOVÁ, Miroslava. *Móda v ulicích protektorátu*. Praha : Národní muzeum, 2013, str. 192

³⁰⁸ Tamtéž, str. 196

Kožešin se na výběr nabízela celá řada, kdo si však nemohl dovolit ty pravé za větší obnos, mohl využít té šance a nechat si zhotovit náhražku z levných, dostupných druhů. Kdo chtěl na „materiálu“ pro svůj kožich přeci jen ušetřit, tak se mu doporučoval domácí chov, vyhlášeným se stal zejména chov nutrií.³⁰⁹

Pokud se něco hodně propagovalo, tak to byly právě kožešinové lemy na různých kouskách oblečení. Stávaly se tak úžasnou ozdobou kostýmku nebo pláště, ale také se lem našival jako doplněk na večerní šaty. V této podobě se tak kožešina nechala nosit v zimě i v létě.

V této době se rozvinuly hlavně pláště, které přejaly délku sukně své nositelky, tedy už neodhalovaly spodní část oblečení, ale překrývaly ho.³¹⁰ Plášť byl součástí každodenního nošení snad každé dámy a většinou se právě tyto typy svrchníků zdobily kožešinou na různých místech, ať v podobě zmiňovaných lemů, na límci, na manžetách, nebo na kapsách.

Byly též součástí stále oblíbenějších kostýmků, buď přímo na nich našité, v podobě nějakého svršku, či kožešinové mohly být i přehozy či šálky, které se k němu běžně nosily. Trendem jara a léta se staly přehozy z celých lišek, součástí tedy byla i hlava, ocas a nohy.³¹¹ Ve společnosti nadčasový kousek. Ve 40. letech se kostým stal základem ženského šatníku a nejlepším přítelem ženy.³¹²

Pokud na sebe dáma vzala tento typ oděvu, musela počítat s tím, že k němu bylo nutné skombinovat boty, kabelku a třeba nějaký ten šátek. Kabátky však mohly mít našité límce, třeba i s kožíškem, nebo se mohly i odepínat. Uznávaným doplňkem kostýmu a nejen jeho byl kožešinový rukávník. Takovou ikonou kostýmků v kombinaci s kožešinovými přehozy byla i paní Hana Benešová (manželka prezidenta Edvarda Beneše), jež sama měla velkou sbírku kožešinové konfekce.³¹³

Jelikož byla kožešina oblíbená i v horkém počasí, dámy při této příležitosti dávaly přednost tzv. letním kožešinám.³¹⁴ Lehké kožešiny se našivaly na šaty, nebo byly součástí modelu ve formě boa nebo peleríny.

---

³⁰⁹ Tamtéž, str. 193

³¹⁰ KYBALOVÁ, Ludmila. *Od "zlatých dvacátých" po Diora*. Praha : NLN, 2009, str. 114 - 115

³¹¹ BURIANOVÁ, Miroslava. *Móda v ulicích protektorátu*. Praha : Národní muzeum, 2013, str. 192

³¹² Tamtéž, str. 120

³¹³ Tamtéž, str. 192

³¹⁴ KYBALOVÁ, Ludmila. *Od "zlatých dvacátých" po Diora*. Praha : NLN, 2009, str. 64

Šaty ženy přes den nosily u krku uzavřené, i zde se mohla objevit kožešina, kterou se zakončily.

Večerní šaty se ale preferovaly dlouhé s hlubokými výstřihy nebo odhalenými rameny, a pro takovou toaletu byla kožešina nezbytnou součástí.³¹⁵ Kožešinový doplněk k večerním šatům, jako různé přehozy, kabátky, peleríny nebo bolerka, též i boa kožešinové nebo i péřové, byl v první řadě praktický, v případě potřeby bylo možné se zakrýt a nejlépe odhalená ramena zateplil. Většinou přehozy či pláštěnky zdobily kožešiny s dlouhým chlupem jako je liška nebo norek. Ženy významných mužů jako byla Augusta von Neurath, Karola Franková nebo Käthe Daluge byly vzorným příkladem toho, jak se kožešiny uplatňují ve formě jakési ozdoby jejich jednoduchých šatů na večerní kulturní zážitky.³¹⁶

Doplňky byly hodně sledovaným tématem, zvláště u výraznějších osobností. Kladl se důraz na to, aby vše ladilo se vším, a dokonce i módní časopisy radily, jak všechny tyto věci skloubit do sebe, aby vznikla neodolatelná kombinace. Šály, šátky, kabelky, rukavice, pásy lze zařadit do tohoto oddělení. I na takovýchto doplňcích se mohla objevit kožešina, zejména na rukavičkách. Kožené rukavice v kombinaci s kožešinou byla sázka na jistotu kdykoli. Takovým doplňkem mohla být i živá květina ve vlasech, nebo jako ozdoba pláště. I malý drobný kvítek musel na kožešinovém svrchníku udělat svůj efekt.

Na kloboucích se kožešina neobjevovala až tak často (většinou ruský styl). V období protektorátu se však plst' na klobouky vyráběla z králíčních chlupů, a též si některá hodně náročná dáma mohla pořídit klobouk z antilopí srsti. Nejjemnější klobouky se zhotovovaly z jemných chlupů zad králíků a zajíců.³¹⁷

Kožešina byla nyní spíše věcí žen než mužů. Za válečných let se kožešina objevovala zejména ve vojenském prostředí na kabátech vysokých vojenských generálů a dalších úředníků. Větší část tvořila kožešina v pánském šatníku na doplňcích, přeci jen rukavice nosili i muži, stejně tak huňaté čepice. Většina mužů hojně nosila tzv. paletu, jež se užívalo jako sako nebo jako plášť, bylo dvouřadové se skrytým zapínáním, na límci mohl být buď samet, nebo právě kožešina.³¹⁸

---

³¹⁵ Tamtéž, str. 109 - 110

³¹⁶ BURIANOVÁ, Miroslava. *Móda v ulicích protektorátu*. Praha : Národní muzeum, 2013, str. 180

³¹⁷ Tamtéž, str. 130

³¹⁸ KYBALOVÁ, Ludmila. *Od "zlatých dvacátých" po Diora*. Praha : NLN, 2009, str. 140

Kožešiny byly a jsou spojovány s chladným prostředím, zejména s mrazivou ruskou Sibiří. Na počátku 20. století tomu navíc napomohl rozmach ruského baletu v Evropě, v tomto ohledu se tehdy hojně rozvinul nový trend tzv. ruský styl. Stručně řečeno model pro své zhotovení užil kožešinu od hlavy až k patě. Pro chladnou a krutou zimu opravdu nejvhodnější, co mohlo být. Byť byl tento trend spojen s ne moc uznávaným Ruskem (po stránce módní), objevoval se nadále v kolekcích světových návrhářů.³¹⁹

Pozornost byla věnována i uložení takového kožichu, nejlepším řešením bylo uchování u specializovaného kožešníka, nebylo to ale zcela běžné. Naštěstí dámy měly alternativní řešení – časopisy a magazíny. Ty nabízely mnoho návodů a doporučení, jak se o svůj kousek starat. Kožichy se vyklepávaly se přes tlustou pokrývku tenkou rákoskou. Speciálně na zamaštěné partie krku se doporučovaly horké otruby. Na léto se kožešina uložila do silného papírového pytle, poté se postříkala proti molům a vložila do papírové krabice, která se před použitím měla vytrít terpentýnem a vyložit novinovým papírem. Poté se kožešina obložila vším, co bylo po ruce proti molům – naftalín, globol,³²⁰ kousky tabáku, vata s terpentýnem aj. Po těchto všech procesech se krabice zalepila leukoplastí a následně uložila na tmavé, suché a chladné místo, kde kožich vyčkával, až opět přijde jeho čas.³²¹

---

³¹⁹ ZAJCEV, Vjačeslav Michajlovič. *Móda a její rozmary*. Praha : Lidové nakladatelství, 1987, str. 170

³²⁰ Přípravek proti hmyzu.

³²¹ BURIANOVÁ, Miroslava. *Móda v ulicích protektorátu*. Praha : Národní muzeum, 2013, str. 195

9. ZÁVĚR

Město Hlinsko se díky kožešinám stalo světovým městem. Uznávané kožešnické firmy, které zde sídlily, měly své zákazníky po celém světě, jejich výrobky se staly populárními a pro místní obyvatele se staly jedněmi z hlavních zdrojů zaměstnanosti ve městě. Bohužel, i když na tomto území vznikla KARA, obchodní velikán, tak to menším firmám spíše uškodilo, než aby jim tento proces prospěl. Musely se řídit nařízeními a nemohly být si svými vlastními pány, a tak přicházely i o mnoho vzácných zakázek. Původní firmy se po rozpadu KARY neobnovily, zřejmě na to nikdo neměl chuť a ani sílu, čímž ale kožešnické řemeslo v Hlinsku neskončilo, jen se rozvíjelo v mnohem menší intenzitě.

Poslední dobou však kožešnictví slavného města upadá, a nebýt dobrého exportu, jenž produkci udržuje při životě, tato tradice by zanikla již dávno. Důkaz o krizi v oboru dokazuje rok 2012. Tehdy se v Hlinsku konala konference českých kožešníků, na kterou přijel i prezident Mezinárodní federace obchodníků s kožešinami pan Mark Oaten a také významný představitel rakouského kožešnického řemesla Robert Liska. Všichni do jednoho se shodli na tom, že české produkci nejvíce ubližují levné náhražky z Asie, nezájem zákazníků a též nezájem mladé generace učit se tomuto řemeslu. To jistě neplatí jen o českém prostředí, lze toto tvrzení aplikovat i do ostatních zemí, kde se kožešnictvím stále žije.³²²

Dnes se v Hlinsku výrobou kožešin a kožešinové konfekce zabývá sedm firem a živnostníků. Tím, že stále jejich podnikání existuje, nám dokládá fakt, že lidé ještě mají zájem o nějaký pěkný kožíšek, ovšem jak dlouho to ještě bude trvat? Firma Kožešnická a. s. již minulý rok (2013) musela uzavřít brány své prodejny pro pokles klientely a celkový úpadek.

---

³²² LATISLAV, Radek. Kožešníci žehrají na nedostatek odborných pracovníků. *Denik.cz* [online]. 2012 [cit. 2014-05-13]. Dostupné z: <http://www.denik.cz/ekonomika/kozesnici-zehraji-na-nedostatek-odbornych.html>

Tabulka č. 2: Kožešnické firmy a živnosti v dnešním Hlinsku³²³

Jiří Slezák – kožešnictví

Kožešnická, a. s.

Marie Štorková

Milena Černá – kožešiny výroba a prodej

Petr Zavřel

SEVAL plus spol., s r. o.

Václav Krist

Musíme ještě zmínit, jak to tedy nakonec dopadlo s KAROU. Tento módní gigant se rozpadl na několik menších částí po revoluci 1989, už rok před tím se z něho ale stala KARA, státní podnik, a v této formě vydržel až do roku 1998. Poté jej odkoupily jisté brněnské firmy, jejichž aktivita však tuto firmu zcela zlikvidovala a ona tak musela na nařízení státu postoupit podniku Karosa ve Vysokém Mýtě. Velký zlom nastal roku 2003, kdy značku odkoupil podnikatel Zdeněk Rinth, jenž v dnešní době se svým podnikem KARA Trutnov prosperuje více než jindy. Továrny a prodejny se nachází nejen v Česku, ale i na Slovensku, na export do vzdálenějšího zahraničí se zatím nepomýšlí. V této chvíli se však jako jeho předchůdci spoléhá na dovoz surovin z ciziny, jelikož domácí zdroje nejsou dostačující.³²⁴

---

³²³ Webové stránky www.hlinsko.cz, *Firmy v Hlinsku a mikroregionu Hlinecko; Kožešnictví*, [cit. 2014-05-10]. Dostupné z: <http://www.hlinsko.cz/mesto/firmy?kategorie=12>

³²⁴ ZÁLUSKÝ, Jan. Zdeněk Rinth: Polární lišku dnes uděláte díky technologiím z jakékoliv lišky. *Hospodářské noviny* [online]. 2013 [cit. 2014-05-10]. Dostupné z: <http://hn.ihned.cz/c1-56575660-polarni-lisku-dnes-udelate-diky-technologiim-z-jakekoliv-lisky>

Pan Rinth chce pokračovat ve svém úspěchu a modernizaci známé, světové značky i v budoucnu a nadále se řídí svou obchodní strategií z prvorepublikového období: „*Všechno z kůže, každý nakoupit si může*“.³²⁵

Kožichy byly od pradávna součástí člověka, byť mnoho lidí nemělo svůj vytožený kousek chlupatého oděvu, do styku s kůží a konkrétně s kožešinou přicházel neustále. Jak jsme si ukázali, kožešina byla takovým věrným společníkem napříč lidského vývoje, a sama přitom prodělala jen malé, téměř nepoznatelné změny. Vlivem rozvoje lidského myšlení, snaha přijít všemu na kloub, měla za následek rozvoj lidské opozice proti tomuto materiálu. Nejvíce zřetelné je to právě v moderní době.

Dnešní svět kožešinám moc neholduje. Důvodů se naskýtá hned několik. Může za to zejména zvýšení lidské empatie se zvířaty. Ta ve světě už spojila skupiny ekologů, kteří se snaží zabránit jejich vraždění nejen pro kožichy, ale i pro další jejich části, kterými jsou tak výjimečná. Z tohoto podnětu byla též zahájena výroba umělé kožešiny, k jejímuž zhotovení se používají nejvíce akrylová pryskyřice a polyester. Tento objev kožešinové poptávce trochu uvolnil, stále se však ještě najdou lidé, kteří vysloveně prahnou po té pravé. Dalším důvodem, proč už kožešiny nejsou tolik v kurzu je jednoduše jejich cena. Kožichy dnes stojí opravdu velké sumy, za které by si lidé mohli pořídit třeba pěknou dovolenou, např. firma KON, Karlovy Vary nabízí své kožichy v rozmezí 9.900 – 116.900 korun.³²⁶ A to si člověk opravdu rozmyslí, zda mu něco takového nutně potřebuje. A také zde hraje zejména roli fakt, že se kožešiny zkrátka nenosí. Ano, je to nadčasový trend, hodící se do všech fází naší historie, ovšem musíme si přiznat, že móda posledních let už není tolik elegantní jako kdysi a lidé hlavně myslí na pohodlí. Oblečení a celkové vzezření není pro většinu tak důležité, proto na kožichy ani nepomyslí.

---

³²⁵ LAVIČKA, Václav. Kara Trutnov pohltila síť prodejen Galex. K expanzi má pomoci veršovaný slogan. Ihned.cz [online]. 2012 [cit. 2014-05-10]. Dostupné z: http://byznys.ihned.cz/zpravodajstvi-cesko/c1-55397800-kara-trutnov-pohltila-sit-prodejen-galex-k-expanzi-ma-pomoci-versovany-slogan?utm_source=mediafed&utm_medium=rss&utm_campaign=mediafed

³²⁶ Webové stránky www.svet-kozesin.cz, *Kožešinové oděvy: kožichy pravé*, [cit. 2014-05-10]. Dostupné z: <http://www.svet-kozesin.cz/kozichy-prave-1678>

Otázkou je, zda je to dobře či nikoli. Na to jednoznačná odpověď není, tímto procesem jsou sice uchráněny stovky zvířecích životů, ovšem po kulturní stránce je znát viditelný úpadek.

Kožešiny vždy tvořily důležitou složku života lidí, a to po celou dobu lidské existence, a byť se už nenosí jako část oděvu, stále zde toto spojení bude platit. Člověk a zvíře jsou provázanými partnery od nepaměti, jediný rozdíl je v tom, že zvíře bez důvodu na člověka nezaútočí, zatímco člověk zvířata bez okolků napadá a připravuje je o jejich životy. Kožešnické řemeslo však pomalu upadá, a nyní je poctivých kožešníků opravdu minimum, dalo by se říci, že ti praví kožešníci z dob středověku vymřeli. Um přežívá již jen v lidové formě pod rukama zkušených jedinců, jejichž znalosti nepředčí ani ten sebelepší stroj.

Měli bychom si vážit těchto kulturní památek, které nám naši předkové odkázali. Ukazují nám jejich vyspělost, jejich ideje a smysl pro krásu. Jednou totiž může přijít den, kdy kožešinové konfekci odzvoní definitivně a my se na tento materiál budeme dívat už jen v muzejních prostorách a zlatou éru kožešin budou připomínat už jen filmy pro pamětníky z 30. let.

10. SEZNAM PRAMENŮ A LITERATURY

Prameny nepublikované

SOA Zámorsk, Akciová společnost pro průmysl kožešnický Hlinsko v Čechách (1896-1952).

SOA Zámorsk, Rudolf Tichý a syn, tovární velkovýroba kožešinové konfekce a prodej kožešnického zboží Hlinsko v Čechách (1899-1948).

SOA Zámorsk, Tichý a Ježdík a spol., tovární výrobce jemných kožešin a obchod s kožešinami, Hlinsko v Čechách (1932-1949).

SOA Zámorsk, Společenstvo pro průmysl kožešnický s.r.o. Hlinsko v Čechách (1945-1952).

SOA Zámorsk, Kara, kožešnické závody n. p. Hlinsko v Čechách (1948-1949).

Prameny publikované

HÁJEK, Milan. *Pohled do historie města Hlinska*. Hlinsko : Městské muzeum a galerie, 2004, bez ISBN.

KARA, Tradice kožešnického průmyslu v Hlinsku. Městské muzeum a galerie Hlinsko, bez data (asi 80. léta) a místa vydání.

Památník řemeslnické besedy v Hlinsku 1884 – 1934, Městské muzeum a galerie Hlinsko, Hlinsko, 1934.

RYBIČKA, Emanuel. *Památník kožešnického průmyslu v Hlinsku 1903 – 1928*. Městské muzeum a galerie Hlinsko, Hlinsko, 1928.

Literatura

ADÁMEK, Karel Václav. *Hlinecko : kniha vzpomínek*. Hlinsko: Museum okresu hlineckého, 1914, bez ISBN.

ADÁMEK, Karel Václav. *K dějinám Hlinska a okolí. Příspěvky k historii řemesel*. Praha : J. Otto, 1872, bez ISBN.

BAUDOT, François. *Móda století*. Praha : Ikar, 2001, ISBN 80-7202-943-6.

BURIANOVÁ, Miroslava. *Móda v ulicích protektorátu*. Praha : Národní muzeum, 2013, ISBN 978-80-7036-397-3.

- FLORIÁNOVÁ, Olga. *Kůže: zpracování a výrobky*. Praha : Grada, 2005, ISBN 80-247-1091-9.
- FUKAI, Akiko. *Móda: z dějin odívání 18., 19. a 20. století: sbírka Kyoto Costume Institute*. Praha : Slovart, 2003, ISBN 3-8228-2624-3.
- HAVIAR, Štefan, Ladislav KUBÁT a Hana PAŘILOVÁ. *Textilní zbožíznalství: kůže, usně, kožešiny*. Liberec : Technická univerzita, 2002, ISBN 80-7083-565-6.
- HAVIAR, Štefan, Ladislav KUBÁT, Hana PAŘILOVÁ a Ljuba KANČILOVÁ. *Textilní zbožíznalství: kůže, usně, kožešiny a kožené výrobky: učební texty nejen pro bakalářská studia*. Liberec : Technická univerzita, 2006, ISBN 80-7372-144-9.
- Historický lexikon obcí České republiky 1869-2005, 1. díl*. Praha : Vydal Český statistický úřad v Praze ve spolupráci s nakladatelstvím Daranus, 2006, ISBN 80-250-1277-8.
- KŘIVANOVÁ, Jana VAŠKOVÁ a kolektiv. *Hlinsko: Srdce Českomoravské vrchoviny*. Hlinsko : Město Hlinsko, 2009, ISBN 978-80-254-4593-8.
- KYBALOVÁ, Ludmila. *Od "zlatých dvacátých" po Diora*. Praha : NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2009, ISBN 978-80-7106-142-7.
- OTTO, Jan. *Ottův slovník naučný: ilustrovaná encyklopedie obecných vědomostí XV*. Praha : nakladatel J. Otto, 1900, bez ISBN.
- PULICAR, Vladimír a Rudolf VRBACKÝ. *Výroba kožešin pro 2. a 3. ročník SOU*. Praha : Státní nakladatelství technické literatury, 1988, bez ISBN.
- STEINER, Jindřich. *Příprava kožešnických výrobků pro SOU*. Praha : SNTL, 1986, bez ISBN.
- ŠRÁMEK, Karel. *Hlinsko v Čechách: stručný nástin dějin města*. Hlinsko v Čechách : Vlastivědné muzeum a galerie, 1968, bez ISBN.
- UPRKA, Joža. *Kožuchy*. Kroměříž: 1. české knihkupectví a nakladatelství, 1920, bez ISBN.
- VRBACKÝ, Rudolf a Vlasta VRBACKÁ. *Technologie výroby kožešin*. 3. přeprac. vyd. Praha : Státní nakladatelství technické literatury, 1990, ISBN 80-03-00557-4.
- WINTER, Zikmund. *Dějiny řemesel a obchodu v Čechách v 14. a v 15. století*. Praha : Česká akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1906, bez ISBN.
- ZAJCEV, Vjačeslav Michajlovič. *Móda a její rozmory*. Praha : Lidové nakladatelství, 1987, bez ISBN.

Tisk, denní tisk

HOLAS, Bohuslav. *Hospodářské poměry výroby a obchodu na Chrudimsku*.
Česko : s.n., b.d.

*Hospodářský list: týdeník věnovaný rolnictví, hospodářskému průmyslu,
národnímu hospodářství a samosprávě*. Chrudim, 1918, roč. 44, č. 6.

Internetové zdroje

www.business.center.cz

www.byznys.ihned.cz

www.hlinsko.cz

www.hn.ihned.cz

www.kozeluzna.cz

www.praha1.cz

www.psp.cz

www.scanzen.cz

www.slovník.azet.sk

www.svet-kozesin.cz

11. RESUMÉ

Tato práce se věnuje tématu kožešnictví, konkrétně kožešnictví ve městě Hlinsko. V samostatné kapitole se pojednává o jednotlivých firmách, které na území tohoto města produkovaly své kožešnické výrobky, vyvážely je do zahraničí a díky tomu se staly uznávanými po celém světě. Podniky přinesly svou existencí zisk pro město i stát, a také mnoho pracovních příležitostí pro občany města a okolí. I přes svůj úspěch však všechny skončily pod národním podnikem KARA v rozmezí let 1948 - 1949, se kterým také roku 1989 zanikly.

Hlinsko je v této práci představeno jako město průmyslové a ve své době velmi vyspělé.

Práce se však zabývá i kožešnickým oborem obecně a to jak v českých zemích, tak i ve zkratce na Slovensku. Kožešina se ukazuje jako nezbytná součást oděvu člověka zejména v době středověku i novověku, kdy majetní obyvatelé měst si u kožešníků nechávali šít nejrůznější kožešinové modely, které je zdobily.

V samostatné kapitole je pak pojednáváno jen o kožešině, což je vlastně kůže akorát s chlupy. Jako kůže se označuje i holý materiál bez chlupů, kterému se odborně říká useň. Dále se popisuje, jak probíhá proces výroby té pravé kožešiny, složený z několika nezbytných operací. A v neposlední řadě práce popisuje kožešinovou módu a proměnlivý pohled na ni. V dnešní době lidé myslí spíše na zvířata, nežli na poslední módní trend. Následující podkapitoly se pak věnují světu módy 30. a 40. let 20. století u nás i ve světě spolu s fenomény, které ho ovlivňovaly a také trendům kožešinové módy. Kapitola by měla být odpovědí na otázku, co se v době první poloviny minulého století z kožešiny nosilo.

Závěrem tato práce poznamenává, že Hlinsko už bohužel není tak úspěšné v tomto oboru jako kdysi, ovšem snaží se i nadále toto řemeslo udržet při životě. Jinak tomu je u podniku KARA, který v dnešní době prosperuje více než jindy a jeho jméno je stále celosvětově známé. Kůže a kožešina jsou součástí člověka od nejstarších dob lidské existence. S moderní dobou však kožešiny ustávají v pozadí a každý se může sám odpovědět na otázku, zda je to dobře, či nikoli.

12. SUMMARY

This work is devoted to the topic furriery, specifically furriery in the town Hlinsko. A separate chapter deals with individual companies on the territory of this town. These companies produced their furrier products, exported to the foreign countries and they became recognized around the world. The enterprises brought profit to the town and state and also many job opportunities for the citizen of the town and surroundings. Despite their success, however, all ended below the national company KARA between the years 1948 – 1949, with whom they also disappeared in 1989.

Hlinsko is introduced as an industrial and developed town at that time.

The work, however, deals with fur branch general in the Czech country and in Slovakia briefly. The fur is introduced as a necessary part of human clothing especially in the Middle Ages and modern times. A separate chapter is discussed only on the fur which is actually just skin with hair. A bare material without hair is known as skin too, but technically and correctly it is grain leather. The next chapter describes the process of the production of furs which is composed of several necessary operations.

Finally, the work tells about the fur fashion and changing views on it. Nowadays people think of animals rather than of the latest fashion trends. The following subsections devote to the world of fashion 30's and 40's of the 20th century in our country and abroad. There are the phenomenon too that influenced the fashion during these years and it is talked about the trends in fur clothing. The chapter should be the answer to the question, what fur pieces were wore in the time of the first half of the 20th century.

In conclusion, this work says that Hlinsko is unfortunately not so successful in this branch as it once was, but the town is trying to continue to keep this tradition alive. The company KARA is other case. It is prospering more than ever today and its name is still known worldwide. Leather and fur are the part man from the earliest times of human existence. However, the furs are not as asked today as they were and everyone can itself answer the question, it's good or not?

